

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

ВЪРХОВЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ
НА СЪЮЗА ПО ВЪПРОСИТЕ
НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ И
ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ

Брюксел, 25.9.2017 г.
JOIN(2017) 37 final

ANNEX 1

ПРИЛОЖЕНИЕ

към

Съвместно предложение за решение на Съвета

**за сключване от името на Европейския съюз на Споразумението за всеобхватно и
засилено партньорство между Европейския съюз и Европейската общност за
атомна енергия и техните държави членки, от една страна, и Република Армения,
от друга страна**

СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА ВСЕОБХВАТНО И ЗАСИЛЕНО ПАРТНЬОРСТВО
МЕЖДУ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
И ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ
И ТЕХНИТЕ ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ, ОТ ЕДНА СТРАНА,
И РЕПУБЛИКА АРМЕНИЯ, ОТ ДРУГА СТРАНА

ПРЕАМБЮЛ

КРАЛСТВО БЕЛГИЯ,

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,

ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА,

КРАЛСТВО ДАНИЯ,

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ,

РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ,

ИРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ,

КРАЛСТВО ИСПАНИЯ,

ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ,

ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА КИПЪР,

РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ,

РЕПУБЛИКА ЛИТВА,

ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,

УНГАРИЯ,

РЕПУБЛИКА МАЛТА,

КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ,

РЕПУБЛИКА ПОЛША,

ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА,

РУМЪНИЯ,

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ,

СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ,

КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ,

ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ,

договарящи се страни по Договора за Европейския съюз, Договора за функционирането на Европейския съюз и Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия, наричани по-нататък „държавите членки“,

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, и

ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ, наричана по-нататък „Евратом“,

от една страна, и

И РЕПУБЛИКА АРМЕНИЯ

от друга страна,

наричани заедно по-нататък „страните“,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД здравите връзки между страните и ценностите, които те споделят, и тяхното желание да укрепват връзките, установени в миналото благодарение на Споразумението за партньорство и сътрудничество, и да поощряват тясното и интензивно сътрудничество въз основа на равноправно партньорство в рамките на европейската политика за съседство (ЕПС) и Източното партньорство, както и в рамките на настоящото споразумение;

КАТО ПРИЗНАВАТ приноса на съвместния план за действие между ЕС и Армения в рамките на ЕПС, включително неговите уводни разпоредби, и значението на приоритетите за партньорство за укрепването на отношенията между Европейския съюз и Република Армения и за подпомагането на напредъка в процеса на реформи и сближаване в Република Армения, както е посочено по-долу, като по този начин се допринася за засилване на политическото и икономическото сътрудничество;

РЕШЕНИ да засилят допълнително зачитането на основните свободи, на правата на човека, включително правата на лицата от малцинствата, на демократичните принципи, на принципите на правовата държава и на доброто управление;

КАТО ПРИЗНАВАТ, че вътрешните реформи, целящи укрепване на демокрацията и пазарната икономика, от една страна, и трайното разрешаване на конфликти, от друга страна, са свързани. Затова устойчивите процеси на демократичните реформи в Република Армения ще помогнат за изграждането на доверие и стабилност в целия регион;

РЕШЕНИ да насърчават допълнително политическото, социално-икономическото и институционалното развитие на Република Армения, например чрез развитие на гражданското общество, институционалното изграждане, реформата на публичната администрация и борбата срещу корупцията, както и засиленото сътрудничество в областта на търговията и икономиката, включително добро управление в данъчната област, намаляване на бедността и широкообхватно сътрудничество в широк спектър от области от общ интерес, включително в областта на правосъдието, свободата и сигурността;

РЕШЕНИ да постигнат цялостно изпълнение на целите, принципите и разпоредбите на Хартата на Организацията на обединените нации, Всеобщата декларация на ООН за правата на човека от 1948 г., Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи от 1950 г. („Европейската конвенция за правата на човека“) и Заключителния акт от Хелзинки от 1975 г. на Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа („Заключителния акт на ОССЕ от Хелзинки“);

КАТО ПРИПОМНЯТ желанието си да насърчават международния мир и сигурност, както и да провеждат ефективно многостранно сътрудничество и да постигат мирно разрешаване на спорове в рамките на договорените формати, а именно като си сътрудничат за тази цел в рамките на Организацията на обединените нации (ООН) и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ);

РЕШЕНИ да изпълняват международните задължения за борба с разпространението на оръжия за масово унищожение (ОМУ) и с техните средства за доставка и да си сътрудничат в областта на разоръжаването, както и на ядрената безопасност и сигурността;

КАТО ПРИЗНАВАТ значението на активното участие на Република Армения в различните форми на регионалното сътрудничество, включително тези, които се подкрепят от Европейския съюз; като признават значението, което Република Армения отдава на участието ѝ в международни организации и формати за сътрудничество и на съществуващите ѝ задължения, произтичащи от това;

КАТО ЖЕЛАЯТ да доразвият редовния политически диалог по двустранни и международни въпроси от взаимен интерес, включително по регионални аспекти, като вземат предвид общата външна политика и политика на сигурност, включително общата външна политика и политика на сигурност на Европейския съюз и съответните политики на Република Армения (ОПСО); като признават значението, което Република Армения отдава на участието ѝ в международни организации и формати за сътрудничество и на произтичащите от това свои текущи задължения;

КАТО ПРИЗНАВАТ значението на ангажимента на Република Армения към мирно и трайно разрешаване на конфликта в Нагорни Карабах, както и нуждата това да се постигне на възможно най-ранен етап, в рамките на преговорите, ръководени от съпредседателите на групата „Минск“ на ОССЕ; като отчитат също така необходимостта такова разрешаване на конфликта да бъде постигнато въз основа на целите и принципите, залегнали в Хартата на ООН и в Заключителния акт на ОССЕ от Хелзинки, по-специално тези, отнасящи се до въздържанието от заплахи или използване на сила, до териториалната цялост на държавите, равните права и самоопределението на народите, и отразени във всички декларации, направени в рамките на групата „Минск“ на ОССЕ от 16-ти председателстват Съвета на министрите на ОССЕ от 2008 г.; като отбелязват също потвърдения ангажимент на Европейския съюз да подкрепи този процес на разрешаване на конфликта;

РЕШЕНИ да предотвратяват и да се борят с корупцията и с организираната престъпност и да засилят сътрудничеството в борбата срещу тероризма;

РЕШЕНИ да активизират своя диалог и сътрудничество в областта на миграцията, убежището и управлението на границите с всеобхватен подход, който взема предвид законната миграция и сътрудничеството с цел справяне с незаконната миграция и трафика на хора, както и ефективно изпълнение на споразумението за обратно приемане;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ ОТНОВО, че засилената мобилност на гражданите на страните в една сигурна и добре управлявана среда остава основна цел и обмислят своевременно започване на диалог за визовия режим с Република Армения, веднага щом бъдат изпълнени условията за добре управлявана и сигурна мобилност, включително ефективното изпълнение на споразуменията за визови облекчения и обратно приемане между страните;

РЕШЕНИ да спазват принципите на свободната пазарна икономика и като подкрепят готовността на Европейския съюз да подпомага икономическите реформи в Република Армения;

КАТО ПРИЗНАВАТ волята на страните за задълбочаване на икономическото сътрудничество, включително в свързаните с търговията области, в съответствие с правата и задълженията, произтичащи от членството на страните в Световната търговска организация (СТО) и чрез прозрачното и недискриминационно прилагане на тези права и задължения;

КАТО ВЯРВАТ, че настоящото споразумение ще създаде нов климат за икономическите отношения между страните, и най-вече за развитието на търговията и инвестициите, и ще стимулира конкуренцията — фактори от първостепенно значение за икономическото реструктуриране и модернизация;

РЕШЕНИ да зачитат принципите на устойчивото развитие;

РЕШЕНИ да гарантират защитата на околната среда, включително трансграничното сътрудничество и изпълнението на многостранните международни споразумения;

РЕШЕНИ да полагат усилия за повишаване на сигурността и безопасността на енергийните доставки, да улесняват развитието на подходяща инфраструктура, да задълбочават пазарната интеграция и постепенното регулаторно сближаване по отношение на ключови елементи от достиженията на правото на ЕС, посочени по-долу, включително, *inter alia*, чрез насърчаване на енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници, като се вземат предвид ангажиментите на Република Армения към принципите на равно третиране на държавите на доставка, на транзит и на потребление на енергия;

РЕШЕНИ да постигнат високо ниво на ядрена безопасност и ядрена сигурност, както е посочено по-долу;

КАТО ОТЧИТАТ необходимостта от задълбочаване на сътрудничеството в областта на енергетиката и ангажимента на страните да изпълняват изцяло разпоредбите на Договора за Енергийната харта;

КАТО ЖЕЛАЯТ да повишат безопасността и защитата на общественото здравеопазване и на здравето на човека при съблюдаване на принципите на устойчивото развитие, екологичните потребности и изменението на климата;

РЕШЕНИ да увеличат междуличностните контакти, включително чрез сътрудничество и обмени в сферата на науката и технологиите, образованието и културата, младежта и спорта;

РЕШЕНИ да насърчават трансграничното и междурегионалното сътрудничество,

КАТО ПРИЗНАВАТ ангажимента на Република Армения да сближи постепенно своето законодателство в съответните сектори с това на Европейския съюз, да прилага това законодателство ефективно като част от своите по-широки усилия за реформа и да развива своя административен и институционален капацитет в степента, необходима за изпълнение на настоящото споразумение, и като признават постоянната подкрепа от страна на Европейския съюз, в съответствие с всички налични инструменти за сътрудничество, включително техническа, финансова и икономическа помощ във връзка с този ангажимент, което отразява темпото на реформи и икономическите потребности на Република Армения;

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ, че ако страните решат в рамките на настоящото споразумение да сключат специфични споразумения в областта на свободата, сигурността и правосъдието, сключени от Европейския съюз съгласно дял V от част трета от Договора за функционирането на Европейския съюз, разпоредбите на такива бъдещи споразумения няма да обвързват Обединеното кралство и/или Ирландия, освен ако Европейският съюз, едновременно с Обединеното кралство и/или Ирландия по отношение на съответните им предходни двустранни отношения, не уведоми Република Армения, че Обединеното кралство и/или Ирландия е/са обвързани от тези споразумения като част от Европейския съюз в съответствие с Протокол № 21 относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз. Също така всички последващи вътрешни мерки на Европейския съюз, приети в изпълнение на настоящото споразумение по силата на част трета, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз, няма да обвързват Обединеното кралство и/или Ирландия, освен ако те са нотифицирали желанието си да участват в такива мерки или да ги приемат в съответствие с Протокол № 21. Като отбелязват също, че такива бъдещи споразумения или последващи вътрешни мерки на Европейския съюз попадат в приложното поле на Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към посочените договори,

СЕ СПОРАЗУМЯХА ЗА СЛЕДНОТО:

ДЯЛ I

ЦЕЛИ И ОБЩИ ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 1

Цели

Целите на настоящото споразумение са:

- а) засилване на цялостното политическо и икономическо партньорство и на сътрудничеството между страните въз основа на общите ценности и тесните връзки, включително чрез увеличаване на участието на Република Армения в политиките, програмите и агенциите на Европейския съюз;
- б) укрепване на рамката за политически диалог във всички области от взаимен интерес, насърчавайки изграждането на близки политически отношения между страните;
- в) оказване на принос към укрепването на демокрацията и към политическата, икономическата и институционалната стабилност в Република Армения;
- г) насърчаване, опазване и укрепване на мира и на стабилността както в регионален, така и в международен план, включително чрез полагане на съвместни усилия за премахване на източниците на напрежение, повишаване на сигурността на границите и насърчаване на трансграничното сътрудничество и добрите междусъседски отношения;
- д) засилване на сътрудничеството в областта на свободата, сигурността и правосъдието с цел укрепване на принципите на правовата държава и зачитането на правата на човека и основните свободи;

- е) засилване на мобилността и междуличностните контакти;
- ж) подпомагане на усилията на Република Армения за развиване на икономическия ѝ потенциал посредством международно сътрудничество, включително чрез сближаване на законодателството ѝ с това на ЕС;
- з) установяване на засилено търговско сътрудничество, даващо възможност за непрекъснато регулаторно сътрудничество в съответните области, в съответствие с правата и задълженията, произтичащи от членството в СТО; както и
- и) създаване на условия за все по-тясно сътрудничество в други области от взаимен интерес.

ЧЛЕН 2

Общи принципи

1. Зачитането на демократичните принципи, правата на човека и основните свободи, залегнали по-специално в Хартата на ООН, Заключителния акт от Хелзинки на ОССЕ и Парижката харта за нова Европа от 1990 г. и в други инструменти относно правата на човека, сред които Всеобщата декларация за правата на човека на ООН и Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, съставляват основата на вътрешните и външните политики на страните и представляват основни елементи на настоящото споразумение.
2. Страните заявяват отново своя ангажимент да съблюдават принципите на свободна пазарна икономика, устойчиво развитие, регионално сътрудничество и ефективно многостранно сътрудничество.

3. Страните потвърждават ангажимента си да зачитат принципите на доброто управление, както и международните си задължения, и по-специално в рамките на ООН, Съвета на Европа и ОССЕ.

4. Страните се ангажират с борбата с корупцията, борбата с различните видове транснационална организирана престъпност и с тероризма, насърчаването на устойчивото развитие, ефективното многостранно сътрудничество и борбата с разпространението на ОМУ и техните системи за доставка, включително чрез Инициативата на ЕС за създаване на център за високи постижения за намаляване на риска от химични, биологични, радиологични и ядрени материали. Този ангажимент представлява основен фактор за развитие на отношенията и сътрудничеството между страните и допринася за регионалния мир и стабилност.

ДЯЛ II

ПОЛИТИЧЕСКИ ДИАЛОГ И РЕФОРМА; СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ВЪНШНАТА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКАТА НА СИГУРНОСТ

ЧЛЕН 3

Цели на политическия диалог

1. Политическият диалог между страните по всички области от взаимен интерес, включително въпросите на външната политика и сигурността, както и вътрешната реформа, все повече се развива и укрепва. Такъв диалог ще повиши ефективността на политическото сътрудничество по въпросите на външната политика и сигурността, предвид значението, което Република Армения отдава на участието си в международни организации и формати за сътрудничество и на произтичащите от това свои текущи задължения.

2. Целите на политическия диалог са:

- а) по-нататъшно развитие и укрепване на политическия диалог във всички области от взаимен интерес;
- б) засилване на политическото партньорство и повишаване на ефективността на сътрудничеството в областта на външната политика и политиката на сигурност;
- в) насърчаване на международния мир, стабилност и сигурност, основани на ефективно многостранно сътрудничество;
- г) засилване на сътрудничеството и диалога между страните относно международната сигурност и управлението на кризи, и по-конкретно с цел справяне със световните и регионалните предизвикателства и със свързаните с тях заплахи;
- д) засилване на сътрудничеството в борбата с разпространението на оръжия за масово унищожение (ОМУ) и с техните системи за доставка;
- е) насърчаване на ориентирано към резултатите практическо сътрудничество между страните за постигането на мир, сигурност и стабилност на европейския континент;
- ж) засилване на зачитането на демократичните принципи, принципите на правовата държава и доброто управление, правата на човека и основните свободи, включително свободата на средствата за масово осведомяване и правата на лицата от малцинствата, както и оказване на принос към консолидирането на вътрешните политически реформи;
- з) развиване на диалога и задълбочаване на сътрудничеството между страните в областта на сигурността и на отбраната;

- и) насърчаване на мирното разрешаване на конфликти;
- й) насърчаване на целите и принципите, заложи в Хартата на ООН, и принципите, от които се ръководят отношенията между участващите държави, както е посочено в Заключителния акт на ОССЕ от Хелзинки; както и
- к) насърчаване на регионалното сътрудничество, развитие на добросъседските отношения и укрепване на регионалната сигурност, включително чрез предприемането на стъпки за отваряне на границите, за да се насърчат регионалната търговия и трансграничното движение.

ЧЛЕН 4

Вътрешна реформа

Страните си сътрудничат в следните области:

- а) развитието, консолидирането и повишаването на стабилността и ефективността на демократичните институции и на принципите на правовата държава;
- б) обезпечаването на зачитането на правата на човека и основните свободи;
- в) постигането на по-нататъшен напредък по реформите в съдебната и правната сфера с цел да се осигури независимостта, качеството и ефикасността на съдебната система, прокуратурата и правоприлагането;
- г) укрепването на административния капацитет и гарантирането на безпристрастността и ефективността на правоприлагащите органи;

- д) продължаването на реформите на публичната администрация и изграждането на отговорна, ефикасна, прозрачна и професионална държавна служба; както и
- е) осигуряването на ефективност в борбата с корупцията, и по-конкретно с цел засилване на международното сътрудничество в областта на борбата с корупцията и осигуряване на ефективното привеждане в действие на приложимите международни правни инструменти, като например Конвенцията на ООН срещу корупцията от 2003 г.

ЧЛЕН 5

Външна политика и политика на сигурност

1. Страните задълбочават своя диалог и сътрудничество и насърчават постепенното сближаване в областта на външната политика и политика за сигурност, включително общата политика за сигурност и отбрана (ОПСО), като се признава значението, което Република Армения отдава на участието си в международни организации и формати за сътрудничество и на произтичащите от това свои текущи задължения, и разглеждат по-специално въпроси, свързани с предотвратяването на конфликти и управлението на кризи, регионалната стабилност, намаляването на рисковете, киберсигурността, реформата в сектора на сигурността, разоръжаването, неразпространението на оръжия, контрола над въоръженията и контрола върху износа на оръжия. Сътрудничеството се основава на общи ценности и взаимни интереси и цели подобряване на ефективността си чрез използване на двустранните, международните и регионалните форуми.
2. Страните потвърждават своята ангажираност по отношение на принципите и нормите на международното право, включително тези, залегнали в Хартата на ООН и в Заключителния акт на ОССЕ от Хелзинки, както и своя ангажимент за насърчаване на тези принципи в рамките на своите двустранни и многостранни отношения.

ЧЛЕН 6

Тежки престъпления, които пораждаат безпокойство в международен план, и
Международният наказателен съд

1. Страните потвърждават, че най-тежките престъпления, предизвикващи безпокойството на международната общност като цяло, не трябва да остават ненаказани и че тяхното ефективно наказателно преследване трябва да се осигури чрез предприемане на мерки на национално и международно равнище, включително чрез Международния наказателен съд (МНС).
2. Страните считат, че създаването и ефективната работа на Международния наказателен съд представляват важна стъпка към постигането на световен мир и справедливост. Страните се стремят да засилят сътрудничеството за насърчаване на мира и международното правосъдие, като ратифицират и прилагат Римския статут на Международния наказателен съд и свързаните с него инструменти, като се отчита тяхната правна и конституционна рамка.
3. Страните се споразумяват да си сътрудничат активно за предотвратяване на геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления, като се използват подходящи двустранни и многостранни рамки.

ЧЛЕН 7

Предотвратяване на конфликти и управление на кризи

Страните засилват практическото си сътрудничество в областта на предотвратяването на конфликти и управлението на кризи, по-специално с цел евентуално участие на Република Армения в ръководени от ЕС граждански и военни операции за управление на кризи, както и в съответни учения и обучения, в зависимост от всеки отделен случай.

ЧЛЕН 8

Регионална стабилност и мирно разрешаване на конфликти

1. Страните активизират съвместните си усилия за подобряване на условията за по-нататъшно регионално сътрудничество, като насърчават отворените граници и трансгранично движение, добросъседските отношения и демократично развитие, допринасяйки по този начин за стабилността и сигурността, и работят в посока към мирното разрешаване на конфликти.
2. Усилията, посочени в параграф 1, следват споделените принципи за опазване на международния мир и сигурността, залегнали в Хартата на ООН, Заключителния акт от Хелзинки на ОССЕ и други приложими многостранни документи, към които страните са се присъединили. Страните подчертават важността на съществуващите договорени формати за мирното разрешаване на конфликти.
3. Страните подчертават, че контролът над въоръженията и мерките за изграждане на доверие и сигурност продължават да са от голямо значение за сигурността, предвидимостта и стабилността в Европа.

ЧЛЕН 9

Оръжия за масово унищожение, неразпространение на оръжия и разоръжаване

1. Страните считат, че разпространението на оръжия за масово унищожение (ОМУ) и на техните средства за доставка, както за държавни, така и за недържавни субекти, представлява една от най-сериозните заплахи за международния мир и стабилност. Поради това страните се споразумяват да си сътрудничат и да допринасят за противодействието на разпространението на ОМУ и на техните средства за доставка чрез пълно спазване и прилагане на национално равнище на своите съществуващи задължения по силата на международните договори и споразумения за разоръжаване и неразпространение на оръжия и други приложими международни задължения. Страните се споразумяват, че тази разпоредба представлява съществен елемент на настоящото споразумение.
2. Освен това страните се споразумяват да си сътрудничат и да допринасят за противодействието на разпространението на ОМУ и на техните средства за доставка, като:
 - а) предприемат стъпки, по целесъобразност, за подписване, ратифициране или присъединяване към всички други приложими международни инструменти и за цялостното им прилагане; както и
 - б) допълнително подобряват системата за национален контрол на износа с цел извършване на ефективен контрол върху износа и транзитното преминаване на стоки, свързани с оръжия за масово унищожение, включително контрол върху крайното потребление на технологии с възможна двойна употреба.
3. Страните се споразумяват да провеждат редовен политически диалог, който ще съпровожда и консолидира елементите, посочени в този член.

ЧЛЕН 10

Контрол на износа на малки оръжия и леки въоръжения и на конвенционални оръжия

1. Страните признават, че незаконното производство и трафика на малки оръжия и леки въоръжения (МОЛВ), включително боеприпасите за тях, както и прекаленото им натрупване, лошото управление, недостатъчно обезопасените запаси и неконтролираното разпространение продължават да представляват сериозна заплаха за международния мир и сигурност.
2. Страните се споразумяват да спазват и изцяло да изпълняват съответните си задължения за справяне с незаконната търговия с МОЛВ, включително боеприпасите за тях, съгласно действащите международни споразумения, по които са страни, и резолюциите на Съвета за сигурност на ООН, както и своите ангажименти в рамките на други международни инструменти, приложими в тази област, като Програмата за действие на ООН за предотвратяване и премахване на незаконната търговия с МОЛВ във всичките ѝ аспекти, както и за борба с нея.
3. Страните поемат ангажимент да си сътрудничат и да осигурят координация, взаимно допълване и синергия в усилията си да се справят с незаконната търговия с МОЛВ, включително боеприпасите за тях, и унищожаването на прекомерните запаси на световно, регионално, подрегионално и, когато е целесъобразно, национално равнище.
4. Освен това страните се споразумяват да продължат да си сътрудничат в областта на контрола на конвенционалните оръжия в контекста на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета от 8 декември 2008 г., определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване¹, и съответното национално законодателство на Република Армения.

¹ ОВ L 335, 13.12.2008 г., стр. 99.

5. Страните се споразумяват да провеждат редовен политически диалог, който ще съпровожда и консолидира елементите, посочени в този член.

ЧЛЕН 11

Борба с тероризма

1. Страните потвърждават значението на борбата срещу тероризма и неговото предотвратяване и се споразумяват да работят съвместно на двустранно, регионално и международно равнище за предотвратяване на тероризма във всичките му форми и борба срещу него.

2. Страните се споразумяват, че от съществено значение е борбата срещу тероризма да се провежда при пълно зачитане на принципите на правовата държава и при пълно спазване на международното право, включително международното право в областта на правата на човека, международното бежанско право и международното хуманитарно право, принципите на Хартата на ООН и всички приложими международни инструменти, свързани с борбата срещу тероризма.

3. Страните поставят акцент върху значението на универсалното ратифициране и цялостното изпълнение на всички конвенции и протоколи на ООН, свързани с борбата срещу тероризма. Страните се споразумяват да продължат да насърчават диалога относно проекта на всеобхватна конвенция за международния тероризъм и да си сътрудничат при изпълнението на глобалната стратегия на ООН за борба с тероризма, както и на всички приложими резолюции на Съвета за сигурност на ООН и конвенции на Съвета на Европа. Страните се споразумяват също да си сътрудничат за насърчаването на международния консенсус относно предотвратяването на тероризма и борбата срещу него.

ДЯЛ III

ПРАВОСЪДИЕ, СВОБОДА И СИГУРНОСТ

ЧЛЕН 12

Принципи на правовата държава и зачитане на правата на човека и основните свободи

1. В процеса на сътрудничество в областта на свободата, сигурността и правосъдието страните придават специално значение на насърчаването на принципите на правовата държава, включително на независимостта на съдебната власт, достъпа до правосъдие, правото на справедлив процес, както е предвидено в Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи и в процесуалните гаранции по наказателноправни въпроси, и правата на жертвите.
2. Страните си сътрудничат в пълна степен за ефективното функциониране на институциите в областта на правоприлагането, на борбата с корупцията и на управлението на съдебната система.
3. Зачитането на правата на човека, недискриминацията и основните свободи ръководят изцяло сътрудничеството в областта на свободата, сигурността и правосъдието.

ЧЛЕН 13

Защита на личните данни

Страните се споразумяват да си сътрудничат, за да гарантират висока степен на защита на личните данни в съответствие с правните инструменти и стандарти на Европейския съюз и на Съвета на Европа, както и международните правни инструменти и стандарти.

ЧЛЕН 14

Сътрудничество в областта на миграцията, убежището и управлението на границите

1. Страните потвърждават значението на съвместното управление на миграционните потоци между своите територии и започват всеобхватен диалог по всички въпроси, свързани с миграцията, включително законната миграция, международната закрила и борбата срещу незаконната миграция, нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора.
2. Сътрудничеството ще се основава на оценка на специфичните нужди, направена при взаимни консултации между страните, и ще се провежда съгласно приложимото им действащо законодателство. По-специално то ще се съсредоточава върху следното:
 - а) насочване към първопричините за миграцията;
 - б) разработването и прилагането на национално законодателство и практики по отношение на международната закрила, за да бъдат изпълнени разпоредбите на Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г., на Протокола за статута на бежанците от 1967 г. и на другите приложими международни инструменти, като например Европейската конвенция за защита на правата на човека, и за да се гарантира спазването на принципа за забрана за връщане;
 - в) правилата за приемане, правата и статута на приетите лица, справедливото третиране и интеграцията на законно пребиваващите чужди граждани, образованието и обучението и мерките срещу расизма и ксенофобията;

- г) създаването на ефективна и превантивна политика срещу незаконната миграция, нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора, включително въпроса за начините за борба с мрежите за незаконна миграция и трафика на хора, както и начините за закрила на жертвите на такъв трафик;
 - д) въпроси като организацията, обучението, най-добрите практики и други оперативни мерки в областта на управлението на миграцията, сигурността на документите, визовата политика, управлението на границите и информационните системи в областта на миграцията;
3. Сътрудничеството може също да улесни кръговата миграция в полза на развитието.

ЧЛЕН 15

Движение на лица и обратно приемане

1. Страните, които са обвързани от следните споразумения, гарантират пълното прилагане на:
- а) Споразумението между Европейския съюз и Република Армения за обратното приемане на незаконно пребиваващи лица („Споразумението за обратно приемане“), което влезе в сила на 1 януари 2014 г.; както и
 - б) Споразумението между Европейския съюз и Република Армения за улесняване на издаването на визи („Споразумението за визови облекчения“), което влезе в сила на 1 януари 2014 г.;

2. Страните продължават да насърчават мобилността на гражданите чрез Споразумението за визови облекчения и възнамеряват своевременно да започнат диалог за либерализиране на визовия режим, веднага щом бъдат изпълнени условията за добре управлявана и сигурна мобилност. Те си сътрудничат в борбата с незаконната миграция, включително чрез прилагането на Споразумението за обратно приемане, като същевременно насърчават политиката за управление на границите, както и правните и оперативните рамки.

ЧЛЕН 16

Борба срещу организираната престъпност и корупцията

1. Страните си сътрудничат в борбата с престъпните и незаконните дейности, и по-конкретно дейностите с транснационален характер, организирани или други, и в предотвратяването на тези дейности, като например:

- а) нелегалното прекарване през граница на мигранти и трафика на хора;
- б) контрабандата и трафика на огнестрелни оръжия, включително МОЛВ;
- в) нелегалното прекарване през граница на незаконни наркотици;
- г) контрабандата и трафика на стоки;

- д) незаконните икономически и финансови дейности, като например фалшифицирането, фискалните измами и измамите в областта на обществените поръчки;
- е) присвояването на средства в проектите, финансирани от международни донори;
- ж) активната и пасивната корупция както в частния, така и в публичния сектор;
- з) подправянето на документи и подаването на неверни декларации; както и
- и) киберпрестъпността.

2. Страните задълбочават двустранното, регионалното и международното сътрудничество между правоприлагащите органи, включително възможността за евентуално съдействие между Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на правоприлагането (Европол) и компетентните органи на Република Армения. Страните се ангажират да прилагат ефективно съответните международни стандарти, и по-специално стандартите, залегнали в Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност от 2000 г. и трите протокола към нея. Страните си сътрудничат в предотвратяването на корупцията и борбата с нея в съответствие с Конвенцията на ООН срещу корупцията от 2003 г., препоръките на Групата държави срещу корупцията (GRECO) и ОИСР, прозрачност по отношение на декларирането на имущественото състояние, защитата на лицата, подаващи сигнали за нередности, и разкриването на информация за крайните бенефициери на юридически субекти.

ЧЛЕН 17

Незаконни наркотици

1. В рамките на съответните си правомощия и компетенции страните си сътрудничат, за да се гарантира наличието на балансиран и интегриран подход към предотвратяването и борбата с незаконните наркотици, както и с новите психоактивни вещества. Политиките и дейностите в областта на наркотиците са насочени към укрепването на структурите за предотвратяване и борба с наркотиците, за намаляване на доставките, трафика и търсенето на наркотици, за справяне със здравословните и социалните последици от злоупотребата с наркотици с цел намаляване на причинената от тях вреда, като са насочени и към по-ефективно предотвратяване на отклоняването на химически прекурсори, използвани за незаконно производство на наркотични и психоактивни вещества.
2. Страните се споразумяват относно необходимите методи на сътрудничество за постигане на целите, посочени в параграф 1. Действията се основават на общоприети принципи, залегнали в съответните международни конвенции, и имат за цел изпълнението на препоръките от заключителния документ от проведената през април 2016 г. Специална сесия на Общото събрание на ООН, посветена на световния проблем с наркотиците.

ЧЛЕН 18

Изпиране на пари и финансиране на тероризма

1. Страните си сътрудничат с цел предотвратяване на използването на техните финансови и съответни нефинансови системи за изпиране на приходите от престъпни дейности като цяло и по-конкретно от свързани с наркотици престъпления, както и за финансиране на тероризма. Това сътрудничество обхваща събирането на активи и финансови средства, придобити в резултат на престъпления.

2. Сътрудничеството в тази област позволява обмен на необходимата информация в рамките на съответното законодателство на страните и съответните международни инструменти, както и приемането на подходящи стандарти за предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, както и за борба срещу тях, които стандарти са еквивалентни на тези, приети от съответните международни органи, работещи в тази област, като например Специалната група за финансови действия за изпирането на пари.

ЧЛЕН 19

Сътрудничество в борбата срещу тероризма

1. При спазване на принципите, на които се основава борбата срещу тероризма по член 11, страните потвърждават значението на правоприлагането и съдебния подход към борбата срещу тероризма и се споразумяват да си сътрудничат в предотвратяването и премахването на тероризма, и по-специално чрез:

- а) обмен на информация за терористичните групировки и лицата, занимаващи се с тероризъм, и за техните мрежи за подкрепа в съответствие с международното и националното право, и по-конкретно що се отнася до защитата на данните и на неприкосновеността на личния живот;
- б) обмен на опит в предотвратяването и премахването на тероризма, средствата и методите и техните технически аспекти, както и обмен на опит за обученията, в съответствие с приложимото право;
- в) обмен на мнения относно радикализацията и набирането на поддръжници и относно начините за противодействие на радикализацията и насърчаване на реабилитирането;

- г) обмен на становища и опит във връзка с трансграничното движение и пътуване на заподозрени в тероризъм лица, както и във връзка с терористични заплахи;
 - д) споделяне на най-добри практики, що се отнася до защитата на правата на човека в борбата срещу тероризма, и по-конкретно във връзка с наказателните производства;
 - е) гарантиране на признаването на терористичните действия за престъпление; както и
 - ж) предприемане на мерки срещу заплахата от химически, биологичен, радиологичен и ядрен тероризъм и на мерки за предотвратяване на придобиването, прехвърлянето и използването за терористични цели на химически, биологични, радиологични и ядрени материали, както и за предотвратяване на незаконните действия срещу високорисковите химически, биологични, радиологични и ядрени съоръжения.
2. Сътрудничеството се основава на съответните налични оценки, направени при взаимни консултации между страните.

ЧЛЕН 20

Правно сътрудничество

1. Страните се споразумяват да развиват съдебното сътрудничество по граждански и търговски дела по отношение на договарянето, ратифицирането и прилагането на многостранни конвенции за съдебно сътрудничество по граждански дела, и по-специално конвенциите на Хагската конференция по международно частно право в областта на международното правно сътрудничество и уреждане на съдебните спорове и закрилата на децата.

2. По отношение на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси страните се стремят да подобрят сътрудничеството в областта на правната взаимопомощ въз основа на приложимите многостранни споразумения. Това сътрудничество включва, когато е целесъобразно, присъединяването към съответните международни инструменти на ООН и на Съвета на Европа и тяхното прилагане, както и по-тясно сътрудничество между Евроюст и компетентните органи на Република Армения.

ЧЛЕН 21

Консулска закрила

Република Армения се съгласява дипломатическите и консулските органи на всяка представлявана държава членка да предоставят закрила и на гражданите на държави членки, които не разполагат с такова постоянно представителство в Република Армения, което действително да е в състояние да им предоставя консулска закрила в даден случай, при същите условия като на собствените си граждани.

ДЯЛ IV

ИКОНОМИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ГЛАВА 1

ИКОНОМИЧЕСКИ ДИАЛОГ

ЧЛЕН 22

1. Европейският съюз и Република Армения улесняват процеса на икономическа реформа, като подобряват разбирането на основополагащите елементи на своите икономики и формулирането и изпълнението на икономическите политики.
2. Република Армения предприема по-нататъшни стъпки да развие добре функционираща пазарна икономика и да сближи постепенно нормативната си уредба и политики в икономическата и финансовата сфера с тези на Европейския съюз, в зависимост от случая. Европейският съюз ще подкрепя Република Армения в осигуряването на стабилни макроикономически политики, включително независимост на централната банка и стабилност на цените, стабилни публични финанси и устойчивост на платежния баланс.

ЧЛЕН 23

За тази цел страните се споразумяват да провеждат редовен диалог по икономически теми, насочен към следното:

- а) обмен на информация относно макроикономическите тенденции и политики, както и относно структурните реформи, включително стратегиите за икономическо развитие;
- б) обмен на експертен опит и най-добри практики в области като публичните финанси, рамката на паричната политика и рамката на политиката по отношение на обменните курсове, политиката за финансовия сектор и икономическата статистика;
- в) обмен на информация и опит в областта на регионалната икономическа интеграция, включително функционирането на Европейския икономически и паричен съюз;
- г) преглед на двустранното сътрудничество в сферата на икономиката, финансите и статистиката.

ЧЛЕН 24

Вътрешен контрол в публичния сектор и правила за одит

Страните си сътрудничат в областта на вътрешния контрол в публичния сектор и на външния одит със следните цели:

- а) доразвиване и прилагане на системата за вътрешен контрол в публичния сектор в съответствие с принципа на децентрализирана управленска отчетност, включително независима функция за вътрешен одит в целия публичен сектор на Република Армения, посредством хармонизиране с общоприетите международни стандарти, рамки и насоки и с добрите практики на Европейския съюз въз основа на програма за реформи на системата за вътрешния финансов контрол в публичния сектор, одобрена от правителството на Република Армения;
- б) създаването на подходяща система за финансова инспекция в Република Армения, която ще допълва, но няма да дублира функцията за вътрешен одит;
- в) подпомагане на централното звено за хармонизация за публичния вътрешен финансов контрол на Република Армения и повишаване на неговата способност да ръководи процеса на реформи;
- г) допълнително укрепване на Камарата за контрол като върховна одитна институция на Република Армения, и по-конкретно на нейната финансова, организационна и оперативна независимост в съответствие с международно приетите стандарти за външен одит (ИНТОСАЙ); както и
- д) осигуряване на обмена на информация, опит и добри практики.

ГЛАВА 2

ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

ЧЛЕН 25

Страните си сътрудничат за постигането на по-добро управление в областта на данъчното облагане с оглед на по-нататъшното подобряване на икономическите отношения, търговията, инвестициите и лоялното сътрудничество.

ЧЛЕН 26

Съгласно посоченото в член 25 страните признават и се ангажират с прилагането на принципите на добро управление в областта на данъчното облагане, т.е. принципите на прозрачност, обмен на информация и лоялна данъчна конкуренция, приети от държавите членки на равнището на Европейския съюз. За тази цел и без да се засягат областите на компетентност на Европейския съюз и на държавите членки, страните работят за подобряване на международното сътрудничество в областта на данъчното облагане, за улесняване събираемостта на законно дължимите данъчни постъпления и за разработването на мерки за ефективното прилагане на посочените принципи на добро управление.

ЧЛЕН 27

Страните усъвършенстват и укрепват своето сътрудничество, насочено към подобряването и развитието на данъчната система и администрация на Република Армения, включително към подобряването на събираемостта и капацитета за контрол, осигуряват ефективно събиране на данъците и засилват борбата с данъчните измами и избягването на данъци. Страните не правят дискриминация между вносните продукти и сходните на тях продукти, произведени на вътрешния пазар, в съответствие с членове I и III от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. („ГАТТ от 1994 г.“). Страните се стремят да засилят сътрудничеството и обмена на опит в борбата с данъчните измами и избягването на данъци, и по-специално верижните измами, както и по въпросите, свързани с трансферното ценообразуване и регулирането в областта на офшорните предприятия.

ЧЛЕН 28

Страните си сътрудничат за постигането на общи политики за противодействие на измамите и контрабандата на акцизни стоки и за борба с тях. Това включва и обмен на информация. За тази цел страните се стремят да засилят своето сътрудничество в регионалния контекст и в съответствие с Рамковата конвенция на Световната здравна организация за контрол на тютюна от 2003 г.

ЧЛЕН 29

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 3

СТАТИСТИЧЕСКИ ДАННИ

ЧЛЕН 30

Страните развиват и засилват своето сътрудничество по статистически въпроси, с което допринасят за постигането на дългосрочната цел да се предоставят навременни, международно съпоставими и надеждни статистически данни. Очаква се една устойчива, ефикасна и професионално независима национална статистическа система да предоставя информация от значение за гражданите, предприятията и вземащите решения в Европейския съюз и в Република Армения, позволявайки им да вземат решения въз основа на тази информация. Националната статистическа система спазва основополагащите принципи на официалната статистика, приети от ООН, като взема предвид достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката, включително Кодекса на европейската статистическа практика, с цел привеждане на изготвянето на националната статистика в съответствие с европейските норми и стандарти.

ЧЛЕН 31

Сътрудничеството в областта на статистиката има за цел:

- а) допълнително укрепване на капацитета на националната статистическа система, включително правното основание, изготвянето на данни и метаданни с добро качество, политиката за разпространение и лесната употреба, като се вземат под внимание ползвателите в публичния и частния сектор, академичната общност и обществото като цяло;

- б) постепенно привеждане на статистическата система на Република Армения в съответствие с нормите и практиките, прилагани в Европейската статистическа система;
- в) прецизно предоставяне на данни към Европейския съюз, като се взема предвид прилагането на съответните международни и европейски методологии, включително класификациите;
- г) укрепване на професионалния и управленския капацитет на служителите в Република Армения, работещи в сферата на статистиката, с цел улесняване на прилагането на статистическите стандарти на Европейския съюз и подпомагане на развитието на статистическата система на Република Армения;
- д) обмен на опит относно развитието на ноу-хау в областта на статистиката; както и
- е) насърчаване на осигуряването и управлението на качеството на всички процеси за изготвяне на статистически данни и тяхното разпространение.

ЧЛЕН 32

Страните си сътрудничат в рамките на Европейската статистическа система, в която Евростат е статистическата служба на Европейския съюз. Това сътрудничество гарантира професионалната независимост на статистическата служба и прилагането на принципите на Кодекса на европейската статистическа практика, както и акцента върху следните области:

- а) демографската статистика, включително преброяванията, и социалната статистика;
- б) статистическата информация за селското стопанство, в това число селскостопански преброявания;

- в) статистическата информация за стопанските дейности, в това число регистри на предприятията и използването на административни източници за статистически цели;
 - г) макроикономическата статистика, включително националните сметки, статистиката за външната търговия, статистиката за платежния баланс и статистиката за преките чуждестранни инвестиции;
 - д) статистическата информация за енергетиката, включително енергийните баланси;
 - е) статистическата информация за околната среда;
 - ж) регионалната статистика; както и
- з) хоризонталните дейности, включително осигуряването и управлението на качеството, статистическите класификации, обучението, разпространението и използването на съвременни информационни технологии.

ЧЛЕН 33

Страните обменят, *inter alia*, информация и експертен опит и развиват своето сътрудничество, като вземат предвид натрупания опит при реформирането на статистическата система, чието прилагане е започнало в рамките на различните програми за подпомагане. Усилията се насочват към по-нататъшното привеждане в съответствие с достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката въз основа на националната стратегия за развитието на статистическата система на Република Армения и като се отчита развитието на Европейската статистическа система. Акцентът в процеса на изготвяне на статистически данни се поставя върху използването в по-голяма степен на административните записи и опростяването на статистическите проучвания, като се отчита необходимостта от намаляване на тежестта за респондентите. Данните трябва да са релевантни за определянето и проследяването на политиките в основни области на социалния и икономическия живот.

ЧЛЕН 34

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, се провежда редовен диалог. Доколкото е възможно, Република Армения следва да може да участва в предприятиите в рамките на Европейската статистическа система дейности, включително в обучението.

ЧЛЕН 35

Постепенното сближаване на законодателството на Република Армения, когато е целесъобразно и приложимо, с достиженията на правото на ЕС в областта на статистиката се извършва в съответствие с ежегодно актуализирания и изготвен от Евростат Справочник на статистическите изисквания, който страните приемат за приложение към настоящото споразумение.

ДЯЛ V

ДРУГИ ПОЛИТИКИ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО

ГЛАВА 1

ТРАНСПОРТ

ЧЛЕН 36

Страните:

- а) разширяват и укрепват своето сътрудничество в областта на транспорта, за да допринесат за развитието на устойчиви транспортни системи;
- б) насърчават ефикасните, безопасни и сигурни транспортни операции, както и интермодалността и оперативната съвместимост на транспортните системи; както и
- в) полагат усилия да подобрят основните транспортни връзки между своите територии.

ЧЛЕН 37

Сътрудничеството е областта на транспорта обхваща следните области:

- а) изготвянето на устойчива национална транспортна политика, обхващаща всички видове транспорт, по-специално с цел осигуряване на екологосъобразни, ефикасни, безопасни и сигурни транспортни системи и насърчаване на интегрирането на тези свързани с транспорта аспекти в други области на политиката;
- б) изготвянето на секторни стратегии с оглед на националната транспортна политика (включително правни изисквания за осъвременяване на техническото оборудване и транспортния парк, за да отговарят на най-високите международни стандарти) за шосейния и железопътния транспорт, вътрешния воден транспорт, морския транспорт, въздухоплаването и интермодалността, включително графици и етапи на изпълнението, административни отговорности, както и планове за финансиране;
- в) подобряването на инфраструктурната политика , за по-добро определяне и оценяване на инфраструктурните проекти за различните видове транспорт;
- г) изработването на стратегии за финансиране, съсредоточени върху поддръжката, капацитетните ограничения и липсващите звена на инфраструктурата, както и активирането и насърчаването на участието на частния сектор в транспортни проекти;
- д) присъединяването към съответните международни транспортни организации и споразумения, включително процедури за гарантиране на стриктното изпълнение и ефективното прилагане на международните споразумения и конвенции в областта на транспорта;

- е) сътрудничеството и обмена на информация за разработването и усъвършенстването на технологиите в областта на транспорта, като например интелигентните транспортни системи; както и
- ж) насърчаването на използването на интелигентни транспортни системи и информационни технологии при управлението и експлоатацията на всички видове транспорт, както и подкрепа за интермодалността и сътрудничество при използването на космически системи и търговски приложения за улесняване на транспорта.

ЧЛЕН 38

1. Сътрудничеството цели също така подобряването на движението на пътници и стоки и повишаването на плавността на транспортните потоци между Република Армения, Европейския съюз и третите държави в региона, както и насърчаването на отворените граници с трансгранично движение, като се отстранят административните, техническите и други пречки, като се засили експлоатацията на съществуващите транспортни мрежи и като се разработи инфраструктурата, по-специално по основните мрежи, свързващи страните.
2. Сътрудничеството включва дейности за улесняване на преминаванията през граница, като се отчитат специфичните особености на страни без излаз на море, както е посочено в приложимите международни инструменти.
3. Сътрудничеството включва обмен на информация и съвместни дейности:
 - а) на регионално равнище, по-специално като се отчита напредъкът, постигнат по договорености за регионално сътрудничество в областта на транспорта като транспортния коридор Европа — Кавказ — Азия (TRACECA) и други инициативи в областта на транспорта на международно равнище, включително по отношение на международните транспортни организации и международните споразумения и конвенции, ратифицирани от страните; както и

- б) в рамките на различните транспортни агенции на Европейския съюз, както и в рамките на Източното партньорство.

ЧЛЕН 39

1. С цел да се осигури координирано развитие и постепенно либерализиране на въздушния транспорт между страните, адаптирани спрямо техните реципрочни търговски потребности, условията за взаимен пазарен достъп в сферата на въздушния транспорт следва да се уреждат в съответствие с разпоредбите на Споразумението за общо авиационно пространство между Европейския съюз и Република Армения.
2. Преди сключването на Споразумението за общо авиационно пространство страните не предприемат никакви мерки или действия, които са по-ограничителни или дискриминационни в сравнение със съществуващото положение преди влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 40

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 41

1. Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз, посочени в приложение I, съгласно разпоредбите на това приложение.

2. Регулаторно сближаване може да се извърши и чрез секторни споразумения.

ГЛАВА 2

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ЯДРЕНА БЕЗОПАСНОСТ

ЧЛЕН 42

1. Страните си сътрудничат по свързаните с енергетиката въпроси въз основа на принципите на партньорство, взаимен интерес, прозрачност и предсказуемост. Сътрудничеството има за цел хармонизация на нормативната уредба в областта на енергетиката сектор в областите, посочени по-долу, като взема под внимание необходимостта от гарантиране на достъпа до сигурна и екологично чиста енергия на достъпни цени.
2. Сътрудничеството обхваща, *inter alia*, следните области:
 - а) стратегии и политики в областта на енергетиката, включително за насърчаване на енергийната сигурност и разнообразието на енергийни източници и производството на електроенергия;
 - б) засилване на енергийната сигурност, включително чрез стимулиране на диверсификацията на енергийните източници и маршрути;
 - в) развитие на конкурентноспособни енергийни пазари;
 - г) насърчаване на използването на възобновяеми енергийни източници, на енергийната ефективност и на пестенето на енергия;

- д) насърчаване на регионалното сътрудничество в областта на енергетиката, както и на интеграцията на регионалните пазари;
- е) насърчаване на общи регулаторни рамки за улесняване на търговията с петролни продукти, електроенергия и евентуално с други енергийни суровини, както и на равнопоставените условия на конкуренция в областта на ядрената безопасност с цел постигане на висока степен на безопасност и сигурност;
- ж) използване на ядрената енергия за граждански цели, като се вземат предвид особеностите на Република Армения и с акцент по-специално върху постигането на висока степен на ядрена безопасност въз основа на стандартите на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) и стандартите и практиките на Европейския съюз, посочени по-долу, както и постигането на висока степен на ядрена сигурност, въз основа на международни насоки и практики. Сътрудничеството в тази област ще включва:
 - i) обмен на технологии, най-добри практики и обучение в областта на безопасността, сигурността и управлението на отпадъците, за да се осигури безопасна експлоатация на атомните електроцентрали;
 - ii) затварянето и извеждането от експлоатация на атомната електроцентрала в Медзамор и бързото приемане на пътна карта или план за действие за тази цел, като се вземе предвид необходимостта от замяната ѝ с нов капацитет за гарантиране на енергийната сигурност на Република Армения и на условията за устойчиво развитие;
- з) политики на ценообразуване, транзит и транспорт, по-специално обща разходно ориентирана система за пренос на енергийни ресурси, ако и когато е подходящо, както и допълнителни разяснения относно достъпа до въглеводороди, по целесъобразност;

- и) насърчаване на аспекти на регулирането, отразяващи ключовите принципи на регулиране на енергийния пазар и недискриминационен достъп до енергийните мрежи и инфраструктури на конкурентоспособни, прозрачни и ефективни от гледна точка на разходите тарифи и при подходящ и независим надзор;
- й) научно и техническо сътрудничество, включително обмен на информация за развитието и усъвършенстването на технологиите за производство, пренос, доставка и крайно потребление на енергия с особен акцент върху енергийно ефективните и екологично чисти технологии;

ЧЛЕН 43

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 44

Република Армения сближава своето законодателство с инструментите, посочени в приложение II, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 3

ОКОЛНА СРЕДА

ЧЛЕН 45

Страните развиват и засилват своето сътрудничество по въпросите на околната среда, с което допринасят за дългосрочната цел за постигане на устойчиво развитие и екологична икономика. Очаква се, че подобреното опазване на околната среда ще бъде от полза за гражданите и предприятията в Европейския съюз и в Република Армения, включително благодарение на подобряването на общественото здраве, опазването на природните ресурси, повишаването на икономическата и екологичната ефикасност, както и чрез използването на съвременни, по-чисти технологии, спомагащи за постигането на по-устойчиви производствени модели. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчитат съществуващата взаимозависимост между страните в областта на опазването на околната среда и многостранните споразумения в тази сфера.

ЧЛЕН 46

1. Сътрудничеството има за цел съхраняването, опазването, подобряването и възстановяването на качеството на околната среда и опазването на здравето на човека чрез устойчивото използване на природните ресурси и насърчаването на мерки на международно равнище за справяне с регионални или глобални екологични проблеми, включително в областта на:

- а) управлението в областта на околната среда и хоризонталните въпроси, включително стратегическото планиране, оценката на въздействието върху околната среда и стратегическата оценка на околната среда, образованието и обучението, системите за мониторинг и за информация във връзка с околната среда, инспекцията и правоприлагането, екологичната отговорност, борбата с престъпността в областта на околната среда, трансграничното сътрудничество, публичния достъп до информация за околната среда, процесите на вземане на решения и ефективните административни и съдебни процедури за преразглеждане;
- б) качеството на 15 April 1994въздуха;
- в) управлението на качеството на водите и на водните ресурси, включително управлението на риска от наводнения, недостига на вода и сушите;
- г) управлението на отпадъците;
- д) опазването на природата, включително на горите, и опазването на биологичното разнообразие;
- е) промишленото замърсяване и свързаните с промишлеността опасности;
- ж) управлението на химикалите.

2. Сътрудничеството е насочено и към интегрирането на въпросите на околната среда в области на политиката, различни от политиката за околната среда.

ЧЛЕН 47

Страните, *inter alia*:

- а) обменят информация и експертен опит;
- б) си сътрудничат на регионално и международно равнище, особено с оглед на многостранните споразумения в областта на околната среда, ратифицирани от страните; както и
- в) си сътрудничат в рамките на съответните агенции, ако е целесъобразно.

ЧЛЕН 48

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*, следните цели:

- а) разработването на обща национална стратегия за околната среда за Република Армения, която обхваща:
 - i) планирани институционални реформи (с график за изпълнение), за да се гарантира прилагането и изпълнението на законодателството за околната среда;
 - ii) разделение на компетентността в администрацията по околната среда на национално, регионално и общинско равнище;
 - iii) процедури за вземането и изпълнението на решения;

- iv) процедури за насърчаване на интегрирането на въпросите на околната среда в други области на политиката;
 - v) насърчаване на мерките за екологосъобразна икономика и на екоиновациите, определяне на необходимите човешки и финансови ресурси и механизъм за преразглеждане; както и
- б) разработване на секторни стратегии за Република Армения (включително ясно определени графици и етапи на изпълнение, административна отговорност, както и на финансови стратегии за инвестиции в инфраструктура и технологии) за:
- i) качеството на въздуха;
 - ii) качеството на водата и управлението на ресурсите;
 - iii) управлението на отпадъците;
 - iv) биологичното разнообразие, опазването на природата и на горите;
 - v) промишленото замърсяване и свързаните с промишлеността опасности; както и
 - vi) химикалите.

ЧЛЕН 49

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 50

Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз и международните инструменти, посочени в приложение III, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 4

ДЕЙНОСТ В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА

ЧЛЕН 51

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество в областта на борбата с изменението на климата. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчитат съществуващата взаимозависимост между страните и многостранните ангажименти в тази сфера.

ЧЛЕН 52

Сътрудничеството насърчава мерките на вътрешно, регионално и международно равнище, включително по отношение на:

- а) смекчаване на последиците от изменението на климата;

- б) адаптиране към последиците от изменението на климата;
- в) пазарни и непазарни механизми за справяне с изменението на климата;
- г) научни изследвания и развойна дейност в областта на новите, иновативни, безопасни и устойчиви нисковъглеродни технологии и технологии за адаптиране, както и демонстрации, внедряване, прехвърляне и разпространение на тези технологии;
- д) интегриране на аспектите на климата в общи и секторни политики; както и
- е) повишаване на осведомеността, образование и обучение.

ЧЛЕН 53

1. Страните, *inter alia*:

- а) обменят информация и експертен опит;
- б) осъществяват съвместни научноизследователски дейности и обменят информация относно по-чисти и екологосъобразни технологии;
- в) осъществяват съвместни дейности на регионално и международно равнище, включително с оглед на многостранните споразумения в областта на околната среда, ратифицирани от страните, като Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата от 1992 г. (РКООНИК) и Парижкото споразумение от 2015 г., както и съвместни дейности в рамките на съответните агенции, ако е целесъобразно.

2. Страните отделят специално внимание на трансграничните въпроси и на регионалното сътрудничество.

ЧЛЕН 54

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*, следните цели:

- а) мерки за изпълнението на Парижкото споразумение от 2015 г. в съответствие с принципите, изложени в настоящото споразумение;
- б) мерки за увеличаване на капацитета за предприемане на ефективни действия в областта на климата;
- в) разработване на цялостна стратегия за климата и план за действие за смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него в дългосрочен план;
- г) разработване на оценки на уязвимостта и адаптирането;
- д) разработване на план за развитие с ниски нива на въглеродни емисии;
- е) разработване и прилагане на дългосрочни мерки за смекчаване на последиците от изменението на климата чрез намаляване на емисиите от парникови газове;
- ж) мерки за подготвяне за търговията с въглеродни емисии;
- з) мерки за насърчаване на трансфера на технологии;

- и) мерки за интегриране на аспектите на климата в секторните политики; както и
- й) мерки, свързани с веществата, разрушаващи озоновия слой, и с флуорсъдържащите парникови газове.

ЧЛЕН 55

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 56

Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз и международните инструменти, посочени в приложение IV към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 5

ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ПРОМИШЛЕННОСТТА И ПРЕДПРИЯТИЯТА

ЧЛЕН 57

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество по линия на политиката в областта на промишлеността и предприятията, с което подобряват бизнес средата за всички икономически оператори, като придават особено значение на малките и средните предприятия (МСП). Засиленото сътрудничество следва да доведе до усъвършенстване на административната и регулаторната уредба за предприятията на Европейския съюз и за предприятията на Република Армения, упражняващи дейност в Европейския съюз и в Република Армения, и следва да се основава на политиките на Европейския съюз в областта на МСП и промишлеността, като се вземат предвид международно признатите принципи и практики в тази област.

ЧЛЕН 58

Страните си сътрудничат с цел:

- а) изпълнението на стратегии за развитието на МСП, основани на принципите на „Small Business Act“ за Европа, и контрола на процеса на изпълнение посредством редовно докладване и диалог. Това сътрудничество ще се съсредоточи и върху микропредприятията и занаятчийските предприятия, които са изключително важни както за икономиката на Европейския съюз, така и за икономиката на Република Армения;

- б) създаване на по-добри рамкови условия посредством обмена на информация и добри практики, с което се допринася за повишаването на конкурентоспособността. Това сътрудничество ще включва управлението на структурни промени (преструктуриране) и въпроси, свързани с околната среда и енергетиката, като например енергийната ефективност и по-чистото производство;
- в) опростяване и рационализиране на нормативните разпоредби и регулаторната практика със специален акцент върху обмена на добри практики, свързани с регулаторните техники, включително принципите на Европейския съюз;
- г) насърчаването на развитието на политиката в областта на иновациите посредством обмена на информация и добри практики относно комерсиализацията на научните изследвания и развойната дейност (включително инструментите за подкрепа за новосъздадени технологични предприятия), развитието на клъстери и достъпа до финансиране;
- д) насърчаването на повече контакти между предприятията на Европейския съюз и предприятията на Република Армения и между тези предприятия и органите на Европейския съюз и на Република Армения;
- е) подкрепата за осъществяването в Република Армения на дейности за насърчаване на износа;
- ж) насърчаването на по-благоприятна среда за развитието на предприятията, с оглед на повишаването на потенциала за растеж и инвестиционните възможности; както и
- з) улесняването на модернизирането и преструктурирането на промишлеността на Европейския съюз и на Република Армения в определени отрасли.

ЧЛЕН 59

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог. В него ще участват също представители на предприятията на Европейския съюз и на предприятията на Република Армения.

ГЛАВА 6

ДРУЖЕСТВЕНО ПРАВО, СЧЕТОВОДСТВО И ОДИТ И КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ

ЧЛЕН 60

1. Страните признават значението на съществуването на ефективен набор от правила и практики в областта на дружественото право, корпоративното управление, както и в счетоводството и одита за изграждането на функционираща пазарна икономика с предвидима и прозрачна бизнес среда, и подчертават, че е важно да се насърчава сближаването на нормативните уредби в тези области.
2. Страните си сътрудничат в следните области:
 - а) обмена на най-добри практики за осигуряване на наличието на и достъпа до информация относно организацията и представителството на регистрирани дружества по прозрачен и лесен начин;

- б) по-нататъшното развитие на политиката за корпоративно управление в съответствие с международните стандарти, и по-специално стандартите на ОИСП;
- в) въвеждането и съгласуваното прилагане на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО) при консолидираните отчети на публичните дружества;
- г) регламентирането и надзора на одитните и счетоводните професии;
- д) международни стандарти за одит и Етичен кодекс на Международната федерация на счетоводителите (МФС) с цел повишаване на професионалната квалификация на одиторите посредством съблюдаването на стандартите и етичните норми от професионалните организации, организациите за одит и одиторите.

ГЛАВА 7

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА БАНКОВИТЕ, ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ И ДРУГИ ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 61

Страните изразяват съгласие относно значението на ефективно законодателство и практики и на установяването на сътрудничество в областта на финансовите услуги със следните цели:

- а) подобряване на регулирането на финансовите услуги;

- б) гарантиране на ефективна и адекватна защита за инвеститорите и ползвателите на финансови услуги;
- в) допринасяне за стабилността и целостта на световната финансова система;
- г) насърчаване на сътрудничеството между различните участници във финансовата система, включително регулаторите и надзорниците;
- д) гарантиране на независим и ефективен надзор.

ГЛАВА 8

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

ЧЛЕН 62

Страните насърчават сътрудничеството за развитието на информационното общество в полза на гражданите и предприятията посредством масовото наличие на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и посредством по-добро качество на услугите на достъпни цени. Това сътрудничество следва да бъде насочено към улесняването на достъпа до пазарите на електронни съобщителни услуги и към стимулирането на конкуренцията и инвестициите в сектора.

ЧЛЕН 63

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*, следните цели:

- а) обмен на информация и най-добри практики във връзка с изпълнението на националните стратегии за информационното общество, включително, *inter alia*, инициативи за насърчаване на ширококоловия достъп, за подобряване на мрежовата сигурност и за развитие на публичните услуги онлайн;
- б) обмен на информация, най-добри практики и опит за насърчаване на изготвянето на всеобхватна регулаторна рамка за електронните комуникации, и по-специално за укрепване на административния капацитет на националния независим регулатор, за стимулиране на по-доброто използване на ресурсите от радиочестотния спектър и за насърчаване на оперативната съвместимост на мрежите в Република Армения и с Европейския съюз.

ЧЛЕН 64

Страните насърчават сътрудничеството между регулаторите в Европейския съюз и националния регулаторен органи на Република Армения в областта на електронните комуникации.

ЧЛЕН 65

Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз и международните инструменти, посочени в приложение V, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 9

ТУРИЗЪМ

ЧЛЕН 66

Страните си сътрудничат в областта на туризма с цел засилване на развиването на конкурентоспособен и устойчив туристически сектор в качеството му на източник на икономически растеж, създаване на възможности, трудова заетост и чуждестранен обмен.

ЧЛЕН 67

Сътрудничеството на двустранно, регионално и европейско равнище се основава на следните принципи:

- а) зачитане на интегритета и интересите на местните общности, по-специално в селските райони;
- б) значението на културното наследство; както и
- в) положително взаимодействие между туризма и съхраняването на околната среда.

ЧЛЕН 68

Сътрудничеството се съсредоточава върху следните теми:

- а) обмен на информация, най-добри практики, опит и трансфер на ноу-хау, включително по отношение на иновативни технологии;
- б) установяване на стратегическо партньорство между публичните и частните интереси и интересите на общностите, за да се гарантира устойчивото развитие на туризма;
- в) насърчаване и разработване на туристически продукти и пазари, инфраструктура, човешки ресурси и институционални структури, както и идентифициране и премахване на пречките пред туристическите услуги;
- г) изработване и прилагане на ефикасни политики и стратегии, включващи целесъобразни правни, административни и финансови аспекти;
- д) обучения и изграждане на капацитет в областта на туризма с цел повишаване на стандартите за обслужване; както и
- е) развитие и насърчаване на развивания от местното население туризъм.

ЧЛЕН 69

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 10

ЗЕМЕДЕЛИЕ И РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

ЧЛЕН 70

Страните си сътрудничат с цел насърчаване на развитието на земеделието и на селските райони, и по-специално чрез постепенното сближаване на политиките и законодателството.

ЧЛЕН 71

Сътрудничеството между страните в областта на селското стопанство и развитието на селските райони обхваща, *inter alia*, следното:

- а) улесняване на взаимното разбиране на политиките за развитие на селското стопанство и селските райони;
- б) укрепване на административния капацитет на централно и местно равнище за планирането, оценяването и изпълнението на политиките в съответствие със законодателството на Европейския съюз и най-добрите практики;
- в) насърчаване на модернизирването и устойчивостта на селскостопанското производство;
- г) споделяне на знания и най-добри практики по отношение на политиките за развитие на селските райони, за да се способства за икономическото благоденствие на селските общности;

- д) подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор и на ефикасността и прозрачността на пазарите;
- е) насърчаване на политиките по качеството и на техните механизми за контрол, и по-специално географските означения и биологичното земеделие;
- ж) разпространяване на знания и насърчаване на обучението на селскостопанските производители; както и
- з) подобряване на хармонизирането по въпроси, разглеждани в рамките на международни организации, в които членуват и двете страни.

ГЛАВА 11

УПРАВЛЕНИЕ НА РИБАРСТВОТО И МОРСКОТО ДЕЛО

ЧЛЕН 72

Страните си сътрудничат по въпросите от взаимен интерес, свързани с рибарството и управлението на морското дело, и по този начин развиват по-тясно двустранно, многостранно и международно сътрудничество в сектора на рибарството.

ЧЛЕН 73

Страните предприемат общи действия, обменят информация и взаимно си оказват подкрепа за насърчаване на:

- а) отговорния риболов и управление на рибарството, съответстващо на принципите на устойчивото развитие, за да се опазят рибните запаси и екосистемите в добро състояние; както и
- б) сътрудничество чрез съответните многостранни и международни организации, отговарящи за управлението и опазването на живите водни ресурси, по-специално чрез укрепване на подходящите международни инструменти за мониторинг и правоприлагане.

ЧЛЕН 74

Страните ще подкрепят инициативи, като взаимния обмен на опит и предоставянето на помощ, за да се гарантира изпълнението на политика за устойчиво рибарство, включваща:

- а) управление на рибарството и аквакултурите;
- б) инспекция и контрол на риболовните дейности;
- в) събиране на данни за улова и разтоварването, както и на биологични и икономически данни;
- г) подобряване на ефикасността на пазарите, по-специално чрез поощряване на организациите на производителите, предоставяне на информация на потребителите и посредством пазарни стандарти и проследимост;
- д) устойчиво развитие на области с езерен бряг или включващи водоеми или речен естуар и със значителна степен на заетост в рибарството; както и

- е) институционален обмен на опит в областта на законодателството за устойчиви аквакултури и практическото му прилагане в естествените басейни и изкуствените езера.

ЧЛЕН 75

Като вземат предвид своето сътрудничество в областта на рибарството, транспорта, околната среда и други свързани с морето политики, страните също си сътрудничат и се подкрепят взаимно, по целесъобразност, по отношение на свързани с морското дело въпроси, и по-специално чрез активно подпомагане на интегриран подход към морското дело и доброто управление в рамките на съответните регионални и международни форуми.

ГЛАВА 12

МИННО ДЕЛО

ЧЛЕН 76

Страните развиват и укрепват своето сътрудничество в областта на минното дело и производството на суровини с цел да се насърчат взаимното разбиране, подобряването на бизнес средата, обменът на информация и сътрудничеството по несвързани с енергетиката въпроси, и по-специално по въпроси, свързани с добива на метални руди и индустриални минерали.

ЧЛЕН 77

Страните си сътрудничат с цел:

- а) обмен на информация относно новостите в тяхната минна промишленост и в сектора на суровините;
- б) обмен на информация по въпроси, свързани с търговията със суровини, с цел насърчаване на двустранните обмени;
- в) обмен на информация и най-добри практики във връзка с устойчивото развитие на минната промишленост; както и
- г) обмен на информация и най-добри практики във връзка с обучението, уменията и безопасността в минната промишленост.

ГЛАВА 13

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИТЕ

ЧЛЕН 78

Страните насърчават сътрудничеството във всички области на гражданските научни изследвания, технологичното развитие и иновациите въз основа на взаимна полза и при условие че е налице подходяща и ефективна защита на правата върху интелектуалната собственост.

ЧЛЕН 79

Сътрудничеството, посочено в член 78 , обхваща:

- а) диалог по политиките и обмен на научна и технологична информация;
- б) улесняване на достъпа в достатъчна степен до съответните програми на всяка от страните;
- в) инициативи за повишаване на научноизследователския капацитет и участието на научноизследователски субекти от Република Армения в рамковите програми за научни изследвания на Европейския съюз;
- г) насърчаване на съвместните проекти за научни изследвания във всички области на научните изследвания и иновациите;
- д) обучения и програми за мобилност за учени, научни изследователи и друг персонал от областта на научните изследвания, работещ по дейности, свързани с научни изследвания и иновации, в двете страни;
- е) улесняване, в рамките на приложимото законодателство, на свободното движение на работници от областта на научните изследвания, участващи в дейностите, които попадат в обхвата на настоящото споразумение, и на трансграничното движение на стоки, предназначени за употреба в такива дейности; както и
- ж) други форми на сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите въз основа на взаимно договаряне.

ЧЛЕН 80

При осъществяването на такива дейности по сътрудничество следва да се търсят синергии с дейностите, финансирани от Международния център за наука и технологии (МЦНТ), и с други дейности, извършвани в рамките на финансовото сътрудничество между Европейския съюз и Република Армения, както е предвидено в дял VII, глава 1.

ГЛАВА 14

ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

ЧЛЕН 81

Страните си сътрудничат за гарантирането на високо равнище на защита на потребителите и за постигането на съвместимост между своите системи за защита на потребителите.

ЧЛЕН 82

Когато е целесъобразно, сътрудничеството може да включва:

- а) стремеж към сближаване на законодателството на Република Армения в областта на защитата на потребителите с това на Европейския съюз, като същевременно се избягват пречките пред търговията;
- б) насърчаване на обмена на информация за системите за защита на потребителите, включително законодателството в областта на защитата на потребителите и неговото прилагане, безопасността на потребителските стоки, системите за обмен на информация, обучението на потребителите и предоставянето на повече права на потребителите и средствата за защита на потребителите;
- в) обучения за административни служители и други лица, представляващи интересите на потребителите; както и
- г) насърчаване на развитието на независимите сдружения на потребителите и на контактите между представителите на потребителите.

ЧЛЕН 83

Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз и международните инструменти, посочени в приложение VI, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 15

ТРУДОВА ЗАЕТОСТ, СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

ЧЛЕН 84

Страните засилват своя диалог и сътрудничество в подкрепа на Програмата за достоен труд на Международната организация на труда (МОТ), политиката по заетостта, здравето и безопасността на работното място, социалния диалог, социалната закрила, социалното приобщаване, равенството между половете и борбата с дискриминацията, и по този начин допринасят за насърчаването на разкриването на повече и по-добри работни места, намаляването на бедността, по-доброто социално сближаване, устойчивото развитие и по-доброто качество на живота.

ЧЛЕН 85

Сътрудничеството, основано на обмена на информация и най-добри практики, може да обхване определен брой въпроси, които трябва да бъдат избрани измежду следните области:

- а) намаляването на бедността и подобряването на социалното сближаване;

- б) политиката по заетостта с цел откриване на повече и по-добри работни места с достойни условия на труд, включително за да се намалят неформалната икономика и неформалната заетост;
- в) насърчаването на активните мерки за пазара на труда и на ефикасните служби по заетостта, за да се модернизират пазарите на труда и да се постигне адаптиране към техните нужди;
- г) стимулирането на по-приобщаващи пазари на труда и системи за социална сигурност, които интегрират хората в неравностойно положение, включително хората с увреждания и хората от малцинствата;
- д) равните възможности и борбата с дискриминацията с цел увеличаване на равенството между половете и осигуряване на равни възможности за жените и мъжете, както и борбата с дискриминацията, основана на пол, раса, етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация;
- е) социалната политика с цел повишаване на степента на социалната закрила и осъвременяване на системите за социална закрила от гледна точка на тяхното качество, достъпност и финансова устойчивост;
- ж) повишаването на участието на социалните партньори и насърчаването на социалния диалог, включително чрез укрепване на капацитета на всички заинтересовани страни;
- з) насърчаването на здравето и безопасността на работното място, както и
- и) насърчаването на корпоративната социална отговорност.

ЧЛЕН 86

Страните насърчават участието на всички релевантни заинтересовани страни, включително организациите на гражданското общество, и по-специално социалните партньори, в изготвянето на политиките и в реформите в Република Армения, както и в сътрудничеството между страните по настоящото споразумение.

ЧЛЕН 87

Страните се стремят към засилено сътрудничество по въпросите на трудовата заетост и социалната политика в рамките на всички релевантни регионални, многостранни и международни форуми и организации.

ЧЛЕН 88

Страните насърчават корпоративната социална отговорност и отчетност и стимулират отговорните стопански практики, като тези, залегнали в Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия, в Глобалния договор на ООН, в Тристранната декларация на МОТ за принципите относно многонационалните предприятия и социалната политика, както и в ISO 26000.

ЧЛЕН 89

По въпросите, включени в обхвата на настоящата глава, се провежда редовен диалог.

ЧЛЕН 90

Армения сближава своето законодателство с актовете на ЕС и международните инструменти, посочени в приложение VII към настоящото споразумение, съгласно разпоредбите на това приложение.

ГЛАВА 16

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

ЧЛЕН 91

Страните развиват своето сътрудничество в областта на общественото здравеопазване с цел да повишат неговата безопасност в съответствие с общите здравни ценности и принципи като предварително условие за устойчиво развитие и икономически растеж.

ЧЛЕН 92

Сътрудничеството е насочено към превенцията и контрола на заразните и незаразните болести, включително посредством обмен на здравна информация, насърчаване на подход, при който здравето се взема предвид във всички политики, сътрудничество с международни организации, по-специално Световната здравна организация, и насърчаване на прилагането на международните споразумения в областта на здравеопазването като Рамковата конвенция на Световната здравна организация за контрол на тютюна от 2003 г. и международните здравни правила.

ГЛАВА 17

ОБРАЗОВАНИЕ, ОБУЧЕНИЕ И МЛАДЕЖ

ЧЛЕН 93

Страните си сътрудничат в областта на образованието и обучението, за да засилят сътрудничеството и диалога в областта на политиката с оглед сближаване на системите за образование и обучение в Република Армения с политиките и практиките на Европейския съюз. Страните си сътрудничат с цел насърчаване на ученето през целия живот и стимулират сътрудничеството и прозрачността на всички равнища на образованието и обучението, като поставят специален акцент върху професионалното и висшето образование.

ЧЛЕН 94

Сътрудничеството в областта на образованието и обучението е съсредоточено, *inter alia*, върху следните области:

- а) насърчаване на ученето през целия живот, което е от основно значение за икономическия растеж и създаването на работни места и може да даде възможност на гражданите да участват пълноценно в обществения живот;
- б) модернизиране на образователната система и на системата за обучение, включително на системите за обучение на служителите в публичния сектор/държавните служители, и подобряване на качеството, целесъобразността и достъпа през всички етапи на образованието — от образованието и грижите в ранното детство до висшето образование;
- в) насърчаване на сближаването и на координираните реформи във висшето образование по начин, който съответства на програмата на Европейския съюз европейското пространство за висше образование (процеса от Болоня);

- г) засилване на международното сътрудничество в академичната сфера и на участието в програмите за сътрудничество на Европейския съюз, както и повишаване на мобилността на учащи и преподаватели;
- д) насърчаване на изучаването на чужди езици;
- е) разработване на национална квалификационна рамка за подобряване на прозрачността и признаването на квалификации и компетенции в рамките на общността на Европейската мрежа от национални информационни центрове за академично признаване (ENIC-NARIC) в съответствие с Европейската квалификационна рамка;
- ж) засилване на сътрудничеството за по-нататъшно развитие на професионалното образование и обучение, като се вземат предвид добрите практики в Европейския съюз; както и
- з) повишаване на разбирането и знанията за процеса на европейска интеграция, за академичния диалог относно отношенията между ЕС и Източното партньорство и за участието в съответните програми на Европейския съюз, включително в областта на държавната служба.

ЧЛЕН 95

Страните се споразумяват да си сътрудничат в сферата на младежта с цел:

- а) засилване на сътрудничеството и обмените в областите на политиката за младежта и неформалното образование за младите хора и младите работници;
- б) улесняване на активното участие на всички млади хора в обществения живот;

- в) подкрепяне на мобилността на младите хора и младите работници като начин за насърчаване на межкултурния диалог и придобиването на знания, умения и компетенции извън системите за формално образование, включително чрез доброволческа дейност; както и
- г) насърчаване на сътрудничеството между младежките организации с цел подкрепа на гражданското общество.

ГЛАВА 18

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА КУЛТУРАТА

ЧЛЕН 96

Страните насърчават културното сътрудничество в съответствие с принципите, залегнали в Конвенцията от 2005 г. на Организацията за образование, наука и култура на Организацията на обединените нации (ЮНЕСКО) за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Страните ще се стремят към редовно провеждане на диалог относно политиката в области от взаимен интерес, включително развитието на културната индустрия в Европейския съюз и в Република Армения. Сътрудничеството между страните ще насърчава межкултурния диалог, включително чрез участието на културния сектор и гражданското общество на Европейския съюз и на Република Армения.

ЧЛЕН 97

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*:

- а) културното сътрудничество и културния обмен;

- б) мобилността на творби и хора на изкуството и укрепването на капацитета на сектора на културата;
- в) межкултурния диалог;
- г) диалога относно културната политика;
- д) програмата „Творческа Европа“; както и
- е) сътрудничеството в рамките на международни форуми като ЮНЕСКО и Съвета на Европа с цел стимулиране на културното разнообразие и опазване и придаване на по-голямо значение на културното и историческото наследство.

ГЛАВА 19

СЪТРУДНИЧЕСТВО В АУДИО-ВИЗУАЛНАТА ОБЛАСТ И В ОБЛАСТТА НА МЕДИИТЕ

ЧЛЕН 98

Страните ще насърчават сътрудничеството в аудио-визуалната област. Сътрудничеството подсилва аудио-визуалния сектор в Европейския съюз и в Република Армения, по-специално чрез обучаване на специалисти и обмен на информация.

ЧЛЕН 99

1. Страните развиват редовен диалог по отношение на аудио-визуалната политика и политиката за медиите и си сътрудничат с цел подсилване на независимостта и професионализма на средствата за масово осведомяване, както и връзките със средствата за масово осведомяване на Европейския съюз, в съответствие с европейските стандарти, включително стандартите на Съвета на Европа и Конвенцията на ЮНЕСКО от 2005 г. за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване.
2. Сътрудничеството може да включва, *inter alia*, въпроса за обучението на журналистите и другите медийни специалисти, както и подкрепата за средствата за масово осведомяване.

ЧЛЕН 100

Сътрудничеството обхваща, *inter alia*:

- а) диалога относно аудио-визуалната и медийната политика;
- б) сътрудничеството в рамките на международни форуми (като ЮНЕСКО и СТО); както и
- в) сътрудничеството в аудио-визуалната и медийната сфера, включително сътрудничеството в сферата на киното.

ГЛАВА 20

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА СПОРТА И ФИЗИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ

ЧЛЕН 101

Страните насърчават сътрудничеството в областта на спорта и физическата активност, по-специално посредством обмен на информация и на добри практики с цел насърчаване на здравословния начин на живот, доброто управление, както и популяризиране на социалната и образователната стойност на спорта, както и борбата със заплахите за спорта, като например допинга, уреждането на изхода от спортни срещи, расизма и насилието, в Европейския съюз и в Република Армения.

ГЛАВА 21

СЪТРУДНИЧЕСТВО С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

ЧЛЕН 102

Страните водят диалог относно сътрудничеството с гражданското общество със следните цели:

- а) засилване на контактите и обмена на информация и опит между всички сектори на гражданското общество в Европейския съюз и в Република Армения;

- б) гарантиране на по-добро познаване и разбиране на Република Армения, включително на нейната история и култура, в Европейския съюз, и по-специално сред организациите на гражданското общество, установени в държавите членки, което ще позволи да бъдат по-добре осъзнати възможностите и предизвикателствата пред бъдещите отношения; както и
- в) гарантиране на по-добро познаване и разбиране на Европейския съюз в Република Армения, и по-специално сред организациите на гражданското общество на Република Армения, с акцент върху ценностите, на които се основава Европейският съюз, неговите политики и неговото функциониране, но не само върху тях.

ЧЛЕН 103

1. Страните насърчават диалога и сътрудничеството между заинтересованите страни от гражданското общество на двете страни като неразделна част от отношенията между Европейския съюз и Република Армения.
2. Този диалог и сътрудничество са насочени към следното:
 - а) гарантиране на участието на гражданското общество в отношенията между Европейския съюз и Република Армения;
 - б) повишаване на участието на гражданското общество в публичния процес на вземане на решения, и по-конкретно чрез започване на открит, прозрачен и редовен диалог между публичните институции, от една страна, и представителните асоциации и гражданското общество, от друга страна;

- в) улесняване на процеса на институционално изграждане и консолидиране на организациите на гражданското общество по различни начини, включително, *inter alia*: посредством подкрепа чрез застъпничество, установяване на неформални и формални контакти, взаимни посещения и работни семинари, и по-конкретно с цел подобряване на правната рамка за гражданското общество; както и
- г) предоставяне на възможност на представителите на гражданското общество на всяка страна да се запознаят с процесите на консултации и диалог между гражданските и социалните партньори на другата страна, и по-конкретно с цел допълнително интегриране на гражданското общество в публичния процес на изготвяне на политики в Република Армения.

ЧЛЕН 104

Страните ще провеждат редовен диалог по въпросите, включени в обхвата на настоящата глава.

ГЛАВА 22

РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И ТРАНСГРАНИЧНО И РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЧЛЕН 105

1. Страните насърчават взаимното разбиране и двустранното сътрудничество в областта на политиката за регионално развитие, включително методите на формулиране и изпълнение на регионалните политики, многостепенното управление и партньорството, със специален акцент върху развитието на районите в неблагоприятно положение и териториалното сътрудничество, с цел да се създадат канали за общуване и с цел подобряване на обмена на информация и опит между националните, регионалните и местните органи, социално-икономическите участници и гражданското общество.
2. По-конкретно страните си сътрудничат за привеждане на практиката на Република Армения в съответствие със следните принципи:
 - а) засилване на многостепенното управление, доколкото то засяга централното, регионалното и местното равнище, със специален акцент върху начините за подобряване на участието на заинтересованите страни на регионално и местно равнище;
 - б) консолидиране на партньорството между всички заинтересовани страни, участващи в регионалното развитие; както и
 - в) съфинансиране посредством финансов принос от страните, участващи в изпълнението на програмите и проектите за регионално развитие.

ЧЛЕН 106

1. Страните подкрепят и засилват участието на местните и регионалните органи в сътрудничеството в областта на регионалната политика, включително в трансграничното сътрудничество и свързаните с него управленски структури, засилват сътрудничеството посредством създаването на необходимата законодателна уредба, подкрепят и разработват мерки за изграждане на капацитет и насърчават подсилването на трансграничните и регионалните икономически и стопански мрежи.
2. Страните ще си сътрудничат с цел консолидиране на институционалния и оперативния капацитет на институциите на Република Армения в областта на регионалното развитие и на планирането на земеползването чрез, *inter alia*:
 - а) усъвършенстване на междуинституционалната координация, и по-конкретно на механизма за вертикално и хоризонтално взаимодействие между централната и местната администрация в процеса на изготвяне и изпълнение на регионалните политики;
 - б) развиване на капацитета на регионалните и на местните публични органи с цел насърчаване на трансграничното сътрудничество при спазване на разпоредбите и практиките на Европейския съюз; както и
 - в) обмен на знания, информация и най-добри практики във връзка с политиките за регионално развитие с цел насърчаване на икономическото благосъстояние на местните общности и еднаквото развитие на регионите.

ЧЛЕН 107

1. Страните засилват и насърчават развитието на трансграничното сътрудничество в други области, попадащи в обхвата на настоящото споразумение, като например, *inter alia*, транспорта, енергетиката, околната среда, съобщителните мрежи, културата, образованието, туризма и здравеопазването.
2. Страните активизират сътрудничеството между своите региони под формата на транснационални и междурегионални програми, като насърчават участието на регионите на Република Армения в европейските регионални структури и организации и подкрепят тяхното икономическо и институционално развитие чрез изпълнението на проекти от общ интерес.
3. Дейностите, посочени в параграф 2, ще се провеждат в контекста на:
 - а) продължаващо териториално сътрудничество с европейските региони, включително чрез транснационални и трансгранични програми за сътрудничество;
 - б) сътрудничество в рамките на Източното партньорство, с органите на Европейския съюз, включително с Комитета на регионите, и участие в различни европейски регионални проекти и инициативи; както и
 - в) сътрудничество с, *inter alia*, Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК) и Европейската мрежа за наблюдение на териториалното планиране (ESPON).

ЧЛЕН 108

По въпросите, обхванати от настоящата глава, ще се провежда редовен диалог.

ГЛАВА 23

ГРАЖДАНСКА ЗАЩИТА

ЧЛЕН 109

Страните развиват и засилват своето сътрудничество в областта на природните бедствия и бедствията, причинени от човека. Сътрудничеството се осъществява, като се вземат предвид интересите на страните въз основа на принципа на равнопоставеност и взаимна полза, както и като се отчитат съществуващата взаимозависимост между страните и многостранните дейности в тази сфера.

ЧЛЕН 110

Сътрудничеството е насочено към подобряването на предотвратяването на природните и причинените от човека бедствия, на подготовката за тях и на ответните мерки в случай на такива бедствия.

ЧЛЕН 111

Страните *inter alia* обменят информация и експертен опит и изпълняват съвместни дейности на двустранен принцип и/или в рамките на многостранни програми. Сътрудничеството може да се провежда, *inter alia*, чрез изпълнението на специфични споразумения и/или административни договорености в областта на гражданската защита, сключени между страните. Страните могат съвместно да вземат решения относно конкретни насоки и/или работни планове за дейностите, предвидени или планирани съгласно настоящото споразумение.

ЧЛЕН 112

Сътрудничеството може да обхваща следните цели:

- а) обмен и редовно актуализиране на данните за контакт, за да се обезпечи непрекъснатостта на диалога и за да могат страните да бъдат във връзка 24 часа в денонощието;
- б) улесняване на оказването на взаимопомощ в случай на тежки извънредни ситуации, когато е целесъобразно и при условие че са налични достатъчно ресурси;
- в) 24-часов обмен на ранни предупреждения и актуална информация за широкомащабни извънредни ситуации, засягащи Европейския съюз или Република Армения, включително искания и предложения за помощ;
- г) обмен на информация за предоставянето на помощ от страните за трети държави в случай на извънредни ситуации, когато се задейства Механизмът за гражданска защита на ЕС;

- д) сътрудничество в областта на подкрепата от приемащата държава при искане/оказване на помощ;
- е) обмен на най-добри практики и насоки за предотвратяването на бедствия, подготвеността за тях и евентуалните ответни мерки;
- ж) сътрудничество за намаляване на риска от бедствия чрез предприемане на мерки във връзка с, *inter alia*, институционалните връзки и застъпничеството; информацията, образованието и комуникацията; и най-добрите практики за предотвратяване или смекчаване на последиците от природните опасности;
- з) сътрудничесвото за подобряване на знанията за бедствията и за оценка на опасностите и на рисковете във връзка с управлението на бедствията;
- и) сътрудничество по отношение на оценката на последиците от бедствията за екологията и за общественото здраве;
- й) покани за участие на експерти в конкретни технически семинари и симпозиуми по въпроси на гражданската защита;
- к) покани за участие, според конкретния случай, на наблюдатели в конкретни учения и обучения, организирани от Европейския съюз и/или от Република Армения; както и
- л) засилване на сътрудничеството за най-ефективното използване на наличните възможности за гражданска защита.

ДЯЛ VI

ТЪРГОВИЯ И СВЪРЗАНИ С ТЪРГОВИЯТА ВЪПРОСИ

ГЛАВА 1

ТЪРГОВИЯ СЪС СТОКИ

ЧЛЕН 113

Третиране като най-облагодетелствана нация

1. Всяка от страните предоставя за стоките на другата страна третиране като най-облагодетелствана нация в съответствие с член I от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г. („ГАТТ от 1994 г.“), съдържащ се в приложение 1А към Маракешкото споразумение за създаване на Световната търговска организация, съставено на 15 април 1994 г. („Споразумението за СТО“), включително тълкувателните бележки в него, включени в настоящото споразумение и представляващи част от него *mutatis mutandis*
2. Параграф 1 от настоящия член не се прилага по отношение на преференциалното третиране, предоставено от една от страните за стоките на друга държава в съответствие с ГАТТ 1994 г.

ЧЛЕН 114

Национално третиране

Всяка от страните предоставя национално третиране за стоките на другата страна в съответствие с член III от ГАТТ от 1994 г., включително тълкувателните бележки в него, включени в настоящото споразумение и представлява част от него *mutatis mutandis*.

ЧЛЕН 115

Мита и такси за внос

Всяка от страните прилага мита и такси за внос в съответствие със своите задължения по Споразумението за СТО.

ЧЛЕН 116

Износни мита, данъци или други такси

Никоя от страните не може да приема или запазва в сила каквито и да било мита, данъци или други такси, налагани върху или във връзка с износ на стоки, предназначени за територията на другата страна, които надхвърлят тези, наложени върху сходни продукти, предназначени за продажба на вътрешния пазар.

ЧЛЕН 117

Ограничения на вноса и на износа

1. Някоя от страните не може да въвежда или поддържа каквато и да било забрана или ограничение, различни от мита, данъци или други такси, независимо дали се прилагат ефективно чрез квоти, лицензи за внос или износ или други мерки, върху вноса на каквато и да било стока на другата страна или върху износа или продажбата за износ на стоки, предназначени за територията на другата страна, в съответствие с член XI от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него. За тази цел член XI от ГАТТ от 1994 г., включително тълкувателните бележки към него, е включен в настоящото споразумение и представлява част от него *mutatis mutandis*;
2. Страните обменят информация и добри практики по отношение на контрола върху износа на стоки с двойна употреба, така че да се насърчи сближаването на контрола на износа на Европейския съюз и на Република Армения.

ЧЛЕН 118

Стоки, преминали заводска преработка

1. Страните взаимно си предоставят същото третиране на стоките, преминали заводска преработка, като това, предоставено на новите сходни стоки. Една от страните може да изисква специално етикетирание на стоките, преминали заводска преработка, с цел да се избегне заблуда на потребителите.
2. За по-голяма яснота член 117, параграф 1 се прилага по отношение на забраните и ограниченията върху стоките, преминали заводска преработка.

3. В съответствие със своите задължения по настоящото споразумение и споразуменията за СТО, една от страните може да изисква стоките, преминали заводска преработка:

- а) да се обозначават като такива за разпространение или продажба на нейната територия; както и
- б) да отговарят на всички приложими технически изисквания, които се прилагат към равностойни стоки в ново състояние.

4. Ако една от страните въведе или поддържа забрани или ограничения върху употребявани стоки, тези мерки не се прилагат за стоките, преминали заводска преработка.

5. За целите на настоящия член стока, преминала заводска преработка, означава стока, която:

- а) е изцяло или частично съставена от части, получени от стоки, които са били използвани преди това, и;
- б) има сходни характеристики и работни условия в сравнение с първоначалната нова стока и има същите гаранции като новата стока.

ЧЛЕН 119

Временен внос на стоки

Всяка от страните предоставя на другата страна освобождаване от такси и мита за внос на стоки, внесени временно, в случаите и съгласно задължителните за нея процедури, определени от международните споразумения относно временния внос на стоки. Това освобождаване се прилага съгласно законовите и подзаконовите разпоредби, приложими във всяка от страните.

ЧЛЕН 120

Транзит

Страните се споразумяват, че принципът на свободен транзит на стоки е съществено условие за постигането на целите на настоящото споразумение. В тази връзка всяка от страните осигурява свободния транзит през своята територия на стоки, изпратени от или предназначени за територията на другата страна, в съответствие с член V от ГАТТ от 1994 г., включително тълкувателните бележки към него, включени в настоящото споразумение и представлява част от него *mutatis mutandis*.

ЧЛЕН 121

Търговска защита

1. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не засяга, нито накърнява правата и задълженията на всяка от страните съгласно:
 - а) член XIX от ГАТТ от 1994 г. и Споразумението за защитни мерки, съдържащо се в приложение 1А към Споразумението за СТО;
 - б) член 5 от Споразумението за селското стопанство, съдържащо се в приложение 1А към Споразумението за СТО относно специалните предпазни разпоредби; както и

- в) член VI от ГАТТ от 1994 г., Споразумението за прилагане на член VI от Общото споразумение за митата и търговията от 1994 г., съдържащо се в приложение 1А към Споразумението за СТО, и Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки, съдържащо се в приложение 1А към Споразумението за СТО.

2. Съществуващите права и задължения, посочени в параграф 1, и мерките, произтичащи от тях, не могат да бъдат предмет на разпоредбите за уреждане на спорове на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 122

Изключения

1. Страните потвърждават, че техните съществуващи права и задължения по член XX от ГАТТ от 1994 г. и тълкувателните бележки към него се прилагат за търговията със стоки, обхванати от настоящото споразумение. За тази цел член XX от ГАТТ от 1994 г., включително тълкувателните бележки към него, включени в настоящото споразумение и представлява част от него *mutatis mutandis*;

2. Страните приемат, че преди предприемането на всяка една от мерките, предвидени в член XX, букви и) и й) от ГАТТ от 1994 г., страната, която възнамерява да предприеме мерките, предоставя на другата страна цялата свързана информация с цел търсенето на приемливо за страните решение. Страните могат да договорят всякакви средства, необходими за преустановяване на затрудненията. Ако в срок от 30 дни от предоставянето на такава информация не бъде постигнато споразумение, страната може да приложи мерките по настоящия член по отношение на съответната стока. При наличието на изключителни и критични обстоятелства, изискващи предприемането на незабавни действия, които правят невъзможно предварителното предоставяне на информация или разглеждане, страната, която възнамерява да предприеме мерките, може да приложи незабавно предохранителните мерки, необходими за справяне с положението, като незабавно информира другата страна за това.

ГЛАВА 2

МИТНИЦИ

ЧЛЕН 123

Митническо сътрудничество

1. Страните засилват сътрудничеството си в областта на митниците с цел улесняване на търговията, осигуряване на прозрачна търговска среда, подобряване на сигурността на веригата за доставки, повишаване на безопасността на потребителите, предотвратяване на потоци на стоки, нарушаващи правата върху интелектуалната собственост, и борба с контрабандата и измамите.
2. С оглед на изпълнението на целите, посочени в параграф 1, и в рамките на наличните ресурси страните си сътрудничат, *inter alia*, с цел:
 - а) подобряване на митническото законодателство, наредби, практики и свързаните с тях решения със задължителна сила и опростяване на митническите процедури в съответствие с международните конвенции и стандарти, приложими в областта на митниците и улесняването на търговията, включително разработените от Световната търговска организация, Световната митническа организация, и по-специално изменената Международната конвенция за опростяване и уеднаквяване на митническите процедури („изменена Конвенция от Киото“), и вземайки предвид инструментите и най-добрите практики, разработени от Европейския съюз, включително митническите насоки;

- б) създаване на съвременни митнически системи, включително модерни технологии за митническо оформяне, изготвяне на разпоредби за одобрените икономически оператори, въвеждане на автоматизиран анализ и проверки, които се основават на оценка на риска, опростяване на процедурите за разрешаване на вдигането на стоки, последващ контрол, прозрачно определяне на митническата стойност и разпоредби за партньорствата между митниците и дружествата;
- в) насърчаване на най-високите стандарти за почтеност в областта на митниците, по-специално по отношение на граничния митнически контрол, посредством прилагането на мерки, които отразяват принципите, изложени в Декларацията на Съвета за митническо сътрудничество относно доброто управление и почтеността в митниците, както е преработена през юни 2003 г. (переразгледаната Декларация от Аруша на Световната митническа организация);
- г) обмен на най-добри практики, както и предоставяне на обучение и техническа помощ за планирането и изграждането на капацитет и за гарантирането на най-високи стандарти на почтеност;
- д) обмен, когато е целесъобразно, на релевантна информация и данни, като се зачитат правните изисквания на всяка от страните по отношение на поверителността на чувствителните данни и защитата на личните данни;
- е) участие, когато е приложимо и целесъобразно, в координирани действия между митническите органи на страните;
- ж) установяване, когато е приложимо и целесъобразно, на взаимно признаване на програмите за одобрени икономически оператори и на митническите проверки, включително еквивалентни мерки за улесняване на търговията;
- з) осъществяване, където е приложимо и целесъобразно, на възможностите за свързване на съответните митнически транзитни системи; както и

- и) подобряване на прилагането на митнически задължения в търговските отношения между Европейския съюз и Република Армения, включително сътрудничество относно произхода на стоките.

ЧЛЕН 124

Административна взаимопомощ

Без да се засягат другите форми на сътрудничество, предвидени в настоящото споразумение, и по-специално в член 123 от него, страните си оказват административна взаимопомощ по митнически въпроси в съответствие с разпоредбите на Протокола към настоящото споразумение относно административната взаимопомощ по митнически въпроси.

ЧЛЕН 125

Определяне на митническата стойност

1. Страните прилагат разпоредбите на Споразумението за прилагане на член VII от ГАТТ от 1994 г., включително всички последващи изменения, за определянето на стойността на стоки за митнически цели при търговията между страните. С настоящото тези разпоредби се включват в настоящото споразумение и стават част от него *mutatis mutandis*.
2. Страните си сътрудничат с цел постигане на общ подход към въпросите, свързани с определянето на митническата стойност.

ЧЛЕН 126

Митнически подкомитет

1. Митническият подкомитет се създава с настоящото решение.
2. Митническият подкомитет провежда редовни заседания и осъществява контрол върху прилагането и управлението на настоящата глава, включително въпроси на митническото сътрудничество, улесняването на търговията, трансграничното митническо сътрудничество и управление, свързаната с митниците техническа помощ, правилата за произход, прилагането на правата върху интелектуалната собственост от митниците, както и административната взаимопомощ по митнически въпроси.
3. Митническият подкомитет, *inter alia*:
 - а) следи за правилното функциониране на настоящата глава и на Протокола относно административната взаимопомощ по митнически въпроси към настоящото споразумение;
 - б) приема практически механизми и мерки за прилагане на настоящата глава и на Протокола относно административната взаимопомощ по митнически въпроси към настоящото споразумение, включително относно обмена на информация и данни, взаимното признаване на митнически проверки и програми за търговско партньорство и взаимно договорените ползи;
 - в) обменя становища относно въпроси от общ интерес, включително относно бъдещи мерки и ресурсите, необходими за тяхното изпълнение и прилагане; както и
 - г) отправя препоръки до Комитета за партньорство, когато е целесъобразно.

ГЛАВА 3

ТЕХНИЧЕСКИ ПРЕЧКИ ПРЕД ТЪРГОВИЯТА

ЧЛЕН 127

Цел

Целта на настоящата глава е да се улесни търговията със стоки между страните, като се предостави рамка за предотвратяване, определяне и премахване на ненужни пречки пред търговията в обхвата на Споразумението за техническите пречки пред търговията, съдържащо се в приложение 1А към Споразумението за СТО („Споразумение за ТПТ“).

ЧЛЕН 128

Приложно поле и определения

1. Настоящата глава се прилага по отношение на изготвянето, приемането и прилагането от всяка страна на стандартите, техническите регламенти и процедурите за оценка на съответствието, определени в Споразумението за ТПТ, които засягат или могат да засегнат търговията със стоки между страните.
2. Независимо от разпоредбата на параграф 1, настоящата глава не се прилага нито за санитарните и фитосанитарните мерки, определени в приложение А към Споразумението за санитарните и фитосанитарните мерки, което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО (наричано по-нататък „Споразумението за СФМ“), нито за спецификациите за закупуване, изготвени от държавни органи, съдържащи изискванията им относно производството или потреблението.

3. За целите на настоящата глава се прилагат определенията от приложение 1 към Споразумението за ТПТ.

ЧЛЕН 129

Споразумението за ТПТ

Страните потвърждават правата и задълженията, които те имат една към друга съгласно Споразумението за ТПТ, което с настоящото се включва в настоящото споразумение и става част от него.

ЧЛЕН 130

Сътрудничество за премахване на техническите пречки пред търговията

1. Страните засилват своето сътрудничество в сферата на стандартите, техническите регламенти, метрологията, наблюдението на пазара, акредитацията и процедурите за оценка на съответствието с цел повишаване на взаимното разбиране на съответните им системи и улесняване на достъпа до съответните им пазари. За тази цел страните се стремят да определят и разработят регулаторни механизми и инициативи за сътрудничество, адаптирани към конкретните въпроси или сектори, които могат да включват, но не се ограничават до:

- а) обмен на информация и опит относно подготовката и прилагането на техните технически регламенти и процедури за оценка на съответствието;
- б) работа в посока на сближаване или съгласуване на техническите регламенти и процедурите за оценяване на съответствието;

- в) насърчаване на сътрудничеството между съответните им организации, които са отговорни за метрологията, стандартизацията, оценката на съответствието и акредитацията; както и
- г) обмен на информация относно промени в съответните регионални и многостранни форуми в областта на стандартите, техническите регламенти, процедурите за оценка на съответствието и акредитацията.

2. С цел да се насърчи взаимната търговия, страните:

- а) се стремят да намалят съществуващите между тях различия по отношение на техническите регламенти, метрологията, стандартизацията, наблюдението на пазара, акредитацията и процедурите за оценяване на съответствието, включително чрез насърчаване на използването на съответните международно договорени инструменти;
- б) насърчават, в съответствие с международните правила, използването на акредитацията в подкрепа на оценката на техническата компетентност на органите за оценяване на съответствието и техните дейности; както и
- в) насърчават участието и, когато е възможно, членството на Република Армения и на съответните ѝ национални органи в европейските и международните организации, чиято дейност е свързана със стандарти, оценка на съответствието, акредитация, метрология и свързани с тях функции.

3. Страните се стремят да установят и поддържат процес, чрез който да се постигне постепенно сближаване на техническите регламенти, стандарти и процедури за оценка на съответствието на Република Армения с тези на Европейския съюз.

4. За областите, в които е постигнато привеждане в съответствие, страните може да разгледат договарянето на споразумения за договаряне на процедури за оценка на съответствието и приемане на промишлени продукти.

ЧЛЕН 131

Маркиране и етикетиране

1. Без да се засяга член 129 от настоящото споразумение и по отношение на техническите регламенти, свързани с изискванията за етикетиране или маркиране, страните потвърждават принципите на глава член 2, параграф 2 от Споразумението за ТПТ, съгласно които тези изисквания не се изготвят, приемат или прилагат с цел създаване на ненужни пречки пред международната търговия или по начин, който води до това. За тази цел изискванията за етикетиране или маркиране не са по-ограничителни по отношение на търговията, отколкото е необходимо за постигане на основателна цел, като се имат предвид рисковете, които би породило неизпълнението на тази цел. Страните насърчават използването на международно хармонизирани изисквания за маркиране. Когато е целесъобразно, страните се стремят да приемат сменяемо и непостоянно етикетиране.

2. По-специално по отношение на задължителните изисквания за етикетиране или маркиране страните:

- а) се стремят да облекчат изискванията си за маркиране или етикетиране, освен когато те са необходими за защита на здравето, на безопасността, на околната среда, или поради други разумни цели на държавната политика;
- б) си запазват правото да изискват информацията върху етикетите или маркировките да бъде на изрично указан език от една от страните.

ЧЛЕН 132

Прозрачност

1. Без да се засягат разпоредбите на глава 12, всяка от страните гарантира, че нейните процедури за разработване на технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието дават възможност за публични консултации на заинтересованите страни на подходящ ранен етап, когато мненията, получени в резултат на публичната консултация могат да бъдат въведени и взети предвид, освен когато това не е възможно поради извънредна ситуация или заплаха от такава, свързани с безопасността, здравето, опазването на околната среда или националната сигурност.
2. В съответствие с член 2, параграф 9 от Споразумението за техническите пречки пред търговията всяка от страните предвижда период за предоставяне на мнения на подходящ ранен етап, след като уведоми за предлагани технически правила или процедури за оценяване на съответствието. Когато процес на консултация относно предлагани технически регламенти или процедури за оценяване на съответствието е отворен за обществеността, всяка от страните позволява на другата страна или на физически или юридически лица на другата страна да участват в публични консултации при условия, които са не по-малко благоприятни от предоставените на нейните собствени физически и юридически лица.
3. Всяка от страните гарантира, че приетите от нея технически регламенти и процедури за оценяване на съответствието са публично достъпни.

ГЛАВА 4

САНИТАРНИ И ФИТОСАНИТАРНИ ВЪПРОСИ

ЧЛЕН 133

Цел

Целта на настоящата глава е да определи принципите, приложими към санитарните и фитосанитарните (СФС) мерки в търговията между страните, както и сътрудничество в областта на хуманното отношение към животните. Тези принципи се прилагат от страните по начин, който улеснява търговията, като същевременно се съблюдава равнището на защита по отношение на живота или здравето на хората, животните и растенията.

ЧЛЕН 134

Многостранни задължения

Страните потвърждават своите права и задължения, произтичащи от Споразумението за СФС.

ЧЛЕН 135

Принципи

1. Страните гарантират, че СФС мерките са разработени и прилагани въз основа на принципите на пропорционалност, прозрачност, недискриминация и научна обосновка, като се вземат предвид международни стандарти, като стандартите, определени в Международната конвенция по растителна защита от 1951 г. (IPPC), Световната организация за здравеопазване на животните (OIE) и Комисията по Кодекс алиментариус (Codex).
2. Всяка от страните гарантира, че СФС мерките ѝ не правят дискриминация произволно или необосновано между нейната територия и територията на другата страна, доколкото преобладават еднакви или сходни условия. СФС мерките не се прилагат по начин, който може да представлява прикрито ограничение на търговията.
3. Всяка от страните гарантира, че се прилагат СФС мерки и процедури и се извършват проверки.
4. Всяка от страните отговаря на искания за информация, получени от компетентен орган на другата страна, не по-късно от два месеца от получаването на искането и по начин, който не е по-малко благоприятен за вносните продукти в сравнение с продуктите, произведени на вътрешния пазар.

ЧЛЕН 136

Изисквания по отношение на вноса

1. Изискванията на страната вносител по отношение на вноса са приложими към цялата територия на страната износител, при спазване на член 137.

2. Изискванията по отношение на вноса, установени в сертификати, се основават на принципите на Codex, OIE и IPPC, освен ако изискванията за внос са подкрепени от научно обоснована оценка на риска, извършена в съответствие с разпоредбите на Споразумението за СФС.

3. Изискванията, установени в разрешенията за внос, не съдържат по-строги санитарни и ветеринарни условия в сравнение с тези, определени в сертификатите, посочени в параграф 2.

ЧЛЕН 137

Мерки, свързани със здравето на животните и растенията

1. Страните възприемат понятието „райони, свободни от вредители или болести“ и „райони с ниска степен на разпространение на вредители или болести“ в съответствие със Споразумението за СФС и приложимите стандарти, насоки или препоръки на Кодекса, OIE и Международната конвенция по растителна защита.

2. При определянето на райони, свободни от вредители или болести, и на райони с ниска степен на разпространение на вредители или болести страните взимат под внимание фактори като географско местоположение, екосистеми, епидемиологично наблюдение и ефективност на санитарния или фитосанитарния контрол в тези райони.

ЧЛЕН 138

Инспекции и одити

Страната вносител може да извършва инспекции на собствените си разходи и одити на територията на страната износител с цел оценка на системите за инспекции и сертифициране на страната износител. Тези инспекции и одити се извършват в съответствие с приложимите международни стандарти, насоки и препоръки.

ЧЛЕН 139

Обмен на информация и сътрудничество

1. Страните обсъждат и обменят информация относно съществуващи СФС мерки и мерки в областта на хуманното отношение към животните, както и относно тяхното разработване и прилагане. При тези обсъждания и обмен на информация се вземат предвид Споразумението за СФС и приложимите стандарти на Codex, OIE и IPPC, насоки и препоръки, по целесъобразност.
2. Страните си сътрудничат в областта на здравето на животните, хуманното отношение към животните и фитосанитарните въпроси чрез обмен на информация, експертни знания и опит с цел да се изгради капацитет в тази област.
3. Страните, по искане на една от тях, своевременно установяват диалог по СФС въпроси с цел разглеждане на свързани с тях проблеми и други спешни въпроси, обхванати от настоящата глава. Комитетът за партньорство може да приема процедурни правила за провеждането на тези диалози.

4. Страните посочват и редовно актуализират звената за контакт по въпроси, обхванати от настоящата глава.

ЧЛЕН 140

Прозрачност

Всяка от страните:

- а) се стреми към прозрачност по отношение на СФС мерки, приложими за търговията, и по-специално за СФС изисквания, прилагани за внос от другата страна;
- б) съобщава, по искане на другата страна и в рамките на два месеца от датата на това искане, СФС изискванията, които се прилагат по отношение на вноса на конкретни продукти, включително дали е необходима оценка на риска; както и
- в) уведомява другата страна за сериозни или значителни рискове за общественото здраве или за здравето на животните или на растенията, включително спешни случаи, свързани с храните. Такова уведомление се извършва в писмена форма в срок от два работни дни от датата, на която е разкрит рискът.

ГЛАВА 5

ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ, УСТАНОВЯВАНЕ И ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

РАЗДЕЛ А ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 141

Цел, приложно поле и обхват

1. Страните, като потвърждават отново своите задължения, произтичащи от Споразумението за СТО, определят с настоящото споразумение необходимите договорености за постепенна реципрочна либерализация на установяването и търговията с услуги, както и за сътрудничество в областта на електронната търговия.
2. Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който да налага на страните каквито и да е задължения по отношение на държавните поръчки, които са предмет на разпоредбите на глава 8.
3. Настоящата глава не се прилага за предоставяни от една от страните субсидии, които са предмет на глава 10.
4. В съответствие с настоящата глава всяка от страните си запазва правото да въвежда и поддържа нови разпоредби за постигане на законни цели на политиката.
5. Настоящата глава не се прилага по отношение на мерки, които засягат физически лица, търсещи достъп до пазара на труда на някоя от страните, нито се прилага по отношение на мерките, отнасящи се до гражданството, пребиваването или трудовата заетост с безсрочен характер.

6. Някоя от разпоредбите в настоящата глава не възпрепятства някоя от страните да прилага мерки за уреждане на влизането или временното пребиваване на физически лица на своя територия, включително мерките, необходими за опазване на неприкосновеността на физическите лица и за гарантиране на нормалното им придвижване през границите, при условие че тези мерки не се прилагат по начин, по който да се премахват или намаляват ползите за която и да е страна, които произтичат в съответствие със специфично задължение от настоящата глава и приложенията към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 142

Определения

За целите на настоящата глава:

- а) „мярка“ означава всяка мярка, приета от една от страните, независимо дали под формата на закон, подзаконов акт, разпоредба, процедура, решение, административно действие или под каквато и да било друга форма;
- б) „мерки, приети или запазени от една от страните“ означава мерки, приети от:
 - i) централни, регионални или местни органи на управление на една от страните; както и
 - ii) неправителствени органи на една от страните, упражняващи правомощия, възложени им от централни, регионални или местни органи на управление на тази страна;
- в) „физическо лице от една от страните“ означава гражданин на държава членка или гражданин на Република Армения съгласно съответните законодателства;

г) „юридическо лице“ означава всеки правен субект, надлежно учреден или организиран по друг начин съгласно приложимото право с цел печалба или с друга цел, който е частна или държавна собственост, включително корпорация, обединение, съдружие, съвместно предприятие, еднолично предприятие или сдружение;

д) „юридическо лице от една от страните“ означава юридическо лице от Европейския съюз или от Република Армения, учредено съгласно правото на държава — членка на Европейския съюз, или на Република Армения и чието седалище, централно управление или основно място на стопанска дейност е съответно на територията, на която се прилага Договорът за функционирането на Европейския съюз, или на територията на Република Армения.

когато само седалището или централното управление на това юридическо лице е на територията, на която се прилага Договорът за функционирането на Европейския съюз, или съответно на територията на Република Армения, то не се счита за юридическо лице от Европейския съюз или съответно за юридическо лице от Република Армения, освен ако дейността му е действително и трайно свързана с икономиката на Европейския съюз или съответно на Република Армения.

е) независимо от разпоредбите на предходните параграфи, корабоплавателните компании, установени извън Европейския съюз или извън Република Армения, които са под контрола на граждани съответно на държава членка или на Република Армения, също се ползват от разпоредбите на настоящото споразумение, ако плавателните им съдове са регистрирани в съответствие с приложимото законодателство на въпросната държава членка или на Република Армения и плават под флага на същата държава членка или на Република Армения;

- ж) „дъщерно дружество“ на юридическо лице от една от страните означава юридическо лице, ефективно контролирано от друго юридическо лице от тази страна¹;
- з) „клон“ на юридическо лице означава място на стопанска дейност без правосубектност, което изглежда постоянно, като например разширение на дружество майка, има собствена управленческа структура и е материално обезпечено да води преговори с трети страни, така че последните, независимо че знаят, че при необходимост се установява юридическа връзка с дружеството майка, чиято централа е в чужбина, не се налага да работят директно с това дружество майка, но могат да извършват стопанска дейност на мястото на стопанска дейност, което представлява разширението;
- и) „установяване“ означава:
- i) за юридически лица от една от страните — юридическите лица да предприемат и извършват стопански дейности посредством учредяване, включително придобиване, на юридическо лице или създаване на клон или представителство в Европейския съюз или съответно в Република Армения;
 - ii) за физически лица от една от страните — физическите лица да предприемат и извършват стопански дейности като самостоятелно заети лица или да създават предприятия, и по-специално дружества, върху които упражняват ефективен контрол;
- й) „стопански дейности“ включва дейности от промишлен, търговски и професионален характер и занаятчийски дейности и не обхваща дейности, извършвани в процеса на упражняване на държавната власт;

¹ Юридическо лице се контролира от друго юридическо лице, ако последното разполага с правомощия да назначава мнозинството от неговите директори или по друг начин да оказва законно влияние върху неговите действия.

- к) „дейности“ означава осъществяването на стопански дейности;
- л) „услуги“ означава всяка услуга във всеки сектор с изключение на услугите, предоставяни в процеса на упражняване на държавната власт;
- м) „услуги и други дейности, извършвани в процеса на упражняване на държавната власт“ означава услуги или дейности, които не са извършвани нито на търговска основа, нито в конкуренция с един или повече икономически оператори;
- н) „трансгранично предоставяне на услуги“ означава предоставяне на услуги:
 - i) от територията на една от страните към територията на другата страна; или
 - ii) на територията на една от страните към потребителя на услугата от другата страна;
- о) „доставчик на услуга“ на една от страните означава всяко физическо или юридическо лице от една от страните, което предоставя или желае да предоставя услуга;
- п) „предприемач“ означава физическо или юридическо лице от една от страните, което извършва или се стреми да извършва стопанска дейност чрез установяване.

РАЗДЕЛ Б

УСТАНОВЯВАНЕ

ЧЛЕН 143

Приложно поле

Настоящият раздел се прилага по отношение на мерки, приети или запазени от страните, засягащи установяването по отношение на всички стопански дейности, с изключение на:

- а) добив, производство и преработка¹ на ядрени материали;
- б) производство и търговия на оръжия, боеприпаси и военно оборудване;
- в) аудио-визуални услуги;
- г) национален морски каботажен транспорт²; и

¹ За по-голяма яснота, преработката на ядрени материали обхваща всички дейности, включени в Международната стандартна отраслова класификация на всички икономически дейности на ООН (UN ISIC), ревизия 3.1, клас 2330.

² Без да се засяга обхватът от дейности, които могат да бъдат считани като част от „каботаж“ съгласно съответното национално законодателство, съгласно настоящата глава националният морски каботажен транспорт обхваща пътническият или товарния транспорт между пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава — членка на Европейския съюз, и друго пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава членка, включително върху нейния континентален шелф, както е посочено в Конвенцията на ООН по морско право, както и трафика, който започва и завършва в същото пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава — членка на Европейския съюз.

- д) услуги в сферата на вътрешния и международния въздушен транспорт¹, независимо дали редовни или извънредни, както и услуги, пряко свързани с упражняването на права за въздушен трафик, различни от:
- i) услуги по ремонт и поддръжка на въздухоплавателни средства, по време на които въздухоплавателното средство е извадено от експлоатация;
 - ii) продажба и маркетинг на услуги по въздушен транспорт;
 - iii) услуги, свързани с компютризирани системи за резервация („CRS“);
 - iv) наземно обслужване; както и
 - v) услуги по експлоатацията на летище.

ЧЛЕН 144

Национално третиране и третиране като най-облагодетелствана нация

1. При спазване на резервите, посочени в приложение VIII-Д към настоящото споразумение, с влизането в сила на настоящото споразумение Република Армения като страна по него предоставя:
- а) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на физически или юридически лица от Европейския съюз — третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането на своите собствени юридически лица, клонове и представителства или на юридическо лице, клон и представителство на която и да е трета държава, в зависимост от това кое е по-доброто от двете; както и

¹ Условието за взаимен пазарен достъп в сферата на въздушния транспорт ще бъдат уредени с бъдещото споразумение между страните за създаването на общо авиационно пространство.

- б) по отношение на дейността на дъщерни дружества, клонове и представителства на физически или юридически лица от Европейския съюз в Република Армения, след като вече са установени, третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането на своите собствени юридически лица, клонове и представителства или на юридическо лице, клон и представителство на която и да е трета държава, в зависимост от това кое е по-доброто от двете¹.

2. При спазване на резервите, посочени в приложение XVI-A към настоящото споразумение, с влизането в сила на настоящото споразумение Европейският съюз като страна по него предоставя:

- а) по отношение на установяването на дъщерни дружества, клонове и представителства на юридически лица от Република Армения — третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането, предоставяно от Европейския съюз като страна на своите собствени юридически лица, клонове и представителства или на юридическо лице, клон и представителство на която и да е трета държава, което е по-доброто от двете; както и
- б) по отношение на дейностите на дъщерни дружества, клонове и представителства на физически или юридически лица от Република Армения в Европейския съюз, след като вече са установени, третиране, което е не по-малко благоприятно от това на нейните собствени юридически лица, клонове и представителства; или на юридическо лице, клон и представителство на юридическо лице на която и да е трета държава, което е по-доброто от двете².

¹ Това задължение не обхваща разпоредби за защита на инвестициите, които не попадат в обхвата на настоящата глава, включително разпоредби, свързани с процедури по уреждане на спорове между инвеститор и държавата, които фигурират в други споразумения.

² Това задължение не обхваща разпоредби за защита на инвестициите, които не попадат в обхвата на настоящата глава, включително разпоредби, свързани с процедури по уреждане на спорове между инвеститор и държавата, които фигурират в други споразумения.

3. При спазване на резервите, изброени в приложения VIII-А и VIII-Д към настоящото споразумение, страните не приемат нови мерки, с които се въвежда дискриминация по отношение на установяването на юридически лица от другата страна на тяхна територия или по отношение на техните дейности, след като вече са установени, в сравнение със собствените си юридически лица.

ЧЛЕН 145

Преразглеждане

С оглед на постепенното либерализиране на условията за установяване на партньорство, когато Комитетът за партньорство заседава в състав „Търговия“, той редовно преразглежда правната уредба¹ и средата за установяване.

ЧЛЕН 146

Други споразумения

Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува като ограничаваща правата на инвеститорите на страните да се възползват от по-благоприятно третиране, предоставено им по силата на което и да е действащо или бъдещо международно инвестиционно споразумение, по което някоя от държавите членки и Република Армения са страни.

¹ Това включва настоящата глава и приложения VIII-А и VIII-Д.

ЧЛЕН 147

Стандарт за третирането на клонове и представителства

1. Разпоредбите на член 144 не възпрепятстват прилагането на специфични мерки от една от страните относно установяването и дейностите на нейна територия на клонове и представителства на юридически лица на другата страна, нерегистрирани като юридическо лице на територията на първата страна, ако тези мерки са обосновани от законови или технически различия между такива клонове и представителства, в сравнение с клоновете и представителствата на юридически лица, регистрирани на територията на първата страна, регистрирани като юридическо лице на нейна територия, или по отношение на финансови услуги поради съображения за предпазливост.
2. Разликата в третирането не излиза извън границите на строго необходимото в резултат на такива законови или технически различия, или — по отношение на финансови услуги, поради пруденциални съображения.

РАЗДЕЛ С

ТРАНСГРАНИЧНО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ

ЧЛЕН 148

Приложно поле

Настоящият раздел се прилага по отношение на мерките, приети от страните, които засягат трансграничното предлагане на услуги във всички сектори на услуги, с изключение на:

- а) аудио-визуални услуги;
- б) национален морски каботажен транспорт¹; както и
- в) услуги в сферата на вътрешния и международния въздушен транспорт², независимо дали редовни или извънредни, както и услуги, пряко свързани с упражняването на права за въздушен трафик, различни от:
 - и) услуги по ремонт и поддръжка на въздухоплавателни средства, по време на които въздухоплавателното средство е извадено от експлоатация;

¹ Без да се засяга обхватът от дейности, които могат да бъдат считани като част от „каботажа“ съгласно съответното национално законодателство, съгласно настоящата глава националният морски каботажен транспорт обхваща пътническият или товарния транспорт между пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава — членка на Европейския съюз, и друго пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава членка, включително върху нейния континентален шелф, както е посочено в Конвенцията на ООН по морско право, както и трафика, който започва и завършва в същото пристанище или точка, разположени в Република Армения или в държава — членка на Европейския съюз.

² Условието за взаимен пазарен достъп в сферата на въздушния транспорт ще бъдат уредени с бъдещото споразумение между страните за създаването на общо авиационно пространство.

- ii) продажба и маркетинг на услуги по въздушен транспорт;
- iii) услуги, свързани с компютризирани системи за резервация („CRS“);
- iv) услуги по наземно обслужване; както и
- v) услуги по експлоатацията на летище.

ЧЛЕН 149

Достъп до пазара

1. По отношение на достъпа до пазара чрез трансграничното предоставяне на услуги всяка страна предоставя на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна не по-малко благоприятно третиране от предвиденото в специфичните задължения, съдържащи се в приложения VIII-Б и VIII-Е.
2. В секторите, в които са поети задължения по отношение на достъпа до пазара, никоя от страните не може да приема или поддържа на цялата си територия или на част от нея, освен ако не е посочено друго в приложения VIII-Б и VIII-Е, следните мерки:
 - a) ограничения по отношение на броя на доставчиците на услуги, независимо дали под формата на количествени квоти, монополи, изключителни доставчици на услуги или на изисквания за тест за икономическа необходимост;

- б) ограничения по отношение на общата стойност на операциите с услуги или активи под формата на количествени квоти или на изискване за тест за икономическа необходимост; или
- в) ограничения по отношение на общия брой операции в областта на услугите или на общото количество на осъществените услуги, изразени като определени количествени единици под формата на квоти или изискване за тест за икономическа необходимост.

ЧЛЕН 150

Национално третиране

1. В секторите, за които в приложения VIII-Б и VIII-Е са вписани задължения по отношение на достъпа до пазара и, съобразно определените в посочените приложения условия и квалификации, за всички мерки, които засягат трансграничното предоставяне на услуги, всяка страна предоставя на услугите и доставчиците на услуги от другата страна третиране, което е не по-малко благоприятно от третирането, предоставено на собствените ѝ сходни услуги и доставчици на услуги.
2. Една от страните може да изпълни изискването, установено в параграф 1, като предоставя на услугите и на доставчиците на услуги от другата страна третиране, което е формално еднакво или формално различно от предоставеното на собствените ѝ сходни услуги и доставчици на услуги.
3. Формално еднаквото или формално различното третиране се счита за по-малко благоприятно, ако то променя условията на конкуренция в полза на услуги или доставчици на услуги от една от страните в сравнение със сходни услуги или доставчици на услуги от другата страна.

4. Специфичните задължения, поети по настоящия член, не могат да се тълкуват по начин, който да изисква от която е да е от страните да компенсират присъщи конкурентни недостатъци, произтичащи от чуждестранния характер на съответните услуги или доставчици на услуги.

ЧЛЕН 151

Списък на задълженията

1. Секторите, либерализирани от всяка от страните съгласно настоящата глава, и ограниченията под формата на резерви по отношение на достъпа до пазара и националното третиране, приложими към услугите и доставчиците на услуги от другата страна в тези сектори, са изброени в списъците на задълженията, които се съдържат в приложения VIII-Б и VIII-Е.
2. Без да се засягат правата и задълженията на страните, каквито са или каквито могат да възникнат в рамките на Конвенцията на Съвета на Европа за трансгранична телевизия от 1989 г. и Европейската конвенция за кинематографската копродукция от 1992 г., в списъците на задълженията в приложения VIII-Б и VIII-Е не се съдържат задължения относно аудиовизуалните услуги.

ЧЛЕН 152

Преразглеждане

С цел постепенната либерализация на трансграничното предоставяне на услуги между страните Комитетът за партньорство, заседаващ в състав „търговия“, редовно преразглежда списъците със задължения, посочени в членове 149—151. При преразглеждането се вземат предвид, наред с другото, процесът на постепенно сближаване, посочен в членове 169, 180 и 192, и неговото отражение върху премахването на оставащите пречки пред трансграничното предоставяне на услуги между страните.

РАЗДЕЛ Г

ВРЕМЕННО ПРИСЪСТВИЕ НА ФИЗИЧЕСКИ ЛИЦА СЪС СТОПАНСКА ЦЕЛ

ЧЛЕН 153

Приложно поле и определения

1. Без да се засяга член 141, параграф 5, настоящият раздел се прилага за мерки, приети от страните по споразумението по отношение на влизането и временното пребиваване на тяхна територия на ключов персонал, дипломирани стажанти, търговци, доставчици на услуги по договор и независими специалисти.

За целите на настоящия раздел:

- а) „ключов персонал“ означава физически лица, наети в рамките на юридическо лице от една от страните, различно от организация с нестопанска цел¹, на които са възложени създаването или практическият контрол, управлението и дейността на установяване и които са „лица на бизнес посещение с цел създаване на стопанска структура“ или „служители по вътрешнокорпоративни трансфери“;
- б) „лица на бизнес посещение с цел създаване на стопанска структура“ означава физически лица на ръководна длъжност, на които е възложено създаването на стопанска структура, които не предлагат и не предоставят услуги и не участват в каквато и да е стопанска дейност извън дейността, която се изисква за целите на създаването, и които не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемната страна;
- в) „служители по вътрешнокорпоративни трансфери“ означава физически лица, наети от юридическо лице от една от страните или съдружници в него поне от една година, които са временно преместени в стопанска структура, която може да представлява дъщерно дружество, клон или дружество майка на юридическото лице на територията на другата страна, и които са „лица на ръководна длъжност“ или „специалисти“;
- г) „лица на ръководна длъжност“ означава физически лица, които работят на ръководна длъжност в рамките на юридическо лице, основно се занимават с управлението на структурата и са под общия надзор или ръководство главно на управителния съвет или на акционерите/съдружниците в предприятието или техни равностойни органи, и чиято роля включва поне:

¹ Позоваването на лице, което не е „организация с нестопанска цел“, се прилага само за Белгия, Чешката република, Дания, Германия, Ирландия, Гърция, Испания, Франция, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Нидерландия, Австрия, Португалия, Словения, Финландия и Обединеното кралство.

- i) управление на стопанската структура или неин отдел или подразделение;
 - ii) ръководене и контролиране на дейността на други служители с надзорни, професионални или ръководни функции; и
 - iii) право лично да назначават и освобождават от длъжност служители или да дават препоръки за назначаването, освобождаването от длъжност или други кадрови въпроси;
- д) „специалисти“ означава лица, работещи в рамките на юридическо лице от една от страните, които притежават специални познания от ключово значение за производството, оборудването за научноизследователски дейности, техниките, процесите, процедурите или управлението на стопанската структура;

при оценката на тези познания се отчитат не само специфични за стопанската структура знания, но и притежаването от лицето на високо ниво на квалификация, включително подходящ професионален опит, за вид работа или професия, изискваща специфични технически знания, включително принадлежност към акредитирана професия;

- е) „дипломирани стажанти“ означава физически лица, които са наети от юридическо лице от една от страните или от негов клон за най-малко една година, които притежават диплома за завършено висше образование и са временно прехвърлени в стопанска структура на юридическото лице на територията на другата страна за целите на професионалното им развитие или за да бъдат обучени на определени стопански техники или методи¹;

¹ От приемната стопанска структура може да се изиска да представи за предварително одобрение програма за обучение, обхващаща продължителността на престоя, която да демонстрира, че престоят е с цел обучение. За Чешката република, Германия, Испания, Франция, Литва, Унгария и Австрия обучението трябва да бъде свързано със завършеното висше образование.

- ж) „търговски представители“¹ означава физически лица, представители на доставчик на услуги или на стоки от една от страните, които желаят да получат достъп и право на временен престой на територията на другата страна с цел договаряне на продажбата на услуги или на стоки или подписване на договорености с цел продажба на услуги или на стоки на този доставчик, които не извършват директни продажби на широката общественост, не получават възнаграждение от източник, намиращ се в приемната страна, и не извършват търговско посредничество;
- з) „доставчици на услуги по договор“ означава физически лица, наети от юридическо лице от една от страните, което не е агенция за назначаване и за услуги по намиране на персонал и не действа чрез такава агенция, няма стопанска структура на територията на другата страна и е сключило договор *bona fide* за предоставяне на услуги, чийто краен потребител се намира на територията на другата страна, което налага временното присъствие на негови служители в тази страна с цел изпълнение на договора за предоставяне на услуги²;
- и) „независими специалисти“ означава физически лица, занимаващи се с предоставянето на услуга и установени като самостоятелно заети лица на територията на една от страните, които нямат стопанска структура на територията на другата страна и които са сключили договор *bona fide* (не чрез агенция за назначаване и за услуги по намиране на персонал) за предоставяне на услуги, чийто краен потребител се намира на територията на тази друга страна, което налага временното им присъствие на нейна територия с цел изпълнение на договора за предоставяне на услуги³;

¹ Обединеното кралство: Категорията на търговските представители се признава само за търговците на услуги.

² Договорът за услуги, посочен в букви з) и и), съответства на законовите и подзаконовите актове и други изисквания на страната, където се изпълнява договорът.

³ Договорът за услуги, посочен в букви з) и и), съответства на законовите и подзаконовите актове и други изисквания на страната, където се изпълнява договорът.

- й) „квалификации“ означава дипломи, сертификати и други доказателства за официално придобита квалификация, издадени от орган, определен в съответствие със законовите, подзаконовите или административните разпоредби, и удостоверяващи успешното завършване на професионално обучение.

ЧЛЕН 154

Ключов персонал и дипломирани стажанти

1. В секторите, в които са поети задължения в съответствие с раздел Б, и при спазване на резервите, посочени в приложение VIII-B, всяка от страните разрешава на предприемачите от другата страна да наемат в своята структура физически лица от тази друга страна, при условие че те представляват ключов персонал или дипломирани стажанти съгласно определението в член 153. Влизането и временният престой на ключов персонал и дипломирани стажанти е за период до три години за служители по вътрешнокорпоративни трансфери, 90 дни в рамките на всеки 12 месеца за лица на бизнес посещение с цел създаване на стопанска структура и една година за дипломирани стажанти.
2. За всеки сектор, в който са поети задължения в съответствие с раздел Б, мерките, които страните не могат да приемат или запазят в сила на цялата си територия или на част от нея, освен ако в приложение VIII-B към настоящото споразумение не е посочено друго, представляват ограничения за общия брой на физическите лица, които един предприемач може да наеме като ключов персонал и дипломирани стажанти в определен сектор под формата на количествени квоти или изискване за тест за икономическа необходимост и като дискриминационни ограничения.

ЧЛЕН 155

Търговски представители

За всеки сектор, за който са поети ангажименти в съответствие с раздел Б или раздел В, и при спазване на резервите, посочени в приложение VIII-B, всяка от страните разрешава влизането и временния престой на търговци за период до 90 дни в рамките на всеки 12 месеца.

ЧЛЕН 156

Доставчици на услуги по договор

1. Страните потвърждават своите съответни задължения, произтичащи от ангажиментите им съгласно Общото споразумение по търговията с услуги на СТО по отношение на влизането и временния престой на доставчици на услуги по договор.
2. В съответствие с приложения VIII-Г и VIII-Ж всяка от страните разрешава предоставянето на услуги на своя територия от доставчици на услуги по договор от другата страна, при посочените по-долу условия:
 - а) физическите лица временно се занимават с предоставянето на услуга в качеството си на служители на юридическо лице, което е сключило договор за услуга със срок, не по-дълъг от 12 месеца;

- б) физическите лица, които влизат на територията на другата страна, предоставят тези услуги в качеството си на служители на предлагащото услугите юридическо лице в продължение на най-малко една година непосредствено преди датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна и освен това към датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна притежават най-малко три години професионален опит¹ в сектора на стопанска дейност, който е предмет на договора;
- в) физическите лица, които влизат в другата страна, притежават:
- i) диплома за завършено висше образование или квалификация, която удостоверява равностойно ниво на знания²; и
 - ii) професионална квалификация за упражняване на дейност, когато това се изисква по силата на законовите и подзаконовите актове или други мерки на страната, в която се предоставя услугата;
- г) физическите лица не получават друго възнаграждение за предоставянето на услуги на територията на другата страна освен възнаграждението, изплатено от юридическото лице, което наема физическото лице;
- д) влизането и временният престой на физически лица в съответната страна са с обща продължителност, която в рамките на всеки дванадесет месеца не превишава общо шест месеца, а за Люксембург — двадесет и пет седмици, или за срока на договора, в зависимост от това коя продължителност е по-кратка;
- е) достъпът, предоставен по силата на настоящия член, е свързан само с дейността по предоставяне на услуга, която е предмет на договора, и не предоставя право за упражняване на професия с професионалното звание, признато в страната, на чиято територия се предоставя услугата; и

¹ Придобит след навършване на пълнолетие.

² В случаите, когато образователната или квалификационната степен не е придобита в съответната страна, на чиято територия се предоставя услугата, тази страна може да прецени дали степента е равностойна на образователната степен, изисквана на нейна територия.

- ж) броят на лицата, обхванати от договора за предоставяне на услуга, не превишава броя лица, необходими за изпълнението на договора, съгласно законовите и подзаконовите актове или други мерки на страната, на чиято територия се предоставя услугата.

ЧЛЕН 157

Независими специалисти

В съответствие с приложения VIII-Г и VIII-Ж всяка от страните разрешава предоставянето на услуги на своя територия от независими специалисти от другата страна при посочените по-долу условия:

- а) физическите лица временно се занимават с предоставянето на услуга в качеството си на самостоятелно заети лица, установени в другата страна, и са сключили договор за услуга със срок, не по-дълъг от 12 месеца;
- б) към датата на подаване на заявлението за влизане в другата страна физическите лица, които влизат на територията на другата страна, притежават най-малко шест години професионален опит в сектора на стопанска дейност, който е предмет на договора;

- в) физическите лица, които влизат в другата страна, притежават:
- i) диплома за завършено висше образование или квалификация, която удостоверява равностойно ниво на знания¹; и
 - ii) професионална квалификация за упражняване на дейност, когато това се изисква по силата на законовите и подзаконовите актове или други мерки на страната, в която се предоставя услугата;
- г) влизането и временният престой на физически лица в съответната страна са с обща продължителност, която в рамките на всеки дванадесет месеца не превишава общо шест месеца, а за Люксембург — двадесет и пет седмици, или за срока на договора, в зависимост от това коя продължителност е по-кратка; и
- д) достъпът, предоставен по силата на настоящия член, е свързан само с дейността по предоставяне на услуга, която е предмет на договора, и не предоставя право за упражняване на професия с професионалното звание, признато в страната, на чиято територия се предоставя услугата.

¹ В случаите, когато образователната или квалификационната степен не е придобита в съответната страна, на чиято територия се предоставя услугата, тази страна може да прецени дали степента е равностойна на образователната степен, изисквана на нейна територия.

РАЗДЕЛ Д

РЕГУЛАТОРНА УРЕДБА

ПОДРАЗДЕЛ I

ВЪТРЕШНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 158

Приложно поле и определения

1. Настоящият раздел се прилага за мерките на страните, свързани с изисквания и процедури за лицензиране и с изисквания и процедури за квалификация, които засягат:

- а) трансграничното предоставяне на услуги;
- б) установяването на тяхна територия на физически и юридически лица от една от страните; и
- в) временния престой на тяхна територия на физическите лица, посочени в член 153.

2. При трансгранично предоставяне на услуги настоящият раздел се прилага единствено за секторите, за които страната е поела специфични задължения и до степента, до която те се прилагат. При установяване настоящият раздел не се прилага за сектори, доколкото е посочена резерва в приложения VIII-А и VIII-Д. При временен престой на физически лица настоящият раздел не се прилага за сектори, доколкото е посочена резерва в приложения VIII-В, VIII-Г и VIII-Ж.

3. Настоящият раздел не се прилага за мерки, доколкото тези мерки представляват ограничения, предмет на вписване в списъците със задължения.

4. За целите на настоящия раздел:

- а) „изисквания за лицензиране“ означава материалноправни изисквания, с изключение на изискванията за квалификация, на които физическите или юридическите лица трябва да отговарят, за да придобият, изменят или подновят разрешение за извършване на дейностите, посочени в параграф 1;
- б) „процедури за лицензиране“ означава административни или процедурни правила, които се изисква физическите или юридическите лица, които желаят да получат разрешение за извършването на дейностите, посочени в параграф 1, включително за изменението или подновяването на лиценз, да спазват, за да докажат, че отговарят на изискванията за лицензиране;
- в) „изисквания за квалификация“ означава материалноправни изисквания, свързани с компетенциите на физическите лица да предоставят услуга, за които трябва да бъдат представени доказателства с цел получаването на разрешение за предоставянето на услуга;
- г) „процедури за квалификация“ означава административни или процедурни правила, които се изисква физическите лица да спазват, за да докажат, че отговарят на изискванията за квалификация с цел да получат разрешение за предоставяне на дадена услуга; и

- д) „компетентен орган“ означава централен, регионален или местен орган на управление или неправителствен орган, упражняващ правомощията, възложени му от централни, регионални или местни органи на управление, който взема решение относно разрешаването на предоставянето на услуга, в това число чрез установяване, или относно разрешаването на установяване за извършване на стопанска дейност, която не е свързана с предоставяне на услуги.

ЧЛЕН 159

Условия за лицензиране и квалификация

1. Всяка от страните гарантира, че мерките, свързани с изискванията и процедурите за лицензиране и за квалификация, се основават на критерии, които изключват възможността за компетентните органи да упражняват произволно своето право на оценка.
2. Критериите, посочени в параграф 1, са:
 - а) пропорционални на определена цел на обществената политика;
 - б) ясни и недвусмислени;
 - в) обективни;
 - г) предварително установени;
 - д) предварително публично оповестени; и
 - е) прозрачни и достъпни.

3. Разрешение или лиценз се предоставят, след като бъде установено чрез подходящо проучване, че са изпълнени условията за получаване на разрешение или лиценз.
4. Всяка от страните създава или поддържа съдебни, арбитражни или административни съдилища или процедури с цел извършването на незабавно преразглеждане по искане на засегнат предприемач или доставчик на услуги и, когато има основания за това, предприемането на подходящи мерки за правна защита по отношение на административни решения относно установяване, трансгранично предлагане на услуги или временно пребиваване на физически лица със стопанска цел. Когато тези процедури не са независими от органа, на който е възложено въпросното административно решение, всяка от страните гарантира, че процедурите действително позволяват обективно и безпристрастно преразглеждане.
5. Когато броят на наличните лицензи за дадена дейност е ограничен поради недостиг на наличните природни ресурси или технически капацитет, всяка от страните прилага процедура за подбор на потенциални кандидати, с която се предоставят пълни гаранции за безпристрастност и прозрачност, включително, по-специално, подходящо оповестяване относно започването, провеждането и приключването на процедурата.
6. Съгласно изискванията, посочени в настоящия член, при установяването на правилата за процедурата за подбор всяка от страните може да вземе предвид законосъобразните цели на обществената политика, включително съображения, свързани със здравето, безопасността, защитата на околната среда и опазването на културното наследство.

ЧЛЕН 160

Процедури за лицензиране и квалификация

1. Процедурите и формалностите, свързани с лицензирането и квалификацията, са ясни, предварително публично оповестени и предоставят на заявителите гаранции, че тяхното заявление ще бъде разгледано по обективен и безпристрастен начин.
2. Процедурите и формалностите, свързани с лицензирането и квалификацията, са възможно най-опростени и не усложняват или забавят ненужно предоставянето на услугата. Всички лицензионни такси¹, които могат да възникнат за заявителя в резултат на подаването на заявление, са в разумен размер и са пропорционални на разходите за съответните процедури за издаване на разрешение.
3. Всяка от страните гарантира, че решенията на компетентния орган и процедурите, използвани от него в процеса на лицензиране или на издаване на разрешение, са безпристрастни по отношение на всички заявители. Компетентният орган взема своето решение независимо и не се отчита пред който и да е доставчик на услугите, за които се изисква лицензът или разрешението.
4. Когато са предвидени конкретни срокове за заявленията, заявителят разполага с разумен период от време за подаване на заявлението. Компетентният орган започва своевременно обработването на заявлението. По възможност заявленията се приемат в електронен формат при същите условия за автентичност като заявленията на хартиен носител.

¹ Лицензионните такси не включват плащания за търгове, тръжни процедури или други недискриминационни начини за възлагане на концесии или задължителни вноски за предоставяне на универсални услуги.

5. Всяка от страните гарантира, че обработването на заявлението, включително достигането на окончателно решение, се извършва в разумен срок от подаването на пълно заявление. Всяка от страните се стреми към установяване на нормална времева рамка за обработването на заявленията.
6. В разумен срок след получаването на заявление, което счита за непълно, компетентният орган уведомява заявителя, предоставя му възможност да отстрани пропуските и посочва, доколкото е възможно, изискващата се информация за допълването на заявлението.
7. Когато е възможно, вместо оригиналните документи се приемат заверени копия.
8. Компетентният орган уведомява заявителя в писмена форма и незабавно, ако заявлението е отхвърлено. По принцип при поискване на заявителя се предоставят също така причините за отказа на заявлението и информация относно срока за обжалване на решението.
9. Всяка от страните гарантира, че след като бъдат предоставени, лицензите или разрешенията пораждат действие своевременно в съответствие с реда и условията, посочени в тях.

ПОДРАЗДЕЛ II

РАЗПОРЕДБИ С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ

ЧЛЕН 161

Взаимно признаване

1. Никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува като възпрепятстваща която и да е страна да изисква от физическите лица да притежават необходимите квалификации и/или професионален опит, изисквани на територията на съответната страна, в която се предоставя услугата, за съответния сектор на стопанска дейност.
2. Всяка от страните насърчава съответните професионални организации на своята територия да предоставят на Комитета за партньорство, заседаващ в състав „търговия“, препоръки относно взаимното признаване на квалификациите и професионалния опит с цел пълно или частично изпълнение от страна на инвеститорите и на доставчиците на услуги на критериите, прилагани от всяка страна за одобряването, лицензирането, дейността и сертифицирането на инвеститорите и на доставчиците на услуги, по-специално в сектора на професионалните услуги.
3. При получаване на препоръка, посочена в параграф 2, Комитетът за партньорство, заседаващ в състав „търговия“, разглежда тази препоръка в разумен срок с цел да определи дали тя е съвместима с настоящото споразумение, и въз основа на съдържащата се в нея информация оценява по-специално:

- а) степента на сходност на стандартите и критериите, прилагани от всяка от страните за разрешаването, лицензирането, дейността и сертифицирането на предприемачите и на доставчиците на услуги; и
- б) потенциалната икономическа стойност на споразумение за взаимното признаване на квалификациите и професионалния опит.

4. Когато посочените в параграф 3 изисквания са изпълнени, Комитетът за партньорство, заседаващ в състав „търговия“, определя необходимите стъпки за провеждането на преговори за споразумение за взаимно признаване и след това препоръчва компетентните органи да започнат преговорите.

5. Всяко такова споразумение трябва да бъде съвместимо със съответните разпоредби на Споразумението за СТО, и по-специално с член VII от Общото споразумение по търговията с услуги (ГАТС), съдържащо се в приложение 1Б към Споразумението за СТО.

ЧЛЕН 162

Прозрачност и разкриване на поверителна информация

1. Всяка от страните своевременно отговаря на всички запитвания на другата страна за конкретна информация относно всяка от нейните общоприложими мерки или международни споразумения, които се отнасят до настоящото споразумение или го засягат. Всяка от страните създава също така един или повече информационни центрове, които да предоставят, при поискване, конкретна информация по тези въпроси на предприемачите и доставчиците на услуги от другата страна. Страните се уведомяват взаимно относно информационните центрове в срок от три месеца след влизане в сила на настоящото споразумение. От информационните центрове не се изисква да бъдат депозитари на закони и нормативни актове.

2. Нищо в настоящото споразумение не изисква от страните да предоставят поверителна информация, разкриването на която би попречило на правоприлагането или по друг начин би навредило на обществения интерес, или би накърнило законните търговски интереси на конкретни публични или частни предприятия.

ПОДРАЗДЕЛ III

КОМПЮТЪРНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 163

Договорености относно компютърните услуги

1. При либерализирането на търговията с компютърни услуги в съответствие с раздели Б, В и Г страните спазват разпоредбите на параграфи 2—4.
2. Централната класификация на продуктите (CPC¹) 84 — кодът на ООН, който се използва за описание на компютърните и свързаните с тях услуги — включва основните функции, използвани за предоставяне на всички компютърни и свързани с тях услуги: компютърни програми, определени като набор от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането и взаимодействието между компютрите, (включително тяхното разработване и прилагане), обработване и съхраняване на данни и свързани с това услуги, като например консултантски услуги и услуги по обучение на персонала на клиентите. Технологичното развитие доведе до нараснало предлагане на такива услуги като набор или пакет от свързани услуги, включващи всички или част от тези базови функции. Например всеки един от видовете услуги уеб/домейн-хостинг, извличане на данни и изчислителни услуги по технологията GRID се състои от комбинация от основни функции по предоставяне на компютърни услуги.

¹ Централна класификация на продуктите, съставена от Статистическата служба на Организацията на обединените нации, Statistical Papers, Series M, № 77, CPC prov, 1991 г.

3. Компютърните и свързаните с тях услуги, без значение дали те са предоставени чрез мрежа, включително интернет, обхващат всички услуги, свързани с:

- а) консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, разработване, инсталиране, внедряване, интегриране, изпитване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, техническа поддръжка, техническа помощ или управление на или за компютри или компютърни системи;
- б) компютърни програми, определени като набори от инструкции, необходими за осигуряване на функционирането и взаимодействието между компютрите (в отделните компютри и между тях), плюс консултантски услуги, разработване на стратегии, анализ, планиране, спецификация, дизайн, разработване, инсталиране, внедряване, интегриране, изпитване, откриване и отстраняване на неизправности, актуализация, адаптиране, техническо обслужване, поддръжка, техническа помощ, управление или употреба на или за компютърни програми;
- в) услуги за обработка, съхранение, хостинг на данни или поддържане на бази данни;
- г) техническо обслужване и ремонт на офис техника и оборудване, включително на компютри; или
- д) услуги по обучение на персонала на клиенти във връзка с компютърни програми, компютри или компютърни системи, неклассифицирани другаде.

4. Компютърните и свързаните с тях услуги позволяват предоставянето на други услуги, например банкиране, както по електронен път, така и по други начини. В тези случаи е важно да се направи разграничение между създаващата възможност услуга, например уеб хостинг или хостинг на приложение, и услуга, свързана със съдържанието, или същинската услуга, например банкиране, която се предоставя по електронен път. В тези случаи услугата, свързана със съдържанието, или същинската услуга не влиза в обхвата на CPC 84.

ПОДРАЗДЕЛ IV

ПОЩЕНСКИ УСЛУГИ¹

ЧЛЕН 164

Приложно поле и определения

1. В настоящия подраздел са посочени принципите на регулаторната уредба за всички пощенски услуги.
2. За целите на настоящия подраздел и раздели Б, В и Г:
 - а) „лиценз“ означава разрешително, предоставено на отделен доставчик от регулаторен орган, което се изисква преди осъществяването на дейността по доставката на дадена услуга; и
 - б) „универсална услуга“ означава постоянното предоставяне на минимален набор от пощенски услуги с уточнено качество на всички точки от територията на съответната страна.

ЧЛЕН 165

Предотвратяване на практики, нарушаващи функционирането на пазарите

Всяка от страните гарантира, че нито един доставчик на пощенски услуги, за когото се прилага задължението за универсална услуга или пощенски монопол, не участва в практики, нарушаващи функционирането на пазарите, като например:

¹ Настоящият раздел се прилага за CPC 7511 и CPC 7512.

- а) използване на приходите от предоставянето на такава услуга за кръстосано субсидиране на предоставянето на услуга за експресна доставка или друга неуниверсална услуга за доставка; и
- б) извършване на необосновано разграничение между клиенти, например предприятия, експедитори на едро или посредници, които обединяват пощенските пратки на различни клиенти, по отношение на тарифите или на други условия за предоставянето на услуга, за която се прилага задължението за универсална услуга или пощенски монопол.

ЧЛЕН 166

Универсална услуга

1. Всяка от страните има правото да определя вида на задължението за универсална услуга, която желае да поддържа. Подобни задължения не се считат за насочени срещу конкуренцията сами по себе си, при условие че се прилагат по прозрачен, недискриминационен и неутрален по отношение на конкуренцията начин и че не са по-обременяващи от необходимото за вида универсална услуга, определена от страната.
2. Тарифите за универсалната услуга са достъпни, за да могат да бъдат удовлетворени нуждите на потребителите.

ЧЛЕН 167

Лицензи

1. Всяка от страните полага усилия лицензите за услуги, които не попадат в обхвата на универсалната услуга, да бъдат заменени с обикновена регистрация.

2. Когато се изисква лиценз:

- а) редът и условията за издаване на лицензи, които не бива да налагат тежест, по-голяма от необходимата за постигането на техните цели, се оповестяват;
- б) причините за отказ за издаване на лиценз се съобщават на заявителя при поискване; и
- в) всяка от страните предвижда процедура за обжалване посредством независим орган, която е прозрачна, недискриминационна и основана на обективни критерии.

ЧЛЕН 168

Независимост на регулаторния орган

Регулаторният орган е юридически самостоятелен и не е подотчетен на който и да е доставчик на пощенски и куриерски услуги. Решенията на регулаторния орган и използваните от него процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара.

ЧЛЕН 169

Постепенно сближаване

Страните признават значението на постепенното сближаване на законодателството на Република Армения относно пощенските услуги с това на Европейския съюз.

ПОДРАЗДЕЛ V

ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩИТЕЛНИ МРЕЖИ И УСЛУГИ

ЧЛЕН 170

Приложно поле и определения

1. В настоящия подраздел са посочени принципите на регулаторната уредба за предоставянето на електронни съобщителни мрежи и услуги, либерализирани по силата на раздели Б, В и Г.
2. За целите на настоящия подраздел:
 - а) „електронна съобщителна мрежа“ означава преносни системи и, когато е приложимо, комутационно или маршрутизиращо оборудване и други ресурси, включително неактивни мрежови елементи, които позволяват преноса на сигнали посредством проводници, радио, оптични или други електромагнитни способности;
 - б) „електронна съобщителна услуга“ означава услуга, която се състои изцяло или основно в пренасянето на сигнали по електронни съобщителни мрежи, включително далекосъобщителни услуги и предавателни услуги в мрежи, използвани за разпръскване; тези услуги изключват услугите, осигуряващи или упражняващи редакторски контрол върху съдържанието, предавано посредством електронни съобщителни мрежи и услуги;
 - в) „обществена електронна съобщителна услуга“ означава всяка електронна съобщителна услуга, за която една от страните изисква, изрично или фактически, да бъде предлагана на обществеността на общо основание;

- г) „обществена електронна съобщителна мрежа“ означава електронна съобщителна мрежа, която се използва изцяло или главно за предоставяне на електронни съобщителни услуги, достъпни за обществеността, и която позволява пренос на информация между крайни точки на мрежата;
- д) „обществена далекосъобщителна услуга“ означава всяка далекосъобщителна преносна услуга, за която една от страните изисква, изрично или фактически, да бъде предлагана на обществеността на общо основание; тези услуги могат да включват, наред с другото, телеграф, телефон, телекс и предаване на данни, свързано обикновено с предаване в реално време на предоставена от клиент информация между две или повече точки, без по веригата да настъпва каквато и да е промяна във формата или съдържанието на информацията на клиента;
- е) „регулаторен орган в сектора на електронните съобщения“ означава орган или органи, натоварен(и) с регулирането на електронните съобщения, посочени в настоящия подраздел;
- ж) „основни съоръжения“ означава съоръжения на обществена електронна съобщителна мрежа или услуга, които:
 - i) се предоставят изключително или основно от един или от ограничен брой доставчици; и
 - ii) не могат да бъдат икономически или технически заместени по приемлив начин за предоставянето на услуга;

- з) „свързани съоръжения“ означава услуги, физическа инфраструктура и други съоръжения или елементи, свързани с електронна съобщителна мрежа или услуга, които правят възможно или позволяват предоставянето на услуги посредством тази мрежа или услуга или имат потенциал да извършват това, и включват, наред с другото, сгради или подстъпи към сгради, окабеляване на сгради, антени, кули и други поддържащи конструкции, канали, кабелопроводи, стълбове, люкове и кутии;
- и) „основен доставчик“¹ в сектора на електронните съобщения означава доставчик, който има способността съществено да въздейства на условията за участие по отношение на цената и предлагането на съответния пазар на електронни съобщителни услуги в резултат на контрол върху основни съоръжения или на възползване от положението си на пазара;
- й) „достъп“ означава предоставянето на достъп до съоръжения или услуги на друг доставчик при определени условия с цел предоставяне на електронни съобщителни услуги и включва, наред с другото, достъп до:
- i) мрежови елементи и свързани съоръжения, който може да изисква свързване на оборудване чрез фиксирани или нефиксирани средства, по-специално тук се включва достъпът до абонатни линии и до съоръжения и услуги, необходими за предоставяне на услуги по абонатните линии;
 - ii) физическа инфраструктура, включително сгради, канали и стълбове;
 - iii) съответните програмни системи, включително системи за оперативна поддръжка;
 - iv) информационни системи или бази данни за заявки за предварителна поръчка, доставка, поръчка, поддръжка и ремонт и за таксуване;

¹ Страните се договарят, че понятието „основен доставчик“ е равностойно на доставчик със значителна пазарна сила.

- v) системи за транслиране на номера или системи със сходна функционалност;
 - vi) фиксирани и мобилни мрежи, по-специално за роуминг; и
 - vii) услуги във виртуални мрежи;
- к) „взаимосвързаност“ означава физическото и логическото свързване на обществени електронни съобщителни мрежи, използвани от един и същ доставчик или от различни доставчици с цел да се позволи на потребителите на даден доставчик да общуват с потребителите на същия или на друг доставчик или да имат достъп до услуги, които могат да бъдат предоставяни от засегнатите доставчици или от други доставчици, имащи достъп до мрежата;
- л) „универсална услуга“ означава минималният набор от услуги с уточнено качество, които се предлагат на всички потребители на територията на една от страните, независимо от тяхното географско положение, и на достъпна цена; всяка страна взема решение относно нейното приложно поле и прилагане;
- м) „преносимост на номерата“ означава възможността всички абонати на обществени електронни съобщителни услуги, които желаят, да запазват на същата територия същите телефонни номера без влошаване на качеството, надеждността или удобството, когато преминават от един към друг доставчик на обществени електронни съобщителни услуги.

ЧЛЕН 171

Регулаторен орган

1. Всяка от страните гарантира, че регулаторните ѝ органи в сферата на електронните съобщителни мрежи и услуги са юридически самостоятелни и функционално независими от който и да е доставчик на електронни съобщителни мрежи, електронни съобщителни услуги или електронно съобщително оборудване.
2. Страна, която притежава или контролира доставчици в сферата на електронните съобщителни мрежи или услуги, гарантира ефективното структурно разделение на регулаторната функция от дейностите, свързани със собствеността или контрола. Регулаторният орган действа независимо и не търси, нито приема указания от друг орган във връзка с изпълнението на задачите, които са му възложени по силата на вътрешното законодателство.
3. Всяка от страните гарантира, че нейните регулаторни органи разполагат с достатъчно правомощия, за да регулират сектора, и с подходящи финансови и човешки ресурси, за да изпълняват възложените им задачи. Единствено апелативните органи, посочени в параграф 7, имат правомощия да спрат действието или да отменят решения на регулаторните органи.

Задачите, възложени на регулаторния орган, се оповестяват публично по лесно достъпен и ясен начин, по-специално в случаите, когато с тези задачи е натоварен повече от един орган. Всяка от страните гарантира, че нейните регулаторни органи разполагат с отделен годишен бюджет. Този бюджет се оповестява публично.
4. Решенията на регулаторните органи и използваните от тях процедури са безпристрастни по отношение на всички участници на пазара.

5. Регулаторните органи упражняват своите правомощия по прозрачен начин и своевременно.

6. Регулаторните органи разполагат с правомощието да гарантират, че доставчиците на електронни съобщителни мрежи и услуги им предоставят, незабавно при поискване, цялата информация, включително финансова информация, необходима на регулаторните органи, за да изпълняват функциите си в съответствие с настоящия подраздел. Изискваната информация е пропорционална на изпълнението на задачите на регулаторните органи и се обработва в съответствие с изискванията за поверителност.

7. Засегнатият от решение на регулаторния орган потребител или доставчик има право да обжалва това решение пред апелативен орган, който е независим от страните в спора. Този орган, който може да бъде съд, разполага с подходящите експертни знания, за да изпълнява функциите си ефективно. Същността на спора се отчита надлежно, а механизмът за обжалване е ефективен. По отношение на органите, отговарящи за процедурите за преразглеждане, които не са съдебни органи по своя характер, всяка от страните гарантира, че мотивите за техните решения винаги се представят писмено и че тези решения подлежат също така на преразглеждане от безпристрастен и независим съдебен орган. Решенията, издадени от апелативни органи, се изпълняват ефективно. В очакване на резултата от обжалването решението на регулаторния орган остава в сила, освен ако не бъдат въведени временни мерки в съответствие с вътрешното законодателство.

8. Всяка от страните гарантира, че ръководителят на регулаторния орган или, ако е приложимо, членовете на колегиалния орган, който изпълнява тази функция в рамките на регулаторен орган, или техните заместници могат да бъдат освобождавани от длъжност само ако вече не изпълняват условията, които се изискват за изпълнение на техните задължения и които са определени предварително във вътрешното законодателство. Всяко решение за освобождаване от длъжност се оповестява публично в момента на освобождаването от длъжност. Освободеният от длъжност ръководител на регулаторния орган или, ако е приложимо, освободените от длъжност членове на колегиалния орган, който изпълнява тази функция, получават изложение на мотивите и имат право да изискат неговото публикуване, когато иначе това няма да се извърши, при което изложението на мотивите се публикува.

ЧЛЕН 172

Разрешение за предоставяне на електронни съобщителни мрежи и услуги

1. Всяка от страните разрешава предоставянето на електронни съобщителни мрежи или услуги, когато е възможно, с обикновено уведомяване. След уведомяването съответният доставчик на услуги не е задължен да получи изрично решение или друг административен акт от регулаторния орган, преди да упражни правата, произтичащи от разрешението. Правата и задълженията, произтичащи от такова разрешение, се оповестяват публично по лесно достъпен начин. Задълженията са пропорционални на съответната услуга.
2. При необходимост една от страните може да изисква лиценз за правото на използване на радиочестоти и номера с цел:
 - а) да се избегнат вредни смущения;
 - б) да се гарантира техническото качество на услугата;

в) да се осигури ефикасното използване на радиочестотния спектър; или

г) да се постигнат други цели от общ интерес.

3. Когато една от страните изисква лиценз, тя:

а) обявява публично всички критерии за издаване на лиценз и разумен срок, който обикновено е необходим за вземане на решение относно дадено заявление за лиценз;

б) при поискване съобщава на заявителя причините за отказ за издаване на лиценз в писмена форма;

в) предоставя на заявителя възможност да се обърне към апелативен орган при отказ да му бъде издаден лиценз.

4. Административните разходи, налагани на доставчиците, са обективни, прозрачни, пропорционални и с минимален размер. Административните разходи, налагани от която и да е от страните на доставчиците на услуга или мрежа по силата на разрешение, посочено в параграф 1, или на лиценз съгласно параграф 2, са ограничени до действителните административни разходи, които обикновено се понасят при управлението, контрола и прилагането на приложимите разрешения и лицензи. Такива административни разходи могат да включват разходи за международно сътрудничество, хармонизация и стандартизация, анализ на пазара, проследяване на съответствието и други видове пазарен контрол, както и регулаторна дейност по подготовката и въвеждането в сила на законодателство и административни решения като например решения за достъп и взаимосвързаност.

Административните разходи, посочени в първата алинея, не включват плащания за търгове, тържни процедури или други недискриминационни начини за възлагане на концесии или задължителни вноски за предоставяне на универсални услуги.

ЧЛЕН 173

Ограничени ресурси

1. Разпределението и предоставянето на права за използването на ограничени ресурси, включително радиочестотния спектър, номерата и правата на ползване, се извършват по открит, обективен, навременен, прозрачен, недискриминационен и пропорционален начин. Всяка от страните изготвя процедурите си въз основа на обективни, прозрачни, недискриминационни и обективни критерии.
2. Текущото положение с разпределените честотни ленти се прави обществено достояние, но не се изисква подробно посочване на радиочестотния спектър, разпределен за специфично ползване от държавните органи.
3. Всяка от страните си запазва правото да установява и прилага мерки за управлението на радиочестотния спектър и на честотите, при които може да се ограничава броят на доставчиците на електронни съобщителни услуги, при условие че това се прави по начин, който е в съответствие с настоящото споразумение. Това право включва възможността за разпределение на честотните ленти, като се вземат предвид актуалните и бъдещите нужди и наличният радиочестотен спектър. Мерките, предприети от някоя от страните за разпределение и предоставяне на радиочестотен спектър и за управление на честоти, не се считат за мерки, които сами по себе си не са в съответствие с членове 144, 149 и 150.

ЧЛЕН 174

Достъп и взаимосвързаност

1. Достъпът и взаимосвързаността се договарят по принцип въз основа на търговски преговори между заинтересованите доставчици.
2. Всяка от страните гарантира, че всеки доставчик на електронни съобщителни услуги има правото, а при поискване от друг доставчик и задължението, да договори взаимосвързаност с другия доставчик за целите на предоставянето на обществено достъпни електронни съобщителни мрежи и услуги. Нито една от страните не запазва в сила правни или административни мерки, задължаващи доставчиците, които предоставят достъп или взаимосвързаност, да предлагат на различните доставчици различни условия за равностойни услуги или да налагат задължения, които не са свързани с предоставяните услуги.
3. Всяка от страните гарантира, че доставчиците, получили информация от друг доставчик в процеса на договаряне на формалностите за достъп или взаимосвързаност, могат да ползват тази информация единствено за целите, за които тя е предоставена, и зачитат във всеки един момент поверителността на предаваната или съхраняваната информация.
4. Всяка от страните гарантира, че основният доставчик на нейната територия предоставя достъп до своите основни съоръжения, включително, наред с другото, до мрежови елементи, свързани съоръжения и спомагателни услуги, на доставчици на електронни съобщителни услуги при разумни и недискриминационни¹ условия.

¹ За целите на настоящия подраздел под „недискриминация“ се разбира национално третиране, както е определено в член 150, а в конкретния сектор — „ред и условия които са не по-малко благоприятни от предлаганите на друг потребител на подобни обществени електронни съобщителни мрежи или услуги при подобни обстоятелства“.

5. За обществените далекосъобщителни услуги взаимосвързаността с основния доставчик се осъществява в технически пригодна точка в мрежата. Тази взаимосвързаност се осъществява:

- а) при недискриминационни ред, условия (включително по отношение на техническите стандарти, спецификациите, качеството и поддръжката) и цени и при качество, което е не по-лошо от осигуряваното за собствените подобни услуги на този основен доставчик или за подобни услуги на несвързани доставчици на услуги или за собствените му дъщерни дружества или други свързани дружества;
- б) своевременно, при ред, условия (включително по отношение на техническите стандарти, спецификациите, качеството и поддръжката) и основаващи се на разходи цени, които са прозрачни, разумни, вземат предвид икономическата изпълнимост и са необвързани в достатъчна степен, така че доставчикът да не трябва да заплаща за мрежови компоненти или съоръжения, които не са му необходими за предоставяната услуга; и
- в) при поискване, в допълнителни точки освен крайните точки на мрежата, предлагани на мнозинството потребители, като се заплащат такси, които отразяват разходите за изграждане на необходимите допълнителни съоръжения.

6. Всяка от страните гарантира, че процедурите, приложими за взаимосвързаност с основен доставчик, са публично достъпни и че основните доставчици оповестяват публично своите споразумения за взаимосвързаност или, когато е целесъобразно, своите примерни оферти за взаимосвързаност.

ЧЛЕН 175

Защитни мерки в областта на конкуренцията спрямо основните доставчици

Всяка от страните приема или запазва в сила подходящи мерки с цел да не се позволи на доставчици, които самостоятелно или заедно с други се явяват основни доставчици, да участват в насочени срещу конкуренцията практики или да ги продължават. Тези насочени срещу конкуренцията практики включват по-специално:

- а) участие в насочено срещу конкуренцията кръстосано субсидиране;
- б) използване на получена от конкурентите информация с насочени срещу конкуренцията последици; и
- в) несвоевременно предоставяне на други доставчици на услуги на основна техническа информация за основни съоръжения и на търговски уместна информация, която им е необходима, за да предоставят услуги.

ЧЛЕН 176

Универсална услуга

1. Всяка от страните има правото да определя вида на задълженията за универсална услуга, които желае да поддържа.

2. Тези задължения за универсална услуга не се считат за насочени срещу конкуренцията сами по себе си, при условие че се прилагат по пропорционален, прозрачен, обективен и недискриминационен начин. Прилагането на такива задължения се извършва също така по неутрален по отношение на конкуренцията начин, който е не по-обременяващ от необходимото за вида универсална услуга, определена от страната.

3. Всички доставчици на електронни съобщителни мрежи или услуги следва да бъдат допуснати да предоставят универсална услуга. Избирането на доставчици на универсална услуга се извършва чрез ефикасен, прозрачен и недискриминационен механизъм. Когато е необходимо, всяка от страните оценява дали предоставянето на универсална услуга представлява неоправдана тежест за доставчика, избран да предоставя универсалната услуга. Когато това е обосновано на основата на подобно изчисление и като се взема предвид пазарната изгода за даден доставчик, предоставящ универсална услуга, регулаторните органи определят дали е необходимо установяването на механизъм за компенсиране на засегнатия доставчик или за поделение на нетната себестойност на задълженията, свързани с универсалната услуга.

ЧЛЕН 177

Преносимост на номерата

Всяка от страните гарантира, че доставчиците на обществени електронни съобщителни услуги предвиждат преносимост на номерата при разумни ред и условия.

ЧЛЕН 178

Поверителност на информацията

Всяка от страните гарантира поверителността на електронните съобщения и свързания пренос на данни посредством обществена електронна съобщителна мрежа и обществено достъпни електронни съобщителни услуги, без да налага ограничения на търговията с услуги.

ЧЛЕН 179

Уреждане на спорове, свързани с електронни съобщения

1. Всяка от страните гарантира, че в случай на спор между доставчици на електронни съобщителни мрежи или услуги във връзка с правата и задълженията, произтичащи от настоящия подраздел, съответният регулаторен орган по искане на една от засегнатите страни постановява правнообвързващо решение за уреждане на спора в най-кратки срокове и при всички случаи в рамките на четири месеца, освен при изключителни обстоятелства.
2. Когато спорът се отнася до трансгранично предоставяне на услуги, съответните регулаторни органи координират своята работа с цел уреждане на спора.
3. Решението на регулаторния орган е обществено достъпно, като се отчитат изискванията относно търговската тайна. На засегнатите страни се предоставя пълно изложение на мотивите за решението, както и правото да обжалват това решение в съответствие с член 172, параграф 7.

4. Посочената в настоящия член процедура не изключва възможността за която и да било от засегнатите страни да заведе дело пред съдилищата.

ЧЛЕН 180

Постепенно сближаване

Страните признават значението на постепенното сближаване на законодателството на Република Армения относно електронните съобщителни мрежи с това на Европейския съюз.

ПОДРАЗДЕЛ VI

ФИНАНСОВИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 181

Приложно поле и определения

1. Настоящият подраздел се прилага за мерки, които засягат предоставянето на финансови услуги, когато финансовите услуги са либерализирани съгласно раздели Б, В и Г.
2. За целите на настоящата глава „финансова услуга“ означава всяка услуга от финансов характер, предлагана от доставчик на финансови услуги на една от страните. Финансовите услуги обхващат застрахователни и свързани със застраховането услуги, както и банкови и други финансови услуги.

3. Застрахователните и свързаните със застраховането услуги, посочени в параграф 2, обхващат:

- а) пряко застраховане (включително съвместно застраховане):
 - i) животозастраховане; и
 - ii) застраховане, различно от животозастраховане;
- б) презастраховане и ретроцесия;
- в) застрахователно посредничество като брокерство и агентство; и
- г) спомагателни застрахователни услуги, например консултации, актюерски услуги, оценка на риска и услуги по уреждане на претенции.

4. Банковите и други финансови услуги (с изключение на застрахователните и свързаните със застраховането услуги), посочени в параграф 2, обхващат:

- а) приемане на депозити и други подлежащи на изплащане суми от граждани;
- б) предоставяне на кредити от всякакъв вид, включително потребителски кредити, ипотечни кредити, факторинг и финансиране на търговски трансакции;
- в) финансов лизинг;
- г) всички услуги по плащания и парични преводи, включително кредитни, разплащателни и дебитни карти, пътнически чекове и платежни нареждания;

- д) гаранции и задължения;
- е) търговия за собствена сметка или за сметка на клиенти, независимо дали на борсовия или извънборсов пазар или по друг начин със следното:
 - i) инструменти на паричния пазар (включително чекове, полици, депозитни сертификати);
 - ii) обмен на чужда валута;
 - iii) производни продукти, включително, но не само, фючърси и опции;
 - iv) валутни и лихвени инструменти, включително продукти като суапи и форуърдни договори;
 - v) прехвърляеми ценни книжа; и
 - iv) други прехвърляеми финансови инструменти и финансови активи, включително благородни метали;
- ж) участие в емитирането на всички видове ценни книжа, включително подписване и назначаване като агенти (независимо дали държавно или частно) и предоставяне на услуги, свързани с такива емисии;
- з) парично брокерство;
- и) управление на активи, като управление на пари в брой или портфейл от ценни книжа, управление на всички форми на колективно инвестиране, управление на пенсионни фондове, поддържане на портфейли, депозитни и доверителни услуги;
- й) услуги по сетълмент и клиринг за финансови активи, включително ценни книжа, дериватни продукти и други прехвърляеми финансови инструменти;

- к) предоставяне и предаване на финансова информация и обработка на финансови данни и свързаното с това програмно осигуряване; и
- л) консултантски, посреднически и други спомагателни финансови услуги по всички дейности по настоящия параграф, включително кредитни референции и анализи, проучвания на инвестиции и портфейли и консултации в тази връзка, както и консултации по придобиването и корпоративното реструктуриране и стратегия.

5. За целите на настоящия подраздел:

- а) „доставчик на финансови услуги“ означава всяко физическо или юридическо лице от една от страните, желаещо да предоставя или предоставящо финансови услуги, но не обхваща публичноправните субекти;
- б) „публичноправен субект“ означава:
 - i) правителство, централна банка или монетарна институция на една от страните или субект, собственост на някоя от страните или контролиран от нея, който основно е ангажиран с изпълнението на управленски функции или дейности с управленска цел, с изключение на субекти, заети по принцип с предлагането на финансови услуги при търговски условия; или
 - ii) частноправен субект, изпълняващ функции, обичайно изпълнявани от централна банка или от монетарна институция, при упражняването на тези функции;
- в) „нова финансова услуга“ означава услуга от финансов характер, включително услугите, свързани със съществуващи и нови продукти или с начина, по който се доставя продуктът, която не се предоставя от доставчик на финансови услуги на територията на една от страните, но се предоставя на територията на другата страна.

ЧЛЕН 182

Пруденциални мерки

1. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства дадена страна да приема или да запазва в сила мерки от пруденциални съображения, като например:
 - а) закрила на инвеститорите, вложителите, титулярите на полици или лицата, в чийто интерес е длъжен да действа доставчикът на финансови услуги;
 - б) гарантиране на целостта и стабилността на своята финансова система.
2. С тези мерки не се налага тежест, по-голяма от необходимата за постигането на техните цели.
3. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не може да се тълкува като изискване към страна да разкрива информация относно дейностите и сметките на отделни потребители или каквато и да била поверителна или защитена информация, с която разполагат публичноправните субекти.

ЧЛЕН 183

Ефикасност и прозрачност на регулирането

1. Всяка от страните полага максимални усилия, за да представи предварително на всички заинтересовани лица всички мерки с общо приложение, които страната предлага да се приемат, за да се предостави възможност на тези лица да представят коментарите си по въпросната мярка. Такива предлагани мерки се представят:
 - а) посредством официално публикуване; или

б) в друга писмена или електронна форма.

2. Всяка от страните предоставя на разположение на всички заинтересовани лица своите изисквания относно попълването на заявления във връзка с предоставянето на финансови услуги.

По искане на заявителя съответната страна го информира относно статуса на неговото заявление. Ако съответната страна изисква допълнителна информация от заявителя, тя го уведомява за това без необосновано забавяне.

3. Всяка страна полага максимални усилия, за да гарантира, че на нейна територия са въведени и се прилагат договорените на международно равнище стандарти за регулиране и надзор в сектора на финансовите услуги и за борба с укриването и избягването на данъци. Такива международни стандарти са, наред с другото:

- а) „Основните принципи на ефективния банков надзор“ на Базелския комитет;
- б) „Основните принципи в областта на застраховането“ на Международната асоциация на застрахователните надзорни органи;
- в) „Целите и принципите на правната уредба на ценните книжа“ на Международната организация на комисиите за ценни книжа;
- г) „Споразумението за обмен на информация по данъчни въпроси“ на ОИСР;
- д) „Декларацията относно прозрачността и обмена на информация за данъчни цели“ на Г-20; и

е) „Четиридесетте препоръки за борба срещу изпирането на пари“ и „Деветте специални препоръки срещу финансиране на тероризма“ на Специалната група за финансови действия.

4. Страните вземат под внимание „Десетте ключови принципа за обмен на информация“, приети от финансовите министри на държавите от Г-7, и полагат максимални усилия да прилагат тези принципи при двустранните си контакти.

ЧЛЕН 184

Нови финансови услуги

Всяка от страните разрешава на доставчици на финансови услуги от другата страна да предоставят нови финансови услуги, подобни на услугите, които тази страна би разрешила да бъдат предоставяни от собствените ѝ доставчици на финансови услуги съгласно собственото ѝ законодателство при подобни обстоятелства. Всяка страна може да определи правната форма, под която услугата да бъде предоставяна, и да изисква разрешение за предоставянето на услугата. Когато се изисква подобно разрешение, решението за него се взема в разумен срок, като разрешението може да бъде отказано само по пруденциални съображения в съответствие с член 182.

ЧЛЕН 185

Обработка на данни

1. Всяка страна позволява на даден доставчик на финансови услуги на другата страна да предава информация в електронен или друг формат, на и извън нейната територия, за целите на обработката на данни, когато такава обработка се налага в рамките на обичайната дейност на доставчика на финансови услуги.

2. Някоя от разпоредбите на параграф 1 не ограничава правото на страните да защитават личните данни и неприкосновеността на личния живот, доколкото това право не се използва за заобикаляне на разпоредбите на настоящото споразумение.

3. Всяка от страните приема или запазва в сила подходящи защитни мерки за опазване на неприкосновеността на личния живот и на основните права и свободи на гражданите, по-специално по отношение на предаването на лични данни.

ЧЛЕН 186

Специални изключения

1. Някоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който може да попречи на някоя от страните, включително на нейните публичноправни субекти, да притежава изключителното правомощие да извършва или предоставя на своята територия дейности или услуги, представляващи част от обществена пенсионна схема или от законоустановена система за социална сигурност, освен когато в съответното законодателство на страната е предвидено, че тези дейности могат да бъдат извършвани от доставчици на финансови услуги в конкуренция с публичноправни субекти или частни организации.

2. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се прилага по отношение на дейности, извършвани от централна банка или монетарна институция, или от друг публичноправен субект с цел осъществяване на монетарна или свързана с валутния курс политика.

3. Някоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който може да попречи на някоя от страните, включително на нейните публичноправни субекти, да разполага с изключителното правомощие да извършва или предоставя на своя територия дейности или услуги за сметка на или обезпечени със, или посредством ползването на финансови средства на страната или нейните публичноправни субекти.

ЧЛЕН 187

Саморегулиращи се организации

Когато някоя от страните изисква членство или участие във, или достъп до саморегулиращ се орган, борса или пазар на ценни книжа или на фючърси, клирингова агенция или всяка друга организация или сдружение, за да могат доставчиците на финансови услуги от другата страна да предоставят финансови услуги при еднакви условия с доставчиците на финансови услуги от тази страна, или когато страната предоставя пряко или непряко на тези субекти привилегии или предимства за предоставянето на финансови услуги, тази страна гарантира спазването на задълженията, установени в членове 144 и 150.

ЧЛЕН 188

Клирингови и платежни системи

По реда и условията за предоставяне на национално третиране, посочени в членове 144 и 150, всяка от страните предоставя на доставчиците на финансови услуги на другата страна, установени на нейна територия, достъп до платежните и клиринговите системи, управлявани от публичноправни субекти, както и до официалните механизми за финансиране и рефинансиране, които са на разположение в хода на обичайната дейност. Настоящият параграф няма за цел да предоставя достъп до инструменти на кредитора от последна инстанция на някоя от страните.

ЧЛЕН 189

Финансова стабилност и регулиране на финансовите услуги в Република Армения

Страните признават значението на подходящото регулиране на финансовите услуги с цел да се осигурят финансова стабилност, справедливи и ефикасни пазари и закрила на инвеститорите, вложителите, титулярите на полици и лицата, в чийто интерес е длъжен да действа доставчикът на финансови услуги. За такова регулиране на финансовите услуги международните стандарти за най-добри практики предоставят цялостна база за сравнение, по-специално по начина, по който те се прилагат в Европейския съюз. В този контекст Република Армения трябва да сближи своето регулиране на финансовите услуги със законодателството на Европейския съюз по целесъобразен начин.

ПОДРАЗДЕЛ VII

ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ

ЧЛЕН 190

Приложно поле и цели

В настоящия подраздел са установени принципите относно либерализирането на международните транспортни услуги съгласно раздели Б, В и Г.

ЧЛЕН 191

Определения

1. За целите на настоящия подраздел и раздели Б, В и Г:
 - а) „международен морски транспорт“ включва дейности по превоз от врата до врата, както и мултимодален превоз, което означава превоз на стоки при ползването на повече от един вид транспорт, включващ морски преход, с единен транспортен документ, като за тази цел е предвидено право на пряко договаряне между доставчиците на услуги в областта на международния морски транспорт и доставчиците на други видове транспорт;
 - б) „услуги по обработка на товари за морски транспорт“ означава дейности, упражнявани от пристанищни дружества, в това число от оператори на терминали, но не включващи преките дейности на докерите, в случаите, в които тази работна сила е организирана независимо от пристанищното дружество или дружеството оператор на терминал. Обхванатите дейности включват организацията и надзора на:
 - i) товаренето или разтоварването на товари на или от кораб;
 - ii) закрепването или освобождаването на товари;
 - iii) приемането или предаването и съхраняването на товари преди изпращането им или след разтоварването им;
 - в) „услуги по митническо оформяне“ (наричани също „услуги по митническо посредничество“) означава дейности, изразяващи се в изпълняването от името на друга страна на митническите формалности относно вноса, износа или посредством превоза на товари, независимо от това дали тази услуга представлява основната дейност на доставчика на услуги или е обичайно допълнение на основната му дейност;

- г) „услуги по поддръждане и складиране на контейнери“ означава дейности, изразяващи се в съхраняване на контейнери, независимо дали в пристанищните райони или на сушата, с цел уплътняване или демонтиране, поправка и предоставяне за изпращане товари;
- д) „услуги на морски агенции“ означава дейности, които се състоят в представляване, в рамките на дадена географска зона, в качеството на агент на търговските интереси на една или няколко морски линии или корабоплавателни дружества за следните цели:
 - i) маркетинг и продажба на услуги за морски транспорт и на свързани услуги, от оформяне на офертата до фактурирането, както и издаване на коносаменти от името на дружествата, покупка и препродажба на необходимите свързани услуги, подготовка на документите и предоставяне на необходимата търговска информация; и
 - ii) организиране, от името на дружествата, на временния престой на кораба или поемането на товари при необходимост;
- е) „спедиционни услуги“ означава дейности, състоящи се в организирането и контрола на дейностите по превоз от името на изпращачите, посредством придобиване на транспортни и свързани услуги, изготвяне на документи и предоставяне на необходимата търговска информация; и
- ж) „услуги за фидерни превози“ означава предварителното и последващото транспортиране на международни товари по море, предимно в контейнери, между пристанища, намиращи се в една от страните.

2. В областта на международния морски транспорт страните се ангажират да осигуряват ефективното прилагане на принципа за неограничен достъп до товари на търговска основа, свобода на предоставяне на международни морски транспортни услуги, както и национално третиране в рамките на предоставянето на тези услуги.

3. С оглед на съществуващите равнища на либерализация между страните в областта на международния морски транспорт всяка от страните:

- а) прилага ефективно принципа за неограничен достъп до международните пазари на морски транспорт и търговски пътища на основата на пазарни и недискриминационни принципи; и
- б) предоставя на корабите, плаващи под флага на другата страна или експлоатирани от доставчици на услуги на другата страна, третиране, което е не по-малко благоприятно от предоставеното на собствените ѝ кораби по отношение на, наред с другото, достъпа до пристанищата, използването на инфраструктурата и допълнителните морски услуги на пристанищата, както и налозите и таксите, свързани с тях, митническите съоръжения, предоставянето на корабни стоянки и на съоръженията за товарене и разтоварване.

4. Прилагайки принципите, посочени в параграф 3, всяка от страните:

- а) не въвежда клаузи за разпределяне на превоза на товари в последващи споразумения с трети държави относно международните морски транспортни услуги, включително отнасящи се до търговията със сухи и течни насипни товари и редовните търговски линии, и прекратява в разумен срок действието на подобни клаузи за разпределяне на превоза на товари, които са включени в предходни споразумения; и
- б) след влизане в сила на настоящото споразумение премахва и се въздържа от въвеждането на едностранни мерки и на административни, технически и други пречки, които могат да представляват прикрито ограничение или да имат дискриминационен ефект за свободното предлагане на услуги в сферата на международния морски транспорт.

5. Всяка от страните позволява на доставчиците на услуги по международен морски транспорт на другата страна да разполагат със стопанска структура на собствената ѝ територия при условия на установяване и извършване на дейност, които са не по-малко благоприятни от предоставените на собствените ѝ доставчици на услуги или на тези на която и да е трета държава, в случай че последните са по-благоприятни.
6. Всяка от страните предоставя на доставчиците на услуги в сферата на международния морски транспорт на другата страна при разумни и недискриминационни ред и условия следните услуги на пристанището: корабоводене, теглене на буксир и помощ от влекач, зареждане с провизии, зареждане с гориво и вода, събиране на отпадъци и унищожаване на баласта, услуги на пристанищната управа, навигационно осигуряване, съоръжения за ремонт при спешни случаи, услуги по хвърляне на котва и акостиране, оперативни наземни услуги, необходими за експлоатацията на корабите, включително комуникации и снабдяване с вода и електричество.
7. Всяка от страните позволява движението на оборудване като празни контейнери, които не се превозват като товар срещу заплащане, между пристанищата на Република Армения или между пристанищата на държава членка.
8. Всяка от страните, след разрешение от компетентния орган, позволява на доставчиците на услуги в областта на международния морски транспорт на другата страна да предоставят услуги по фидерни превози между своите национални пристанища.

ЧЛЕН 192

Постепенно сближаване

Страните признават значението на постепенното сближаване на законодателството на Република Армения относно транспортните услуги с това на Европейския съюз.

РАЗДЕЛ Е

ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

ПОДРАЗДЕЛ I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 193

Цел и принципи

1. Като признават, че електронната търговия увеличава възможностите за търговия в голям брой сектори, страните се стремят да насърчават развитието на електронната търговия помежду си, по-специално като си сътрудничат по въпроси, възникващи във връзка с електронната търговия, съобразно разпоредбите на настоящата глава.
2. Страните се споразумяват, че развитието на електронната търговия трябва да протича по начин, напълно съвместим с най-високите международни стандарти за защита на данните, за да бъде спечелено доверието на ползвателите на електронната търговия.
3. Страните разглеждат електронните предавания като предоставяне на услуги по смисъла на раздел В, което не може да се облага с мита.

ЧЛЕН 194

Аспекти на регулирането на електронната търговия

1. Страните провеждат непрекъснат диалог по въпроси от регулаторен характер, свързани с електронната търговия. Този диалог засяга, наред с другото, следните въпроси:

- а) признаването на удостоверенията за електронен подпис, издадени на граждани, и улесняването на трансграничното предоставяне на удостоверителни услуги;
- б) отговорността на посредниците при предоставянето на услуги по отношение на предаването или съхранението на информация:
 - i) третирането на непоискани електронни търговски съобщения; и
 - ii) защитата на потребителите в сферата на електронната търговия; и
- в) всички други въпроси от значение за развитието на електронната търговия.

2. Такъв диалог може да се осъществява посредством обмен на информация за законодателството на всяка страна по въпросите, посочени в параграф 1, както и за прилагането на това законодателство.

ПОДРАЗДЕЛ II

ОТГОВОРНОСТ НА ДОСТАВЧИЦИТЕ НА УСЛУГИ, ДЕЙСТВАЩИ КАТО ПОСРЕДНИЦИ

ЧЛЕН 195

Използване на услугите на посредници

Страните признават, че услугите на посредници могат да се използват от трети страни за извършване на действия, нарушаващи съответното им вътрешно законодателство. С цел да вземе предвид тази възможност, всяка от страните приема или запазва в сила посочените в настоящия подраздел мерки за отговорност, насочени към доставчиците на услуги, действащи като посредници.

ЧЛЕН 196

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „обикновен пренос“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в пренос по съобщителна мрежа на информация, предоставена от получател на услугата, или в предоставяне на достъп до съобщителна мрежа, всяка от страните гарантира, че доставчикът на услугата не носи отговорност за пренесената информация, при условие че той:

- а) не започва преноса на информация;
- б) не подбира получателя на пренасяната информация; и

в) не подбира или не променя информацията, която се съдържа в преноса.

2. Действията по пренос и предоставяне на достъп, посочени в параграф 1, включват автоматично, междинно и временно съхраняване на предаваната информация, доколкото то се извършва с единствената цел за осъществяване на преноса на информация по съобщителната мрежа и при условие че информацията не се съхранява за период, по-дълъг от разумно необходимия за този пренос.

3. Настоящият член не засяга възможността съдебен или административен орган да изисква, в съответствие с правната система на съответната страна, доставчикът на услуги да прекрати или предотврати нарушение.

ЧЛЕН 197

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „кеширане“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в пренос по съобщителна мрежа на информация, предоставяна от получател на услугата, всяка от страните гарантира, че доставчикът на услуги не носи отговорност за автоматичното, междинното и временното съхраняване на тази информация, което се извършва с единствената цел да се подобри ефективността на по-нататъшния пренос на информация до други получатели на услугата по тяхна заявка, при условие че доставчикът:

а) не променя информацията;

б) спазва условията за достъп до информацията;

- в) спазва правилата за актуализиране на информацията, определени, широко признати и използвани от отрасъла;
 - г) не пречи на законното използване на широко призната и използвана от отрасъла технология за получаване на данни за използването на информацията; и
 - д) действа експедитивно за отстраняване или блокиране на достъпа до съхранена от него информация, след като е узнал факта, че информацията в първоначалния източник на преноса е отстранена от мрежата или достъпът до нея е блокиран или че съдебен или административен орган е разпоредил такова отстраняване или блокиране.
2. Настоящият член не засяга възможността съдебен или административен орган да изисква от доставчика на услуги да прекрати или предотврати нарушение в съответствие с правната система на всяка от страните.

ЧЛЕН 198

Отговорност на доставчиците на услуги, действащи като посредници: „съхраняване на информация“

1. Когато се предоставя услуга на информационното общество, която се състои в съхраняване на информация, предоставяна от получателя на услугата, страните гарантират, че доставчикът на услуги не носи отговорност за информацията, съхранена по молба на получателя на услугата, при условие че доставчикът:
- а) няма сведения за незаконна дейност или информация, а във връзка с искове за щети не е запознат с факти или обстоятелства, от които да е видна незаконната дейност или информация; или

б) при получаването на такива сведения или запознаването с такива факти действа експедитивно за отстраняването или блокирането на достъпа до информацията.

2. Параграф 1 не се прилага в случаите, когато получателят на услугата действа под ръководството или под контрола на доставчика.

3. Настоящият член не засяга възможността съдебен или административен орган да изисква от доставчика на услуги да прекрати или предотврати нарушение в съответствие с правната система на всяка от страните, нито възможността дадена страна да предвиди процедури, които уреждат отстраняването или блокирането на достъпа до информация.

ЧЛЕН 199

Отсъствие на общо задължение за контрол

1. Страните не налагат на доставчиците, които предоставят услугите, посочени в членове 196, 197 и 198, общо задължение да контролират информацията, която пренасят или съхраняват, нито общо задължение да търсят активно факти или обстоятелства, сочещи извършването на незаконна дейност.

2. Всяка от страните може да установи задължения за доставчиците на услуги на информационното общество за бързо информиране на компетентните публични органи за предприети предполагаеми незаконни действия или информация, предоставена от получателите на техните услуги, или задължения за предаване на компетентните органи, по тяхно искане, на информация, която позволява идентифицирането на получатели на техните услуги, с които те имат договори за съхраняване на данни.

РАЗДЕЛ Ж

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

ЧЛЕН 200

Общи изключения

1. Без да се засягат общите изключения, предвидени в настоящото споразумение, разпоредбите на настоящата глава са предмет на изключенията, посочени в параграфи 2 и 3.
2. С оглед на изискването подобни мерки да не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или неоправдана дискриминация между държави, в които преобладават сходни условия, или средство за прикрито ограничаване на установяването или трансграничното предоставяне на услуги, никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който да възпрепятства някоя от страните да приемат и прилагат мерки, които са:
 - а) необходими за защита на обществената сигурност или обществения морал или за поддържане на обществения ред;
 - б) необходими за опазване живота или здравето на хората, животните или растенията;
 - в) свързани с опазването на изчерпаеми природни ресурси, ако тези мерки се прилагат заедно с ограничения по отношение на вътрешните предприемачи или вътрешното предоставяне или потребление на услуги;
 - г) необходими за опазването на национални богатства с художествена, историческа или археологическа стойност;

- д) необходими за осигуряване на спазването на законови или подзаконови нормативни актове, които не са в противоречие с настоящата глава, включително тези, които се отнасят до:
- i) предотвратяването на заблуждаващи и измамни практики или до справянето с последиците от неизпълнение на договори;
 - ii) защитата на неприкосновеността на личния живот на гражданите във връзка с обработката и разпространението на лични данни и защитата на поверителността на сведения и сметки на гражданите; или
 - iii) безопасността; или

- е) в противоречие с членове 144 и 150, при условие че разликата в третирането цели да се осигури ефективното или справедливото облагане с преки данъци или събирането им във връзка със стопански дейности, предприемачи или доставчици на услуги на другата страна¹.

3. Настоящата глава и приложение VIII към настоящото споразумение не се прилагат за съответните системи за социална сигурност на страните, нито за дейностите на територията на всяка от страните, които — макар и понякога — са свързани с упражняването на официална власт.

¹ Мерките, целящи да се осигури ефективното или справедливото облагане с преки данъци или събирането им, включват мерки, предприети от една от страните съгласно данъчната ѝ система, които:

- i) се прилагат спрямо чуждестранни предприемачи и доставчици на услуги след отчитане на факта, че данъчното задължение на чуждестранните лица се определя въз основа на облагаемите единици, които произхождат или се намират на територията на страната;
- ii) се прилагат спрямо чуждестранни лица с цел да се гарантира облагането с данъци или събирането им на територията на страната;
- iii) се прилагат спрямо чуждестранни или местни лица с цел да се предотврати избягването или укриването на данъци, включително мерки за изпълнение на данъчните задължения;
- iv) се прилагат спрямо потребители на услуги, предоставени на или от територията на другата страна, с цел да се гарантира облагането на такива потребители с данъци, произхождащи от източници на територията на страната, или събирането на такива данъци;
- v) разграничават предприемачите и доставчиците на услуги, които подлежат на облагане за облагаеми в целия свят данъчни единици, от други предприемачи и доставчици на услуги след отчитане на разликата в естеството на данъчната основа между тях; или
- vi) определят, насочват или разпределят доход, печалба, приход, загуба, удръжка или кредит на местните лица или клонове или между свързани лица или клонове на едно и също лице с цел да запазят данъчната основа на страната.

Данъчните термини или понятия в буква е) и в настоящата бележка под линия се определят в съответствие с данъчните определения и понятия или еквивалентни или подобни определения и понятия съгласно вътрешното законодателство на страната, предприемаща мярката.

ЧЛЕН 201

Данъчни мерки

Третирането като най-облагодетелствана нация, предоставено в съответствие с настоящата глава, не се прилага за данъчното третиране, което страните предоставят или ще предоставят в бъдеще въз основа на споразумения между страните, целящи избягването на двойно данъчно облагане.

Член 202

Изключения във връзка със сигурността

Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се тълкува като:

- а) изискваща от която и да било страна да предоставя информация, чието разкриване тя счита за противоречащо на основните ѝ интереси за сигурност;
- б) възпрепятстваща дадена страна да предприеме действие, което тя счита за необходимо за защитата на основните ѝ интереси за сигурност:
 - i) свързано с производството или търговията с оръжия, боеприпаси или военно оборудване;
 - ii) отнасящо се до икономически дейности, извършвани пряко или косвено с цел снабдяване с продоволствие на военно учреждение;

- iii) отнасящо се до материали, свързани с ядрения разпад или ядрения синтез, или материалите, от които те се извличат; или
 - iv) предприето по време на война или друго извънредно положение в международните отношения; или
- в) възпрепятстваща някоя от страните да предприеме действие в изпълнение на своите задължения, които тя е приела с оглед на поддържането на международния мир и сигурност.

РАЗДЕЛ 3

ИНВЕСТИЦИИ

ЧЛЕН 203

Преглед

С цел да се улеснят двустранните инвестиции, страните извършват съвместно преглед на средата и правната уредба във връзка с инвестициите не по-късно от три години след влизането в сила на настоящото споразумение и на редовни интервали от време след това. Въз основа на този преглед те обмислят възможността за започване на преговори с цел допълване на настоящото споразумение с разпоредби относно инвестициите, включително за защита на инвестициите.

ГЛАВА 6

ТЕКУЩИ ПЛАЩАНИЯ И ДВИЖЕНИЕ НА КАПИТАЛИ

ЧЛЕН 204

Текущи плащания

Страните не налагат ограничения и разрешават извършването на всички плащания и парични преводи между Европейския съюз и Република Армения по текущата сметка на платежния баланс в свободно конвертируема валута в съответствие с членовете на Споразумението за Международния валутен фонд.

ЧЛЕН 205

Движение на капитали

1. По отношение на операциите по капиталовата и финансовата сметка на платежния баланс, от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, страните осигуряват свободното движение на капитали, свързани с преки инвестиции¹, направени в съответствие със законодателството на приемащата държава и в съответствие с разпоредбите на глава 5, а също и с ликвидацията или репатрирането на такива инвестирани капитали и на всяка печалба, произтичаща от тях.

¹ В това число придобиването на недвижима собственост, свързана с пряка инвестиция.

2. По отношение на операции по капиталовата и финансовата сметка на платежния баланс, които не са обхванати от параграф 1, от датата на влизане в сила на настоящото споразумение и без да се засягат другите му разпоредби, всяка от страните осигурява свободното движение на капитали във връзка с:

- а) кредити за търговски сделки, включително предоставяне на услуги, в които участва местно лице от една от страните;
- б) финансови заеми и кредити, направени от инвеститори от другата страна; и
- в) капиталово участие в юридическо лице, както е определено в член 142, без намерение за установяване или поддържане на трайни икономически връзки.

3. Без да се засягат други разпоредби на настоящото споразумение, страните не въвеждат нови ограничения върху движението на капитали и текущите плащания между лица, пребиваващи в Европейския съюз и Република Армения, и не придават по-ограничителен характер на съществуващите вече договорености.

ЧЛЕН 206

Изключения

С оглед на изискването подобни мерки да не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или неоправдана дискриминация между държави, в които преобладават сходни условия, или средство за прикрито ограничаване на движението на капитали, никоя от разпоредбите на настоящата глава не се тълкува по начин, който да възпрепятства страните да приемат или прилагат мерки, които са:

- а) необходими за защита на обществената сигурност или обществения морал или за поддържане на обществения ред; или
- б) необходими за осигуряване на спазването на законови или подзаконови нормативни актове, които не са в противоречие с разпоредбите на настоящия раздел, включително тези, които се отнасят до:
 - i) предотвратяването на престъпления, заблуждаващи и измамни практики или които са необходими за справянето с последиците от неизпълнение на договори като несъстоятелност, неплатежоспособност и защита правата на кредиторите;
 - ii) мерки, приети или запазени в сила с цел гарантиране на целостта и стабилността на финансовата система на съответната страна;
 - iii) емитирането, търговията или сделките с ценни книжа, опции, фючърси или други деривати;
 - iv) финансовото отчитане или документирането на паричните преводи, когато това е необходимо за подпомагането на правоприлагащите или финансовите регулаторни органи; или
 - v) гарантирането на изпълнението на разпорежданията или съдебните решения в съдебни или административни производства.

ЧЛЕН 207

Защитни мерки

Когато при изключителни обстоятелства са налице сериозни затруднения — в случая на Република Армения по отношение на прилагането на политиката на обменни курсове или на паричната политика или в случая на Европейския съюз по отношение на действието на икономическия и паричен съюз — или когато една от страните изпитва сериозни затруднения във връзка с платежния баланс или външното финансиране, или когато е налице заплаха за възникването на такива затруднения, засегнатите страни могат да предприемат строго необходими защитни мерки по отношение на движението на капитали, плащанията или паричните преводи между Европейския съюз и Република Армения за срок от не повече от една година. Страната, която приема или запазва в сила защитни мерки, веднага уведомява другата страна за приемането на защитни мерки и представя във възможно най-кратък срок график за тяхното премахване.

ЧЛЕН 208

Улесняване

Страните провеждат взаимни консултации за улесняване на движението на капитали между тях с цел насърчаване на целите на настоящото споразумение.

ГЛАВА 7

ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

РАЗДЕЛ А

ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 209

Цели

Целите на настоящата глава са:

- а) улесняване на производството и пускането на пазара на иновативни и творчески продукти между страните, като по този начин се допринася за изграждането на устойчива и приобщаваща икономика във всяка от тях; и
- б) постигане на адекватно и ефективно равнище на закрила и прилагане на правата върху интелектуалната собственост.

ЧЛЕН 210

Естество и обхват на задълженията

1. Страните гарантират адекватното и ефективното прилагане на международните договори в сферата на интелектуалната собственост, по които са страни, включително Споразумението на СТО за свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост (наричано по-нататък „Споразумението ТРИПС“), включено в приложение 1В към Споразумението за СТО. Настоящата глава допълва и уточнява допълнително правата и задълженията между страните по настоящото споразумение по силата на Споразумението ТРИПС и други международни договори в сферата на интелектуалната собственост.
2. За целите на настоящото споразумение понятието „интелектуална собственост“ се отнася поне до всички категории интелектуална собственост, посочени в раздел Б на настоящата глава.
3. Закрилата на интелектуалната собственост включва закрилата срещу нелоялна конкуренция, както е посочено в член 10а от Парижката конвенция за закрила на индустриалната собственост от 1883 г., последно преработена със Стокхолмския акт от 1967 г. (наричана по-нататък „Парижката конвенция от 1967 г.“).

ЧЛЕН 211

Изчерпване на правата

Всяка от страните създава режим за национално или регионално изчерпване на правата върху интелектуална собственост.

РАЗДЕЛ Б

СТАНДАРТИ ОТНОСНО ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ПОДРАЗДЕЛ I

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

ЧЛЕН 212

Предоставена закрила

1. Страните спазват правата и задълженията, посочени в:
 - а) Бернската конвенция за закрила на литературните и художествените произведения (наричана по-нататък „Бернската конвенция“);
 - б) Римската конвенция за закрила на изпълнителите, продуцентите на звукозаписи и излъчващите организации (наричана по-нататък „Римската конвенция“);
 - в) Споразумението ТРИПС;
 - г) Договора за авторското право на Световната организация за интелектуална собственост (ДАП); и
 - д) Договора на Световната организация за интелектуална собственост за изпълненията и звукозаписите (ДИЗ).

2. Страните полагат всички разумни усилия за присъединяване към Договора от Пекин относно аудиовизуалните изпълнения.

ЧЛЕН 213

Автори

Всяка от страните предвижда по отношение на авторите изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) прякото или непрякото, временното или постоянното възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на техните произведения;
- б) всяка форма на публично разпространение, чрез продажба или по друг начин, на оригинала на техните произведения или на копия от него;
- в) всяко публично разпространение на техните произведения по жичен или безжичен път, включително публичното разпространение на техни произведения по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор; и
- г) отдаването под наем или вземането под наем на оригинала или копия на техните произведения.

ЧЛЕН 214

Изпълнители

Всяка от страните предвижда по отношение на изпълнителите изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) записване¹ на техните изпълнения;
- б) прякото или непрякото, временното или постоянното възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на записи на техните изпълнения;
- в) публичното разпространение, чрез продажба или по друг начин, на записи на техните изпълнения;
- г) публичното разпространение по жичен или безжичен път на записи на техните изпълнения по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор;
- д) излъчването по безжичен път и публичното разпространение на техните изпълнения, освен ако самото изпълнение вече представлява излъчено изпълнение или е създадено чрез записване;
- е) отдаването под наем или вземането под наем на записи на техните изпълнения.

¹ „Записване“ означава съвкупността от звуци и образи на тяхното изпълнение или тяхното представяне, откъдето те могат да бъдат възприемани, възпроизведени или съобщавани посредством устройство.

ЧЛЕН 215

Продуценти на звукозаписи

Всяка от страните предвижда по отношение на продуцентите на звукозаписи изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) прякото или непрякото, временното или постоянното възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквата и да е форма, изцяло или отчасти, на техните звукозаписи;
- б) публичното разпространение, чрез продажба или по друг начин, на техните звукозаписи, включително копия;
- в) публичното разпространение по жичен или безжичен път на техните звукозаписи по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор;
и
- г) отдаването под наем или вземането под наем по отношение на техните звукозаписи.

ЧЛЕН 216

Излъчващи организации

Всяка от страните предвижда по отношение на излъчващите организации изключителното право да разрешават или забраняват:

- а) записите на техните предавания, независимо от това дали тези предавания се излъчват по жичен или безжичен път, включително чрез кабел или спътник;
- б) прякото или непрякото, временното или постоянното възпроизвеждане по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма, изцяло или отчасти, на записи на техните предавания, независимо от това дали тези предавания се излъчват по жичен или безжичен път, включително чрез кабел или спътник;
- в) публичното разпространение по жичен или безжичен път на записи на техните изпълнения по такъв начин, че всеки да може да има достъп до тях от място и по време по свой избор;
- г) публичното разпространение, чрез продажба или по друг начин, на записи на техните предавания; и
- д) повторното излъчване на техните предавания по безжичен път и публичното разпространение на техните предавания, ако това разпространение се извършва на места, достъпни за обществеността срещу заплащането на входна такса.

ЧЛЕН 217

Излъчване и публично съобщаване

Всяка от страните предоставя право на едно справедливо възнаграждение, което ползвателят заплаща на изпълнителите и на продуцентите на звукозаписи, ако публикуван с търговска цел звукозапис или възпроизвеждането на такъв звукозапис се използва за излъчване по безжичен път или за какъвто и да е вид публично разпространение. Всяка от страните гарантира, че това възнаграждение се поделя между съответните изпълнители и продуценти на звукозаписи. Ако между изпълнителите и продуцентите на звукозаписи няма сключен договор, всяка от страните може да определи условията за поделение на възнаграждението между тях.

ЧЛЕН 218

Срок на закрилата

1. Имуществените права на автор на литературно или художествено произведение по смисъла на член 2 от Бернската конвенция текат приживе и за период от не по-малко от 70 години след смъртта му, независимо от датата, на която произведението е законно предоставено на публиката.
2. В случай на съавторство назованият в параграф 1 срок се изчислява от смъртта на последния преживял автор.

3. В случай на анонимни произведения или произведения, публикувани под псевдоним, срокът на закрила тече за период от не по-малко от 70 години след като произведението е законно предоставено на обществеността. Когато обаче възприетият псевдоним от автора не оставя съмнение за неговата самоличност или ако авторът разкрие самоличността си през периода, посочен в първото изречение, прилаганият срок на закрила е този, установен в параграф 1.
4. Когато една от страните предвижда особени права по отношение на колективните произведения и възможността за носител на правата да бъде обявено юридическо лице, срокът на закрилата се изчислява в съответствие с параграф 3, освен ако физическите лица, които са създали произведението, не са посочени като такива във версиите на произведението, предоставени на обществеността. Настоящият параграф не засяга правата на идентифицираните автори, чийто принос, който може да бъде идентифициран и за който се прилагат параграфи 1 и 2, е включен в такива произведения.
5. Когато едно произведение е публикувано в томове, части, свитъци, броеве или епизоди и срокът на закрила тече от датата, на която произведението е законно предоставено на обществеността, този срок тече за всяка единица поотделно.
6. В случай на произведения, за които срокът на закрила не се изчислява от смъртта на автора или авторите и които не са били законно предоставени на публиката в срок от 70 години от тяхното създаване, закрилата се прекратява.
7. Срокът на закрила на кинематографичните или аудиовизуалните произведения изтича не по-рано от 70 години след смъртта на последното преживяло лице от посочените по-долу лица, независимо дали тези лица са посочени като съавтори: главния режисьор, автора на сценария, автора на диалога и композитора на музиката, специално създадена за използването ѝ в кинематографичното или аудиовизуалното произведение.

8. Всяка от страните гарантира, че всеки, който след изтичането на закрилата на авторското право за първи път законно публикува или законно публично съобщава непубликувано преди това произведение, се ползва от закрила, равна на имуществените права на автора. Срокът на закрила на такива права е 25 години от момента, в който произведението е било законно публикувано или законно публично съобщено за първи път.

9. Имууществените права на изпълнителите на аудиовизуални произведения изтичат не по-рано от 50 години след датата на изпълнението. Ако обаче записът на изпълнението е законно публикуван или законно публично съобщен в рамките на този период, правата изтичат не по-рано от 50 години след датата на първото публикуване или първото публично съобщаване, в зависимост от това кое от двете събития е настъпило по-рано.

10. Имууществените права на изпълнителите и продуцентите на звукозаписи изтичат 70 години след датата на първото публикуване или първото публично съобщаване, в зависимост от това кое от двете събития е настъпило по-рано. Страните могат да приемат ефективни мерки, за да гарантират, че печалбите, натрупани през 20-те години закрила отвъд 50-те години, се разпределят справедливо между изпълнителите и продуцентите.

11. Имууществените права на продуцентите върху първоначалния запис на филм изтичат не по-рано от 50 години, след като е направен записът. Ако обаче филмът е законно публикуван или законно публично съобщен през този период, правата изтичат не по-рано от 50 години след датата на първото публикуване или първото публично съобщаване, в зависимост от това кое от двете събития е настъпило по-рано.

12. Имуществените права на излъчващите организации изтичат не по-рано от 50 години след първото излъчване на дадено предаване, независимо дали това предаване е излъчено по жичен или безжичен път, включително чрез кабел или спътник.

13. Сроковете, определени в настоящия член, се изчисляват от първи януари на годината, следваща събитието, което ги поражда.

ЧЛЕН 219

Защита на технологичните мерки

1. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу заобикалянето на ефективните технологични мерки, което съответното лице извършва със знанието или когато има достатъчно основания да предполага, че действа с тази цел.

2. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу производството, вноса, разпространението, продажбата, наемането, рекламата с цел продажба или наемане или притежаването за търговски цели на устройства, продукти или компоненти, или предоставянето на услуги, които:

- а) се популяризират, рекламират или продават с цел заобикаляне на ефективни технологични мерки;
- б) имат само ограничена търговско значима цел или използване, различни от заобикаляне на ефективни технологични мерки; или

- в) са предимно проектирани, произведени, адаптирани или осъществени с цел да позволят или улеснят заобикалянето на всички ефективни технологични мерки.

3. За целите на настоящата глава „технологични мерки“ означава технологии, устройства или компоненти, които в нормалния ход на работата си са предназначени да предотвратят или ограничат действия по отношение на произведения или други обекти, които действия не са разрешени от носителя на авторското право или на сродно право в съответствие с вътрешното законодателство. Технологичните мерки се считат за ефективни, когато използването на произведението, подлежащо на защита, или на друг обект, подлежащ на защита, е контролирано от носителите на правата чрез прилагането на контрол на достъпа или на защитен процес като кодиране, смущаване (заглушаване) или друго преобразуване на произведението или на друг обект, или механизъм за контрол върху копирането, с който се постига целта за защита.

ЧЛЕН 220

Защита на информацията за режима на правата

1. Всяка от страните осигурява подходяща правна защита срещу всяко лице, което извършва съзнателно и без разрешение някое от следните действия:
 - а) премахване или промяна на представена в електронна форма информация за режима на правата;
 - б) разпространение, внос с цел разпространение, излъчване, публично съобщаване или предоставяне на обществеността на произведения или на други обекти, защитени по силата на настоящата глава, от които без разрешение е била премахната или изменена представената в електронна форма информация за режима на правата,

ако това лице знае или има достатъчно основания да предполага, че с действията си подбужда, позволява, улеснява или прикрива нарушение на авторското право или на сродните му права съгласно националното законодателство.

2. За целите на настоящата глава, „информация за режима на правата“ означава всяка информация, предоставена от носителите на правата, която идентифицира произведението или друг обект, посочен в настоящата глава, автора или друг носител на права, или информация за реда и условията за използване на произведението или друг обект, както и номера или кодове, представляващи такава информация.

3. Параграф 1 се прилага, когато някой от тези елементи на информация се свързва с копие или възниква във връзка с публичното съобщаване на произведение или друг обект, посочен в настоящата глава.

ЧЛЕН 221

Изключения и ограничения

1. Всяка от страните може да предвиди изключения или ограничения на правата, посочени в членове 213—218, само в определени специални случаи, които не противоречат на нормалното използване на обекта и не засягат по необоснован начин законните интереси на носителите на правата, в съответствие с конвенциите и международните договори, по които са страни.

2. Всяка от страните предвижда разпоредба, съгласно която временните действия по възпроизвеждане, посочени в членове 213—217, които имат преходен или инцидентен характер и представляват неразделна и съществена част от технологичния процес и чиято единствена цел е да позволят: а) предаването в мрежа между трети лица чрез посредник, или б) законната употреба на произведение или на друг обект, и които нямат самостоятелно стопанско значение, се освобождават от правото на възпроизвеждане, предвидено в членове 213—217.

ЧЛЕН 222

Право на хората на изкуството на препродажба на произведения на изкуството

1. Всяка от страните предвижда в полза на автора на оригинално произведение на изкуството право на препродажба, което следва да се определи като неотчуждаемо, от което той не може да се откаже дори предварително, да получи възнаграждение въз основа на продажната цена, получена при всяка препродажба на произведението след първото прехвърляне на произведението от автора.
2. Правото, посочено в параграф 1, се прилага към всички актове на препродажба, в която участват като продавачи, купувачи или посредници професионалисти на пазара на изкуство като зали за продажба, художествени галерии и, най-общо, всеки търговец на произведения на изкуството.
3. Всяка от страните може да предвиди правото, посочено в параграф 1, да не се прилага към актове на препродажба, когато продавачът е придобил произведението директно от автора по-малко от три години преди тази препродажба и когато продажната цена не превишава определен минимален размер.

4. Възнаграждението се заплаща от продавача. Всяка от страните може да предвиди, че едно от физическите или юридическите лица, посочени в параграф 2, което не е продавачът, носи пълната отговорност или споделя с продавача отговорността за изплащане на възнаграждението.

5. Процедурата за събиране и размерът се определят в съответното вътрешно законодателство.

ЧЛЕН 223

Сътрудничество в областта на колективното управление на авторските права

1. Страните стимулират сътрудничеството между своите съответни организации за колективно управление на авторските права с цел насърчаване на достъпността на произведенията на изкуството и на други защитени обекти на територията на страните и заплащането на възнаграждение за използването на тези произведения или на други защитени обекти.

2. Страните стимулират прозрачността на организациите за колективно управление на авторските права, по-специално във връзка със събирането на възнаграждения, удръжките, прилагани към събраните възнаграждения, политиката на разпределение и техния репертоар.

3. Страните поемат ангажимента да гарантират, че когато организация за колективно управление на авторските права, установена на територията на една от страните, представлява чрез споразумение за представителство друга организация за колективно управление на авторските права, установена на територията на другата страна, представляващата организация за колективно управление на авторските права не извършва дискриминация по отношение на носителите на права от представляваната организация за колективно управление на авторските права.

4. Представляващата организация за колективно управление на авторските права точно, редовно и надлежно извършва плащания на сумите, дължими на представляваната организация за колективно управление на авторските права, и предоставя на представляваната организация за колективно управление на авторските права информация за размера на събраните от нейно име възнаграждения и за удръжките, направени от тези възнаграждения.

ПОДРАЗДЕЛ II

ТЪРГОВСКИ МАРКИ

ЧЛЕН 224

Международни споразумения

Всяка от страните:

- а) се присъединява към Протокола относно Мадридската спогодба за международна регистрация на марките;
- б) спазва Договора за правото на търговските марки и Ницската спогодба относно Международната класификация на стоките и услугите за регистрация на марки; и
- в) полага всички разумни усилия да се присъедини към Сингапурския договор за правото в областта на търговските марки.

ЧЛЕН 225

Права, предоставени от търговската марка

Регистрирана търговска марка предоставя на притежателя изключителни права.

Притежателят има право да забрани на всяко трето лице да използва в търговската дейност без негово съгласие:

- а) всеки знак, идентичен с търговската марка, за стоки или услуги, идентични с тези, за които търговската марка е регистрирана; и
- б) всеки знак, идентичен с търговската марка или подобен на нея, за стоки или услуги, идентични с тези, за които търговската марка е регистрирана, или подобни на тях, когато подобно използване би могло да предизвика вероятност от объркване на част от обществеността, като вероятността от объркване включва и вероятност от свързване на знака с търговската марка.

ЧЛЕН 226

Процедура по регистрация

1. Всяка от страните осигурява система за регистрация на търговските марки, в която всяко окончателно решение за отказ на регистрация, взето от съответния орган за търговските марки, се съобщава писмено и надлежно се обосновава.

2. Всяка от страните предоставя възможност за подаване на възражение срещу заявления за регистрация на търговски марки, както и възможност заявителят да отговори на това възражение.

3. Всяка от страните осигурява публично достъпна електронна база данни на заявленията за регистрация на търговски марки и на регистрациите на търговски марки. Базата данни на заявленията за регистрация на търговски марки е достъпна поне през периода за подаване на възражение.

ЧЛЕН 227

Общоизвестни търговски марки

За целите на привеждане в действие на защитата на общоизвестни търговски марки, както е посочено в член 6а от Парижката конвенция (1967 г.) и в член 16, параграфи 2 и 3 от Споразумението ТРИПС, всяка от страните прилага Общата препоръка за разпоредби, касаещи закрилата на общоизвестните търговски марки, приета от Асамблеята на страните от Парижкия съюз за защита на индустриалната собственост и Генералната асамблея на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) по време на тридесет и четвъртата сесия на асамблеите на държавите — членки на СОИС, от 20 до 29 септември 1999 г.

ЧЛЕН 228

Изключения от предоставените от търговската марка права

Всяка от страните:

- а) осигурява коректната употреба на описателни термини, включително коректната употреба на географски означения, като ограничено изключение от правата, предоставени от дадена търговска марка; и
- б) може да предвиди други ограничени изключения от правата, предоставени от дадена търговска марка.

При предвиждането на такива изключения всяка от страните взема предвид законните интереси на притежателя на търговската марка и на трети лица.

ЧЛЕН 229

Основания за отмяна

1. Всяка от страните предвижда, че търговска марка може да бъде отменена, ако през непрекъснат период от най-малко три години тя не е била реално използвана на съответната територия във връзка със стоките или услугите, за които е регистрирана, и не съществуват основателни причини за неизползването.

Никое лице не може да претендира, че правата на притежателя върху търговската марка следва да бъдат отменени, ако през интервала между изтичането на минималния тригодишен период и подаването на искането за отмяна реалното използване на търговската марка е започнало или е възобновено.

Започването или възобновяването на използването в трите месеца, предхождащи подаването на искането за отмяна, които започват да текат най-рано при изтичането на непрекъснатия период на неизползване от най-малко три години, не се взема предвид, когато подготовката за започването или възобновяването се извършва едва след като притежателят е узнал, че може да бъде подадено искане за отмяна.

2. Търговска марка подлежи на отмяна също и когато след датата, на която е регистрирана:

- а) вследствие на действията или бездействието на притежателя търговската марка се е превърнала в обичайно търговско наименование на стока или услуга, за които е регистрирана; или
- б) вследствие на използването ѝ от притежателя на търговската марка или с негово съгласие за стоките или услугите за които е регистрирана, тя може да въведе обществеността в заблуждение, по-специално по отношение на естеството, качеството или географския произход на тези стоки или услуги.

ПОДРАЗДЕЛ III

ГЕОГРАФСКИ ОЗНАЧЕНИЯ

ЧЛЕН 230

Приложно поле

1. Настоящият подраздел се прилага по отношение на закрилата на географските означения с произход на територията на страните.
2. Географските означения на една от страните, които другата страна трябва да защитава, се уреждат с настоящия подраздел само ако попадат в приложното поле на законодателството, посочено в член 231.

Член 231

Установени географски означения

1. След като разгледа законодателството на Република Армения, посочено в част А на приложение IX, Европейският съюз стига до заключението, че това законодателство отговаря на елементите, определени в част Б на това приложение.

2. След като разгледа законодателството на Европейския съюз, посочено в част А на приложение IX, Република Армения стига до заключението, че това законодателство отговаря на елементите, определени в част Б на това приложение.

3. След като приключи процедура за възражение и след като разгледа географските означения на Европейския съюз, изброени в приложение X, които са регистрирани от Европейския съюз съгласно законодателството, посочено в част А на приложение IX, Република Армения защитава тези географски означения в съответствие с равнището на закрила, установено в настоящото споразумение.

4. След като приключи процедура за възражение и след като разгледа географските означения на Република Армения, изброени в приложение X, които са регистрирани от Република Армения съгласно законодателството, посочено в част А на приложение IX, Европейският съюз защитава тези географски означения в съответствие с равнището на закрила, установено в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 232

Добавяне на нови географски означения

1. В съответствие с процедурата, посочена в член 240, параграф 3, страните могат да добавят нови географски означения към списъка на защитените географски означения, посочен в приложение X. Такива нови географски означения могат да бъдат добавяни към списъка след приключването на процедурата за възражение и след разглеждането на новите географски означения по удовлетворяващ за всяка от страните начин в съответствие с член 231, параграфи 3 и 4.

2. Някои от страните няма задължението да добавя ново географско означение към списъка, посочен в параграф 1, когато:

- а) географското означение е в противоречие с име на растителен вид или порода животни и поради това има вероятност да заблуди потребителите по отношение на действителния произход на продукта;
- б) с оглед на ползваща се с известност или общоизвестна търговска марка закрилата на географското означение има вероятност да заблуди потребителите по отношение на действителната идентичност на продукта; или
- в) наименованието на термина има родов характер.

ЧЛЕН 233

Приложно поле на закрилата на географски означения

1. Географските означения, изброени в приложение X, са защитени от всяка от страните срещу:
 - а) всяко пряко или непряко използване в търговската дейност на защитеното наименование за сравними продукти, които не съответстват на продуктовата спецификация на защитеното наименование, или доколкото такава употреба е свързана с възползване от известността на съответното географско означение;
 - б) всякаква злоупотреба, имитация или намек, дори ако е посочен истинският произход на продукта или ако защитеното наименование е преведено, транскрибирано, транслитерирано или придружено от израз като „стил“, „тип“, „метод“, „като произведено в“, „имитация“, „вкус“, „подобно“ или друг подобен израз;

- в) всяко друго невярно или заблуждаващо означение по отношение на източника, произхода, естеството или съществените качества на продукта върху вътрешната или външната опаковка, в рекламен материал или документи, свързани с въпросния продукт, и върху опаковката на продукта в контейнер, която може да създаде погрешна представа за произхода му; и
- г) всяка друга практика, която би могла да въведе в заблуждение потребителя относно истинския произход на продукта.

2. Защитените географски означения не могат да се превърнат в родови наименования на териториите на страните.

3. Когато географски означения са напълно или частично омонимни, закрила се предоставя на всяко такова географско означение, при условие че е използвано добросъвестно и при надлежно зачитане на местните и традиционните употреби, както и на действителния риск от объркване.

Без да се засягат разпоредбите на член 23 от Споразумението ТРИПС, страните съвместно определят практическите условия за използване, при които омонимните географски означения ще бъдат разграничавани помежду си, като се отчита необходимостта да се гарантира справедливо третиране на съответните производители и да се предотврати подвеждането на потребителите.

Омонимно наименование, което въвежда в заблуждение потребителите, че продуктът произхожда от друга територия, не се регистрира, дори ако наименованието е точно по отношение на действителната територия, регион или място на произход на съответния продукт.

4. Когато при преговори с трета държава една от страните предложи да защити географско означение на тази трета държава, което е омонимно със защитено съгласно настоящия подраздел географско означение на другата страна, другата страна се уведомява за това и ѝ се предоставя възможност да изрази мнението си, преди географското означение на третата държава да бъде защитено.

5. Някоя от разпоредбите на настоящия подраздел не задължава някоя от страните да защитава дадено географско означение на другата страна, което не е защитено или е престанало да бъде защитено в държавата по произход.

Всяка от страните уведомява другата страна, ако дадено географско означение престане да бъде защитено в държавата по произход. Това уведомяване се извършва в съответствие с процедурите, предвидени в член 240, параграф 3.

6. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не засяга правото на което и да е лице при извършване на дейността си да използва името на това лице или името на предшественика на това лице в стопанската дейност, освен когато това име се използва по начин, който заблуждава потребителите.

ЧЛЕН 234

Право на използване на географските означения

1. Всеки оператор, който предлага на пазара земеделски продукти, храни, вина, ароматизирани вина или спиртни напитки, отговарящи на съответната спецификация, може да използва географско означение, защитено по силата на настоящия подраздел.

2. След като дадено географско означение е защитено по силата на настоящия подраздел, използването на такова защитено наименование не подлежи на регистрация на ползвателите или на допълнителни такси.

Връзка с търговските марки

1. Дадена страна отказва да регистрира или обявява за недействителна търговска марка, която се намира в някоя от ситуациите, посочени в член 233, параграф 1 по отношение на защитено географско означение за сходни стоки, при условие че заявлението за регистриране на тази търговска марка е подадено след датата на заявлението за закрила на географското означение на въпросната територия.
2. За географските означения, посочени в член 231, датата на заявлението за закрила е датата, на която влиза в сила настоящото споразумение.
3. За географските означения, посочени в член 232, датата на заявлението за закрила е датата, на която на другата страна се предава искане за закрила на географско означение.
4. Без да се засягат разпоредбите на член 232, параграф 2, буква б), всяка от страните защитава географските означения, изброени в приложение X, когато съществува по-ранна търговска марка. По-ранна търговска марка представлява търговска марка, чието използване съответства на една от посочените в член 233, параграф 1 ситуации, за която е подадено заявление, която е регистрирана или наложена в резултат на добросъвестно използване, ако такава възможност се предвижда от законодателството на съответната страна, на територията на една от страните преди датата, на която заявлението за закрила на географското означение е подадено от другата страна по силата на настоящото споразумение. Тази търговска марка може да продължи да бъде използвана и може да бъде подновявана независимо от закрилата на географското означение, при условие че в законодателството на страните относно търговските марки не съществуват основания за недействителност или отмяна на тази търговска марка.

5. Чрез дерогация от параграф 4 по-ранните търговски марки на Република Армения, които се състоят от географските означения на Европейския съюз „Cognac“ или „Champagne“ или съдържат тези означения, включително в транскрипция или превод, и които са регистрирани за сходни продукти, които не съответстват на съответната продуктова спецификация, се обявяват за невалидни, отменят се или се променят с цел премахване на това наименование от цялата търговска марка не по-късно от 14 години за „Cognac“ и от две години за „Champagne“ от влизането в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 236

Прилагане на закрилата

Всяка от страните прилага закрилата на географските означения в съответствие с членове 233—235 чрез подходящи административни действия на своите публични органи. Също така всяка от страните прилага такава закрила и по искане на заинтересовано лице.

ЧЛЕН 237

Преходни разпоредби

1. Стоки, които са произведени и етикетирани в съответствие с вътрешното законодателство преди влизането в сила на настоящото споразумение, но които не отговарят на изискванията на настоящото споразумение, могат да продължават да се продават след влизането в сила на настоящото споразумение до изчерпване на количествата.

2. За преходен период от 24 години, който започва да тече една година след влизането в сила на настоящото споразумение, за „Cognac“ и за преходен период от три години след влизането в сила на настоящото споразумение за „Champagne“ закрилата по силата на настоящото споразумение на тези географски означения на Европейския съюз не пречи тези наименования да се използват върху продукти с произход от Република Армения и изнасяни към трети държави, когато законовите и подзаконовите разпоредби на засегнатата трета държава позволяват това, за да се обозначават и представят някои сравними продукти с произход от Република Армения, при условие че:

- а) наименованието на етикета е изписано единствено с букви, които не са латински;
- б) истинският произход на продукта е ясно обозначен на етикета в същото зрително поле;
и
- в) нито един елемент от представянето не би могъл да въведе в заблуждение обществото относно истинския произход на продукта.

3. За преходен период от 13 години, който започва да тече една година след влизането в сила на настоящото споразумение, за „Cognac“ и за преходен период от две години след влизането в сила на настоящото споразумение за „Champagne“ закрилата по силата на настоящото споразумение на тези географски означения на Европейския съюз не пречи тези наименования да се използват от Република Армения, при условие че:

- а) наименованието на етикета е изписано единствено с букви, които не са латински;
- б) истинският произход на продукта е ясно обозначен на етикета в същото зрително поле;
и
- в) нито един елемент от представянето не би могъл да въведе в заблуждение потребителя относно истинския произход на продукта.

4. За улесняване на безпроблемното и ефективно прекратяване на използването на географското означение на Европейския съюз „Cognac“ за продукти с произход от Република Армения, както и за оказване на съдействие, за да може промишлеността на Република Армения да запази конкурентната си позиция на пазарите за износ, Европейският съюз предоставя на Република Армения техническа и финансова помощ. Тази помощ се предоставя в съответствие със законодателството на ЕС и включва по-специално действия за създаване на ново наименование и за неговото популяризиране, рекламиране и разпространение на вътрешния пазар и на традиционните пазари за износ.

5. Конкретните размери, видове, механизми и срокове на помощта от ЕС, посочена в параграф 4, се определят в пакет за финансова и техническа помощ, който трябва да бъде окончателно договорен между страните в срок от една година от влизането в сила на настоящото споразумение. Страните съвместно формулират условията на този пакет за помощ въз основа на подробна оценка на потребностите, които ще бъдат обхванати от помощта. Оценката се извършва от международна консултантска фирма, избрана съвместно от страните.

6. Ако Европейският съюз не предостави финансовата и техническата помощ, посочена в параграф 4, Република Армения може да използва предвидения в глава 13 механизъм за уреждане на спорове и ако постигне успех, временно да преустанови изпълнението на задълженията, произтичащи от параграфи 2 и 3.

7. Финансовата и техническата помощ от Европейския съюз се предоставя не по-късно от осем години след датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 238

Общи правила

1. Вносът, износът и търговията с продуктите, посочени в членове 231 и 232, се извършват в съответствие със законовите и подзаконовите разпоредби, които се прилагат на територията на страната, в която продуктите се пускат на пазара.
2. Подкомитет по географските означения, създаден съгласно член 240, разглежда всички въпроси, свързани с продуктовете спецификации на едно регистрирано географско означение, които са одобрени от органите на страната, от чиято територия произхожда продуктът, включително измененията в тях.
3. Географските означения, защитени по силата на настоящия подраздел, могат да се заличават само от страната, от която произхожда продуктът.

ЧЛЕН 239

Сътрудничество и прозрачност

1. Страните поддържат връзка, непосредствено или чрез Подкомитета по географските означения, създаден съгласно член 240, по всички въпроси, отнасящи се до прилагането и функционирането на настоящия подраздел. По-специално едната от страните може да поиска от другата страна информация относно продуктовете спецификации и техните изменения, както и относно звената за контакт на националните органи за контрол.

2. Всяка от страните може да обяви публично продуктите спецификации на географските означения, защитени съгласно настоящия подраздел, или техни обобщения, както и информация относно звената за контакт на националните органи за контрол, съответстващи на защитените съгласно настоящия подраздел географски означения на другата страна.

ЧЛЕН 240

Подкомитет по географските означения

1. Страните създават Подкомитет по географските означения, който е съставен от представители на Европейския съюз и на Република Армения и чиито цели са да следи прилагането на настоящия подраздел и да засилва тяхното сътрудничество и диалог в областта на географските означения.
2. Подкомитетът по географските означения взема решения с консенсус. Той приема свой собствен процедурен правилник. Подкомитетът по географските означения заседава по искане на която и да е от страните, последователно в Европейския съюз и в Република Армения, по време, на място и по начин, включително чрез видеоконферентна връзка, определени съвместно от страните, но не по-късно от 90 дни след подаване на искането.
3. Подкомитетът по географските означения също така гарантира правилното функциониране на настоящия подраздел и може да разглежда всеки въпрос, свързан с неговото прилагане или действие. По-специално той отговаря за:

- а) изменението на част А от приложение IX по отношение на позоваванията на приложимото право във всяка от страните;
- б) изменението на част Б от приложение IX по отношение на елементите за регистрация и контрол на географските означения;
- в) изменението на приложение X по отношение на списъка на географските означения;
- г) обмена на информация относно новостите в законодателството и в политиките във връзка с географските означения, както и относно всеки друг въпрос от взаимен интерес в областта на географските означения;
- д) обмена на информация относно географските означения с цел да обсъди тяхната закрила в съответствие с настоящия подраздел.

ПОДРАЗДЕЛ IV

ПРОМИШЛЕНИ ДИЗАЙНИ

ЧЛЕН 241

Международни споразумения

Страните съблюдават Женевския акт от 1999 г. към Хагското споразумение относно международната регистрация на промишлените дизайни.

ЧЛЕН 242

Закрила на регистрирани промишлени дизайни

1. Всяка от страните предоставя закрила на независимо създадени промишлени дизайни, които са нови и оригинални. Тази закрила се осигурява чрез регистрация и предоставя изключителни права на техните притежатели в съответствие с настоящия подраздел.

За целите на настоящия подраздел страна може да счита за оригинален промишлен дизайн с индивидуални характеристики.

2. Промислен дизайн, приложен към или включен в продукт, който е част от съставен продукт, се счита за нов и оригинален само:

- а) ако, веднъж включена в съставния продукт, съставната част остава видима при обичайна употреба на продукта; и
- б) доколкото тези видими особености на съставната част изпълняват сами по себе си изискванията за новост и оригиналност.

3. Терминът „обичайна употреба“ в параграф 2, буква а) означава употреба от крайния потребител, с изключение на дейностите по поддръжка, обслужване или поправка.

4. Притежателят на регистриран промишлен дизайн има право да попречи на трети страни, които не са получили съгласието на притежателя, най-малкото да създават, предлагат за продажба, продават, внасят, изнасят, съхраняват на склад или използват продукт, върху който е поставен защитеният промишлен дизайн или който го включва, когато тези действия са предприети с търговска цел, вредят неправомерно на обичайната употреба на промишления дизайн или не съответстват на лоялната търговия.
5. Продължителността на закрилата, която се предоставя, е 25 години.

ЧЛЕН 243

Закрила на нерегистрирани промишлени дизайни

1. Европейският съюз и Република Армения предвиждат правни средства, за да попречат на употребата на нерегистриран облик на продукт само когато оспорваната употреба е следствие от копирането на нерегистрирания облик на продукта. Тази употреба включва най-малкото предлагането за продажба, пускането на пазара, вноса или износа на продукта.
2. Продължителността на закрилата, която се предоставя за нерегистрирания облик на продукт, е най-малко три години от датата, на която промишленият дизайн е станал общодостъпен в една от страните.

ЧЛЕН 244

Изключения и ограничения

1. Всяка от страните може да предвиди ограничени изключения по отношение на закрилата на промишлените дизайни, при условие че тези изключения не противоречат в неразумна степен на обичайната употреба на защитените промишлени дизайни и не нарушават в неразумна степен законните интереси на притежателите на защитените промишлени дизайни, като се отчитат законните интереси на трети страни.
2. Закрилата на промишлените дизайни не обхваща промишлените дизайни, наложени основно от технически или функционални съображения. По-специално правото върху промишлен дизайн не поражда права върху характеристики на облика на продукт, които задължително трябва да бъдат възпроизведени в точната им форма и измерения, за да може продуктът, в който е включен или към който е приложен промишленият дизайн, да бъде механически свързан или поставен във, около или до друг продукт, така че и двата продукта да могат да изпълняват своите функции.

ЧЛЕН 245

Връзка с авторското право

Даден промишлен дизайн подлежи на закрила и съгласно законодателството за авторското право на една от страните от датата, на която промишленият дизайн е бил създаден или записан в каквато и да било форма. Степента, до която се предоставя такава закрила, както и условията за това, включително изискваната степен на оригиналност, се определят от всяка от страните съгласно вътрешните ѝ законови и подзаконови разпоредби.

ПОДРАЗДЕЛ V

ПАТЕНТИ

ЧЛЕН 246

Международни споразумения

Страните съблюдават Договора за патентно коопериране и полагат всички разумни усилия да спазват Договора за патентното право.

ЧЛЕН 247

Патенти и общественото здраве

1. Страните признават важността на Декларацията относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве, приета на 14 ноември 2001 г. от Министерската конференция на СТО. При тълкуването и прилагането на правата и задълженията по силата на настоящия подраздел страните гарантират съгласуваността с тази декларация.
2. Страните зачитат и допринасят за изпълнението на Решението на Общия съвет на СТО от 30 август 2003 г. относно прилагането на параграф 6 от Декларацията от Доха относно Споразумението ТРИПС и общественото здраве.

ЧЛЕН 248

Сертификат за допълнителна закрила

1. Страните признават, че лекарствените продукти и продуктите за растителна защита, защитени с патент на съответните им територии, могат да подлежат на административна процедура за разрешаване, преди да бъдат пуснати на техните пазари. Страните признават, че периодът, който изминава между подаването на заявление за патент и първото разрешение за пускане на продукта на съответния им пазар, както е определено за тази цел в съответното им законодателство, може да съкрати периода на действителна закрила съгласно патента.
2. Всяка от страните предвижда допълнителен период на закрила за лекарствен продукт или продукт за растителна защита, който е защитен с патент и който е бил предмет на административна процедура за разрешаване, като този период се равнява на посочения във второто изречение на параграф 1 период, съкратен с пет години.
3. Независимо от параграф 2 продължителността на допълнителния период на закрила не може да надхвърля пет години.

Възможно е в Съюза периодът за лекарствени продукти, за които са проведени педиатрични изследвания, резултатите от които са отразени в информацията за продукта, да бъде удължен с шест месеца.

ПОДРАЗДЕЛ VI

НЕПОДЛЕЖАЩА НА РАЗКРИВАНЕ ИНФОРМАЦИЯ

ЧЛЕН 249

Приложно поле на закрилата на търговските тайни

1. Страните потвърждават своите ангажименти по силата на член 39, параграфи 1 и 2 от Споразумението ТРИПС. Всяка от страните предвижда целесъобразни гражданскоправни производства и средства за защита за притежателите на търговска тайна с цел предотвратяване на придобиването, използването или разкриването на търговска тайна и получаване на правна защита в такива случаи, когато това придобиване, използване или разкриване се извършва по начин, противоречащ на лоялните търговски практики.
2. За целите на настоящия подраздел:
 - a) „търговска тайна“ означава информация, която:
 - i) е тайна в смисъл, че като цяло или в точната си конфигурация и сбор от компоненти не е общоизвестна или лесно достъпна за лица от средите, които обичайно се занимават с въпросния вид информация;
 - ii) има търговска стойност поради това, че е тайна; и
 - iii) е била предмет на обосновани при дадените обстоятелства действия от страна на законно контролиращото информацията лице с цел запазването ѝ в тайна;

б) „притежател на търговска тайна“ означава всяко физическо или юридическо лице, законно контролиращо търговска тайна.

3. За целите на настоящия подраздел поне посочените по-долу деяния се смятат за противоречащи на лоялните търговски практики:

- а) придобиването на търговска тайна без съгласието на притежателя на търговската тайна, когато това придобиване е извършено чрез неразрешен достъп до или присвояване или копиране на документи, предмети, материали, вещества или електронни документи, които са под законния контрол на притежателя на търговската тайна и съдържат търговската тайна или от които тя може да бъде извлечена;
- б) използването или разкриването на търговска тайна, когато това използване или разкриване е извършено без съгласието на притежателя на търговската тайна от лице, за което е установено, че:
 - i) е придобило търговската тайна по начин, посочен в буква а);
 - ii) е нарушило споразумение за поверителност или друго задължение да не разкрива търговската тайна; или
 - iii) е нарушило договорно или друго задължение да ограничи използването на търговската тайна;
- в) придобиването, използването или разкриването на търговска тайна, когато това придобиване, използване или разкриване е извършено от лице, което към момента на придобиването, използването или разкриването е знаело или при тези обстоятелства се предполага, че е знаело, че търговската тайна е била получена пряко или непряко от друго лице, което е използвало или разкрило незаконно търговската тайна по смисъла на буква б), включително когато едно лице е подвело друго лице да извърши действията в тази буква.

4. Някои от разпоредбите на настоящия подраздел не се разбира като изискване към някои от страните да смята посочените по-долу деяния за противоречащи на лоялните търговски практики:

- а) независимото откриване или създаване на съответната информация от дадено лице;
- б) обратния инженеринг на даден продукт от лице, което притежава този продукт законно и за което няма правнообвързващо задължение да ограничава придобиването на съответната информация;
- в) придобиването, използването или разкриването на информацията, която се изисква и е разрешена съгласно съответното вътрешно законодателство;
- г) използването от служители на техния опит и умения, придобити по почтен начин в нормалния ход на работата им.

5. Някои от разпоредбите на настоящия подраздел не се разбира като ограничаваща свободата на изразяване и информация, включително свободата на медиите, така както е защитена в юрисдикцията на всяка от страните.

ЧЛЕН 250

Гражданскоправни производства и средства за защита за търговските тайни

1. Всяка от страните гарантира, че на лице, което участва в гражданскоправните производства, посочени в член 249, или което има достъп до документи, които са част от тези съдебни производства, не се разрешава да използва или разкрива търговска тайна или предполагаема търговска тайна, която компетентните съдебни органи, в отговор на надлежно обосновано заявление от заинтересована страна, са определили като поверителна информация и която им е станала известна в резултат на това участие или достъп.

2. В гражданскоправните производства, посочени в член 249, всяка от страните предвижда нейните съдебни органи да имат правомощието поне:

- а) да разпореждат временни мерки за предотвратяване на придобиването, използването или разкриването на търговска тайна по начин, противоречащ на лоялните търговски практики;
- б) да разпореждат запрещение за предотвратяване на придобиването, използването или разкриването на търговска тайна по начин, противоречащ на лоялните търговски практики;
- в) да разпореждат лицето, което е знаело или се предполага, че е знаело, че придобива, използва или разкрива търговска тайна по начин, противоречащ на лоялните търговски практики, да заплати на притежателя на търговската тайна обезщетение съобразно действителните вреди, понесени в резултат на придобиването, използването или разкриването на търговската тайна;
- г) да предприемат специфични мерки за запазване на поверителността на търговска тайна или предполагаема търговска тайна, представена в гражданско производство, свързано с предполагаемото придобиване, използване и разкриване на търговска тайна по начин, противоречащ на лоялните търговски практики; такива специфични мерки могат да включват, в съответствие с вътрешното право на съответната страна, възможността за:
 - i) ограничаване на достъпа до някои документи изцяло или отчасти;
 - ii) ограничаване на достъпа до изслушвания и до съответните записи или протоколи от тях; и
 - iii) предоставяне на неповерителна версия на съдебно решение, в която пасажите, съдържащи търговска тайна, са отстранени или редактирани; и

д) да налагат санкции на страни или други лица, които са обект на юрисдикцията на съда, за нарушаване на средствата за правна защита или мерките, приети от съда съгласно параграф 1 или буква г) от настоящия параграф относно защитата на търговска тайна или предполагаема търговска тайна, представена в това производство.

3. От страните не се изисква да предвидят съдебни производства и средства за съдебна защита, както е посочено в член 249, когато поведението, противоречащо на лоялните търговски практики, е извършено, в съответствие с вътрешното им законодателство, за разкриването на неправомерно действие, нарушение или незаконна дейност или с цел да се защити признатият от законодателството законен интерес.

ЧЛЕН 251

Защита на данни, предоставени с цел получаването на разрешение за пускане на лекарствени продукти на пазара

1. Всяка от страните защитава търговската информация с поверителен характер, представена с цел получаване на разрешение за пускане на лекарствен продукт на пазара („разрешение за пускане на пазара“), срещу разкриването ѝ пред трети страни освен ако свързани със здравето висши интереси не предвиждат друго. Всяка бизнес информация с поверителен характер се ползва също така от закрила срещу нелоялни търговски практики.

2. Всяка от страните гарантира, че за период от осем години от първото разрешение за пускане на пазара в съответната страна публичният орган, отговарящ за предоставянето на разрешение за пускане на пазара, не взема под внимание бизнес информация с поверителен характер, нито резултатите от предклинични изследвания или от клинични изпитвания, предоставени в заявлението за първото разрешение за пускане на пазара и подадени впоследствие от лице или субект, независимо дали е частноправен или публичноправен, в подкрепа на друго заявление за разрешение за пускането на пазара на лекарствен продукт без изричното съгласие на лицето или субекта, който е подал тези данни, освен ако в международни споразумения, признати от двете страни, не се предвижда друго.

3. В продължение на десетгодишен период, считано от датата на предоставяне на първото разрешение за пускане на пазара в съответната страна, наличието на разрешение за пускане на пазара, предоставено за всяко последващо заявление, основано на резултатите от предклинични изследвания или от клинични изпитвания, предоставени в първото разрешение за пускане на пазара, не разрешава пускането на пазара на лекарствен продукт, освен ако последващият заявител не представи свои собствени резултати от предклинични изследвания или от клинични изпитвания (или резултати от предклинични изследвания или от клинични изпитвания, използвани със съгласието на страната, която е предоставила тази информация), като изпълнява същите критерии като първия заявител.

Продуктите, които не изпълняват посочените в настоящия параграф изисквания, не се допускат до пазара.

4. В допълнение посоченият в параграф 3 десетгодишен срок се увеличава до максимум 11 години, ако по време на първите осем години след получаването на разрешението притежателят му получи разрешение за едно или повече нови терапевтични показания, за които се счита, че са от значителна клинична полза в сравнение със съществуващите терапии.

ЧЛЕН 252

Защита на данните относно продуктите за растителна защита

1. Всяка от страните признава временно право на собственика на доклад за изпитване или изследване, представен за първи път с цел получаване на разрешение за пускане на пазара на продукт за растителна защита. По време на този период този доклад за изпитване или изследване не се употребява в полза на друго лице, целящо получаване на одобрение за пускане на пазара на продукт за растителна защита, освен когато първият собственик е дал своето изрично съгласие за това. В настоящия подраздел това временно право се нарича „защита на данни“.

2. Докладът за изпитване или изследване, посочен в параграф 1, отговаря на следните условия:

- а) необходим е за издаването на разрешение или изменението на разрешение с цел да се допусне употребата върху други култури; и
- б) сертифициран е като съответстващ на принципите за добра лабораторна практика или за добра експериментална практика.

3. Срокът на защита на данните е най-малко десет години след първото разрешение, предоставено от компетентния орган в съответната страна. За продуктите за растителна защита с нисък риск срокът може да бъде удължен до 13 години.

4. Посочените в параграф 3 срокове се удължават с три месеца за всяко разширяване на обхвата на разрешението за минимални употреби, ако заявленията за такива разрешения са подадени от притежателя на разрешението най-малко пет години след първото разрешение, предоставено от компетентния орган. Общият срок на защита на данните не може при никакви обстоятелства да надхвърля 13 години. За продуктите за растителна защита с нисък риск общият срок на защита на данните не може при никакви обстоятелства да надхвърля 15 години.

Терминът „минимална употреба“ означава употреба на територията на съответната страна на продукт за растителна защита върху растения или растителни продукти, които не са широко отглеждани в тази страна или са широко отглеждани, за да се отговори на извънредна необходимост от растителна защита.

5. Дадено изпитване или изследване също подлежи на защита, ако то е необходимо за подновяването или преразглеждането на разрешение. В тези случаи срокът на защита на данните е 30 месеца.

6. Всяка от страните определя мерките, задължаващи заявителя и притежателите на предходни разрешения, установени на съответната територия на страните, да обменят защитена информация с цел избягването на дублиращи се изпитвания върху гръбначни животни.

ПОДРАЗДЕЛ VII

РАСТИТЕЛНИ СОРТОВЕ

ЧЛЕН 253

Растителни сортове

1. Всяка от страните осигурява защита на правата върху растителните сортове в съответствие с Международната конвенция за закрила на новите сортове растения (UPOV), включително изключенията от правото на селекционера, както е посочено в член 15 от посочената конвенция, и си сътрудничат с цел насърчаване и защита на тези права.
2. За Република Армения настоящият член се прилага не по-късно от три години след влизането в сила на настоящото споразумение.

РАЗДЕЛ В

УПРАЖНЯВАНЕ НА ПРАВАТА ВЪРХУ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

ПОДРАЗДЕЛ I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 254

Общи задължения

1. Страните потвърждават своите ангажименти по силата на Споразумението ТРИПС, и по-специално по част III от него. Всяка от страните предвижда посочените в настоящия раздел допълнителни мерки, процедури и средства за правна защита, необходими за гарантиране на упражняването на правата върху интелектуална собственост. Тези мерки, процедури и средства за правна защита са справедливи и безпристрастни, не са ненужно сложни или скъпоструващи, нито налагат неразумни срокове или неоправдани забавяния.
2. Посочените в параграф 1 мерки, процедури и средства за правна защита са ефективни, пропорционални и възпиращи и се прилагат по такъв начин, че да се избегне създаването на пречки пред законната търговия и да се осигурят предпазни механизми срещу злоупотреба с тях.

3. За целите на подраздел II на настоящия раздел понятието „права върху интелектуална собственост“ обхваща поне следното:

- а) авторското право;
- б) права, свързани с авторското право;
- в) *sui generis* право на създател на база данни;
- г) права на създател на топологии на полупроводникови изделия;
- д) права върху търговски марки;
- е) права върху промишлени дизайни;
- ж) патентни права, включително права, произтичащи от сертификати за допълнителна закрила;
- з) географски означения;
- и) права върху полезни модели;
- й) права върху растителни сортове; и
- к) търговски наименования, доколкото са защитени с изключителни права по силата на съответното вътрешно законодателство.

Търговските тайни са изключени от приложното поле на настоящия раздел. Защитата на търговските тайни е предмет на член 250.

ЧЛЕН 255

Лица, имащи право да търсят правна защита

Всяка от страните признава като лица, имащи право да изискват прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, посочени в настоящия раздел и в част III от Споразумението ТРИПС:

- а) носителите на права върху интелектуална собственост в съответствие с приложимото право;
- б) всички други лица, упълномощени да ползват тези права, по-специално притежателите на лицензии, доколкото това е позволено от приложимото право и е в съответствие с него;
- в) организациите за управление на колективните права върху интелектуална собственост, които са законосъобразно признати като имащи правото да представляват носителите на права върху интелектуална собственост, доколкото това е позволено от приложимото право и е в съответствие с него;
- г) организациите за професионална защита, които са законосъобразно признати като имащи правото да представляват носителите на права върху интелектуална собственост, доколкото това е позволено от разпоредбите на приложимото право и е в съответствие с него.

ПОДРАЗДЕЛ II

ЗАЩИТА НА ПРАВАТА С ГРАЖДАНСКОПРАВНИ СРЕДСТВА

ЧЛЕН 256

Мерки за обезпечаване на доказателствата

1. Всяка от страните гарантира, че дори преди започването на производство по съществото на спора, при подадено искане от страна по спора, представила доказателства, за които основателно може да се предполага, че са налице, в подкрепа на твърдението си, че принадлежащото ѝ право върху интелектуална собственост е било нарушено или предстои да бъде нарушено, компетентните съдебни органи могат да разпоредят незабавни и ефективни временни мерки за обезпечаване на съответните доказателства по отношение на предполагаемото нарушение, при спазване на принципите за защита на поверителната информация.
2. Временните мерки, посочени в параграф 1, могат да включват подробното описание, със или без вземане на мостри, или физическото изземване на стоките, обект на нарушението, и, когато е целесъобразно, на материалите и средствата, използвани за производството или разпространението на такива стоки, и свързаните с това документи. Тези мерки се предприемат, ако е необходимо, без да бъде изслушана другата страна по спора, по-специално в случаите, когато всяко забавяне има вероятност да причини непоправима вреда на носителя на правото или когато съществува доказуем риск от унищожаване на доказателствата. Другата страна по спора има право да бъде изслушана в разумен срок.

ЧЛЕН 257

Право на информация

1. Всяка от страните гарантира, че при гражданско производство относно нарушение на право върху интелектуална собственост и в отговор на обосновано и съразмерно искане от страна на ищеца компетентните съдебни органи могат да разпоредят нарушителят или всяко друго лице, което е страна по спора, или свидетел да предостави информация относно произхода и дистрибуторските мрежи на стоките или услугите, с които се нарушава дадено право върху интелектуална собственост.

За целите на настоящия параграф понятието „всяко друго лице“ означава лице, за което:

- а) е установено, че притежава стоките, обект на нарушението, в търговски мащаби;
- б) е установено, че използва услугите, обект на нарушението, в търговски мащаби;
- в) е установено, че предоставя в търговски мащаби услуги, използвани при действията по извършване на нарушение; или
- г) е било посочено от лицето, посочено в настоящия параграф, че е участвало в производството, изработването или дистрибуцията на стоките или в предоставянето на услугите.

Информацията, посочена в настоящия параграф, включва по целесъобразност следното:

- а) имената и адресите на производителите, фабрикантите, дистрибуторите, доставчиците и други предходни собственици на стоките или услугите, както и предполагаемите търговци на едро и на дребно; и

б) информация за произведените, изработените, доставените, получените или поръчаните количества, както и цената, получена за въпросните стоки или услуги.

2. Настоящият член се прилага, без да се засягат другите законови разпоредби, с които:

а) на носителите на права се дава правото да получат по-пълна информация;

б) се урежда използването на информацията, съобщена съгласно настоящия член, в граждански или наказателни производства;

в) се урежда отговорността за злоупотреба с правото на информация;

г) се предоставя възможност за отказ от предоставяне на информация, която би принудила лицето, посочено в параграф 1, да признае собственото си участие или това на свои близки роднини в нарушаването на право върху интелектуална собственост; или

д) се урежда защитата на поверителността на източниците на информация или обработката на личните данни.

ЧЛЕН 258

Временни и обезпечителни мерки

1. Всяка от страните гарантира, че по искане на ищеца съдебните органи могат да постановят привременна мярка срещу предполагаемия нарушител, като предназначението на мярката е да се предотврати предстоящо нарушение на право върху интелектуална собственост. Съдебните органи могат също така да забранят — временно и когато е приложимо, при заплащане на периодична глоба, ако това е предвидено във вътрешното законодателство — по-нататъшното извършване на предполагаемите нарушения на това право или да разрешат по-нататъшното извършване, при условие че бъдат внесени гаранции, чието предназначение е да осигурят обезщетение за носителя на правото. Привременната мярка може също така да се постанови при същите условия срещу посредник, чиито услуги се използват от трето лице за нарушаване на право върху интелектуална собственост.
2. Привременната мярка може също така да се постанови с цел да се разпoredи изземването или предаването на стоки, за които има съмнение, че нарушават право върху интелектуална собственост, така че да се предотврати тяхното навлизане или движение по търговските канали.
3. В случай на предполагаемо нарушение, извършено в търговски мащаби, всяка от страните гарантира, че ако ищецът докаже, че са налице обстоятелства, поради които е вероятно да бъде възпрепятстван да получи обезщетение за вреди, съдебните органи могат да разпоредят, като обезпечителна мярка, налагането на запор или възбрана върху движимите и недвижимите вещи на предполагаемия нарушител, в това число налагането на запор върху банковите му сметки и другите му активи. За тази цел компетентните органи могат да разпоредят да се съобщи за банкови, финансови или търговски документи или да се даде подходящ достъп до съответната информация.

ЧЛЕН 259

Коригиращи мерки

1. Всяка от страните гарантира, че компетентните съдебни органи могат да разпоредят, по искане на ищеца и без да се засяга дължимото на носителя на правото обезщетение за вреди вследствие на нарушението, и без никаква компенсация, най-малко окончателното изтегляне от търговските канали или унищожаването на стоките, за които е установено, че нарушават право върху интелектуална собственост. По целесъобразност компетентните съдебни органи могат да разпоредят също унищожаването на материали и средства, използвани предимно за създаването или производството на такива стоки.
2. Съдебните органи на страните имат правомощието да разпоредят изпълнението на мерките по параграф 1 да е за сметка на нарушителя, освен ако не са посочени особени причини за отклонение от това правило.

ЧЛЕН 260

Съдебни разпореждания

Всяка от страните гарантира, че когато със съдебно решение се установи нарушение на право върху интелектуална собственост, съдебните органи могат да постановят срещу нарушителя, както и срещу посредник, чиито услуги се използват от трето лице за нарушаване на право върху интелектуална собственост, съдебно разпореждане, с което се цели да се забрани понататъшното извършване на нарушението.

ЧЛЕН 261

Алтернативни мерки

Всяка страна може да предвиди възможността, когато е целесъобразно и по искане на лицето, спрямо което могат да бъдат насочени мерките, предвидени в член 259 или член 260, компетентните съдебни органи да могат да разпоредят заплащане на парично обезщетение на увредената страна вместо прилагането на мерките, предвидени в тези членове. Такова парично обезщетение се заплаща, ако лицето, спрямо което могат да бъдат насочени тези мерки, е действало без умисъл и не е проявило небрежност и ако изпълнението на мерките, предвидени в членове 259 и 260, би причинило на това лице непропорционална вреда и паричното обезщетение на увредената страна изглежда удовлетворително в разумна степен.

ЧЛЕН 262

Обезщетение за вреди

1. Всяка от страните гарантира, че по молба на увредената страна съдебните органи нареждат на нарушителя, който е знаел или е имал разумни основания да знае, че участва в действие, с което се нарушават права, да заплати на носителя на правата обезщетение за вреди съобразно действително претърпените от последния вреди в резултат на нарушението. При определянето на обезщетението за вреди съдебните органи:

- а) вземат предвид всички релевантни аспекти, като например отрицателните икономически последици, в това число пропуснатите ползи, които увредената страна е понесла, всички неправомерно получени от нарушителя облаги и когато е целесъобразно, елементи, различни от икономическите фактори, като например неимуществените вреди, причинени на носителя на правото вследствие на нарушението; или

б) вместо посоченото в буква а) могат, когато е целесъобразно, да определят обезщетението за вреди като фиксирана сума въз основа на такива елементи, като например най-малко размера на авторските и лицензионните възнаграждения или на таксите, които са щели да бъдат дължими, ако нарушителят е бил поискал разрешение да използва въпросното право върху интелектуална собственост.

2. Когато нарушителят не е знаел или е имал разумни основания да не знае, че е участвал в действие, с което се нарушават права, всяка страна може да предвиди, че нейните съдебни органи могат да разпоредят в полза на увредената страна възстановяване на ползите или заплащане на обезщетение, които могат да бъдат предварително установени.

ЧЛЕН 263

Съдебни разноски

Всяка от страните гарантира, че разумните и пропорционални съдебни разноски и другите разходи, направени от спечелилата страна, като правило се поемат от загубилата страна, освен ако това противоречи на справедливостта.

ЧЛЕН 264

Публикуване на съдебните решения

Всяка от страните гарантира, че при съдебни производства, образувани за нарушение на право върху интелектуална собственост, съдебните органи могат да разпоредят по искане на ищеца и за сметка на нарушителя подходящи мерки за разпространение на информацията във връзка с постановеното решение, в това число излагането му и неговото цялостно или частично публикуване.

ЧЛЕН 265

Презумпция за авторство или собственост

Страните признават, че за целите на прилагането на мерките, процедурите и средствата за правна защита, предвидени в настоящия раздел, е достатъчно името на автора на литературно или художествено произведение да фигурира върху произведението по обичайния начин, за да се смята авторът за такъв, освен ако няма доказателства за противното, и следователно да има право да образува производство за нарушени права.

ПОДРАЗДЕЛ III

МЕРКИ ЗА КОНТРОЛ ПО ГРАНИЦИТЕ

ЧЛЕН 266

Мерки за контрол по границите

1. При прилагането на мерки по границите с цел защита на правата върху интелектуална собственост всяка от страните осигурява спазване на своите задължения по ГАТТ от 1994 г. и по Споразумението ТРИПС.

2. С цел осигуряване на ефективна защита на правата върху интелектуална собственост на митническите територии на страните съответните им митнически органи възприемат редица подходи, чрез които да идентифицират товари, съдържащи стоки, за които има съмнение, че нарушават правата върху интелектуална собственост по параграфи 3 и 4. Тези подходи включват техники за анализ на риска въз основа, наред с другото, на предоставената от носителите на права информация, събраните разузнавателни данни и инспекциите на товари.

3. Митническите органи на всяка страна предприемат по искане на носителите на права мерки за задържане на стоки под митнически контрол или за отлагане на вдигането на такива стоки, когато има съмнение, че те нарушават търговски марки, авторско право и сродните му права, географски означения, патенти, полезни модели, промишлени дизайни, топологии на интегрални схеми и права върху растителни сортове.

4. Не по-късно от три години след влизането в сила на настоящото споразумение страните започват обсъждания относно правата на съответните си митнически органи по собствена инициатива да задържат стоки под митнически контрол или да отлагат вдигането на такива стоки, когато има съмнение, че те нарушават търговски марки, авторско право и сродните му права, географски означения, патенти, полезни модели, промишлени дизайни, топологии на интегрални схеми и права върху растителни сортове.

5. Независимо от параграф 3 никоя от страните няма задължение, но може да реши, да прилага такива мерки при вноса на стоки, предлагани на пазара в друга държава от носителя на правото или с негово съгласие.

6. Страните се споразумяват да си сътрудничат по отношение на международната търговия със стоки, за които има съмнение, че нарушават права върху интелектуална собственост. За тази цел всяка от страните създава звено за контакт в своята митническа администрация и уведомява другата страна за него. Това сътрудничество включва обмен на информация относно механизмите за получаване на информация от носителите на права, най-добрите практики и опита със стратегиите за управление на риска, както и информация, която да помогне за идентифицирането на товари, съдържащи стоки, за които има съмнение, че нарушават права. Всяка информация се предоставя по начин, който изцяло спазва разпоредбите относно защитата на личните данни, действащи на територията на всяка страна.

7. Без да се засягат другите форми на сътрудничество, Протоколът относно административната взаимопомощ по митнически въпроси се прилага за целите на защитата на правата върху интелектуална собственост чрез мерки за контрол по границите.

8. Без да се засяга общата компетентност на Комитета за партньорство, за осигуряването на правилното функциониране и прилагане на настоящия раздел, определянето на приоритетите и изготвянето на подходящи процедури за сътрудничество между компетентните органи на двете страни отговаря Митническият подкомитет по член 126.

ПОДРАЗДЕЛ IV

ДРУГИ РАЗПОРЕДБИ ОТНОСНО ЗАЩИТАТА

ЧЛЕН 267

Етични кодекси

1. Всяка от страните насърчава:
 - а) разработването от страна на търговските или професионалните сдружения или организации на етични кодекси, които имат за цел да допринасят за защитата на правата върху интелектуална собственост; и
 - б) представянето на компетентните органи на всяка от страните на проектите за етични кодекси и на оценките за прилагането на етичните кодекси.

ЧЛЕН 268

Сътрудничество

1. Страните си сътрудничат с цел оказване на подкрепа за изпълнението на ангажиментите и задълженията по настоящата глава.
2. Областите на сътрудничество между страните включват, без да се ограничават само до тях, следните дейности:

- а) обмен на информация относно правната уредба, свързана с правата върху интелектуална собственост, и съответните правила за тяхната защита и осъществяване, както и обмен на опит в Европейския съюз и в Република Армения относно законодателния напредък по тези въпроси;
- б) обмен на опит и информация относно защитата на правата върху интелектуална собственост;
- в) обмен на опит относно защитата на правата върху интелектуална собственост от страна на митническите органи, полицията и административните и съдебните органи на централно и на по-ниско равнище;
- г) координиране на действията с цел предотвратяване на износа на фалшифицирани стоки, включително с други държави;
- д) изграждане на капацитет и обмен и обучение на персонал;
- е) популяризиране и разпространение на информация относно правата върху интелектуална собственост, включително в деловите среди и гражданското общество, както и повишаване на обществената осведоменост относно правата върху интелектуална собственост сред потребителите и носителите на права;
- ж) засилване на институционалното сътрудничество, например между службите по интелектуална собственост на двете страни;
- з) активно насърчаване на осведомеността и образователните инициативи, насочени към широката общественост по отношение на политиките в областта на правата върху интелектуална собственост, включително чрез изготвяне на ефективни стратегии за идентифициране на основни адресати и създаване на програми за осведомяване с цел повишаване на информираността на потребителите и медиите относно въздействието на нарушенията на правата върху интелектуална собственост, като например рисковете за здравето и безопасността и връзката с организираната престъпност.

3. Без да се засягат разпоредбите на параграфи 1 и 2 и като допълнение към тях, с цел обсъждане на теми, свързани със защитата и осъществяването на правата върху интелектуална собственост, които попадат в приложното поле на настоящата глава, и всеки друг релевантен въпрос, страните провеждат, според необходимото, ефективни диалози по въпросите на интелектуалната собственост.

ГЛАВА 8

ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ

ЧЛЕН 269

Връзка със Споразумението на СТО за държавните поръчки

Страните потвърждават своите взаимни права и задължения в рамките на ревизираното Споразумение за държавните поръчки от 2012 г.¹ („Споразумението на СТО за държавните поръчки“). Правата и задълженията, които са установени по силата на Споразумението на СТО за държавните поръчки, включително спецификациите на всяка страна, предвидени в съответните им приложения към допълнение I, са част от настоящото споразумение и към тях се прилага двустранният механизъм за уреждане на спорове, предвиден в глава 13.

¹ Приложение към Протокола за изменение на Споразумението за държавните поръчки (СДП/113).

ЧЛЕН 270

Допълнително приложно поле

1. Страните прилагат разпоредбите на членове I—IV, членове VI—XV, член XVI, параграфи 1—3, член XVII и член XVIII от Споразумението на СТО за държавните поръчки *mutatis mutandis* към обществените поръчките, които попадат в приложното поле на приложение XI към настоящото споразумение.
2. Комитетът за партньорство може да реши да измени приложение XI към настоящото споразумение. Що се отнася до процедурата за изменение или поправка на това приложение от една от страните, страните прилагат разпоредбите на член XIX от Споразумението на СТО за държавните поръчки *mutatis mutandis*, при условие че другата страна бъде директно уведомена и позоваването на уреждането на спорове се разбира като позоваване на глава 13.

ЧЛЕН 271

Допълнителни правила

Страните прилагат следните допълнителни правила както към обществените поръчките, които попадат в приложното поле на съответните им приложения към допълнение I към Споразумението на СТО за държавните поръчки, така и към обществените поръчките, които попадат в приложното поле на приложение XI към настоящото споразумение:

Електронно публикуване на обявленията за обществени поръчки

1. Всяка от страните гарантира, че до всички обявления за предстояща обществена поръчка е осигурен директен достъп чрез електронни средства, безплатно и чрез единна точка за достъп в интернет. Освен това, тези обявления може също така да бъдат публикувани в подходящо печатно издание. Всяко такова издание се разпространява широко, като въпросните обявления трябва да останат достъпни за обществеността най-малко до изтичането на срока, посочен в обявлението.

Изисквания относно процедурите за преразглеждане

2. Всяка от страните гарантира, че мерките, предприети във връзка с процедурите за преразглеждане по член XVIII от Споразумението на СТО за държавните поръчки, предоставят необходимите правомощия за:

- а) да се постановят временни мерки в най-кратки срокове и посредством производство за постановяване на временни мерки с цел да се поправи предполагаемо нарушение или да се предотврати нанасянето на допълнителни вреди на засегнатите интереси, включително мерки за спиране или за да се осигури спирането на процедурата за възлагане на обществена поръчка, или на изпълнението на всяко решение, взето от възлагащия орган;
- б) да се отменят или да се осигури отмяната на решения, взети неправомерно, включително премахването на дискриминационните технически, икономически или финансови спецификации при публикуването на предстояща или планирана обществена поръчка, в документите за възлагането на обществената поръчка или във всеки друг документ, свързан с процедурата за възлагане на обществената поръчка; и

в) да се обезщетят лицата, на които е нанесена вреда вследствие на нарушение.

3. В случай на преразглеждане на решение за възлагане на обществена поръчка всяка страна гарантира, че възлагащият орган не може да сключи договора преди преразглеждащият орган да е взел решение по молбата за временни мерки или за преразглеждане. Спирането се прекратява не по-рано от края на периода на изчакване по параграф 6.

4. Всяка от страните гарантира, че решенията, взети от органите, отговарящи за процедурите за преразглеждане, могат да бъдат ефективно приведени в изпълнение.

5. Членовете на независими преразглеждащи органи не могат да бъдат представители на възлагащи органи.

По отношение на органите, отговарящи за процедурите за преразглеждане, които не са съдебни органи по своя характер, всяка от страните гарантира, че:

а) мотивите за техните решения винаги се представят писмено;

б) всяка предполагаема неправомерна мярка, взета от независимия преразглеждащ орган, или всеки предполагаем пропуск при упражняването на предоставените му правомощия да може да бъде предмет на съдебно преразглеждане или на преразглеждане от друг независим орган, който да е съд или юрисдикция и да бъде независим както от възлагащия, така и от преразглеждащия орган;

в) назначаването на членовете на такъв независим орган и прекратяването на техния мандат се извършват съгласно същите условия както за представители на съдебната власт, що се отнася до органа, отговорен за тяхното назначаване, продължителността на мандата им и възможността за тяхното отстраняване;

- г) най-малкото председателят на такъв независим орган притежава правната и професионалната квалификация на представител на съдебната власт; и
- д) независимият орган взема решенията си, като следва процедура, съгласно която се изслушват и двете страни, и неговите решения, съгласно средствата, определени от всяка страна, имат задължителна правна сила.

Период на изчакване

- 6. Възлагащият орган не може да сключва договор въз основа на решението за възлагане на обществена поръчка, което попада в приложното поле на настоящата глава, до:
 - а) изтичането на период на изчакване от най-малко десет календарни дни, считано от деня, следващ датата, на която решението за възлагане на обществената поръчка е било изпратено на заинтересованите оференти и кандидати, ако това е станало по факс или по електронен път; или
 - б) изтичането на период на изчакване от най-малко петнадесет календарни дни, считано от деня, следващ датата, на която решението за възлагане на обществената поръчка е било изпратено на заинтересованите оференти и кандидати, или от най-малко десет календарни дни, считано от деня, следващ датата на получаване на решението за възлагане на обществената поръчка, ако са били използвани други средства за комуникация.

Като алтернатива всяка страна може да предвиди, че периодът на изчакване започва да тече от момента на публикуване на решението за възлагане на обществената поръчка в безплатна електронна медия в съответствие с член XVI, параграф 2 от Споразумението на СТО за държавните поръчки.

Оферентите се смятат за заинтересовани, ако все още не са били изключени окончателно.

Изключването се смята за окончателно, ако заинтересованите оференти са били уведомени за него и ако изключването или е било прието за законосъобразно от независим преразглеждащ орган, или повече не може да бъде предмет на процедура на преразглеждане. Кандидатите се смятат за заинтересовани, ако възлагащият орган не им е предоставил информация за отхвърляне на заявлението им, преди да са били уведомени за решението за възлагане на обществената поръчка.

7. Всяка страна може да предвиди, че периодите на изчакване по параграф 6, алинея 1, букви а) и б) не се прилагат в следните случаи:

- а) ако единственият заинтересован оферент по смисъла на параграф 6, алинея 3 е този, на който е възложена обществената поръчка, и няма други заинтересовани кандидати;
- б) по отношение на обществени поръчки, основани на рамково споразумение; и
- в) по отношение на конкретна обществена поръчка, основана на динамична система за покупки.

Недействителност

8. Всяка от страните гарантира, че даден договор се смята за недействителен от преразглеждащ орган, който е независим от възлагащия орган, или от съдебен орган или че неговата недействителност е резултат от решението на такъв орган, ако възлагащият орган е възложил обществена поръчка без предварително публикуване, без това да е допустимо.

Последиците от договор, който се смята за недействителен, се определят от законодателството на всяка страна, като се предвижда отменянето с обратна сила на всички договорни задължения или отменянето на задълженията, които все още не са били изпълнени. В последния случай всяка страна предвижда прилагането на други санкции.

9. Всяка страна може да предвиди, че преразглеждащият орган или съдебен орган може да не сметне даден договор за недействителен, дори ако договорът е бил възложен неправомерно, ако след проучване на всички релевантни аспекти преразглеждащият орган или съдебен орган установи, че съображения от по-висш обществен интерес налагат запазването на последиците от договора. В такъв случай всяка страна предвижда алтернативни санкции.

Недопускане на дискриминация на установили се предприятия

10. Всяка от страните гарантира, че на доставчиците на другата страна, които са установили търговско присъствие на нейна територия чрез учредяване, придобиване или поддържане на юридическо лице, се предоставя национално третиране по отношение на всички обществени поръчки на страната на нейна територия. Това задължение се прилага независимо от това дали обществената поръчка попада или не в приложното поле на приложенията на страните към допълнение I към Споразумението на СТО за държавните поръчки или на приложение XI към настоящото споразумение.

Прилагат се общите изключения, предвидени в член III от Споразумението на СТО за държавните поръчки.

ГЛАВА 9

ТЪРГОВИЯ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

ЧЛЕН 272

Цел и приложно поле

1. Страните припомнят Дневен ред 21 на Конференцията на ООН по околна среда и развитие от 1992 г., Декларацията на МОТ за основните принципи и права в областта на труда от 1998 г., Плана за изпълнение от Йоханесбург за устойчиво развитие от 2002 г., Декларацията на министрите от Икономическия и социален съвет на ООН от 2006 г., озаглавена „Създаване, на национално и международно равнище, на благоприятна среда за постигането на пълна и продуктивна трудова заетост и достойни условия на труд за всички, както и нейното влияние върху устойчивото развитие“, Декларацията на МОТ относно социалната справедливост за справедлива глобализация от 2008 г., Заключителния документ на Конференцията на ООН от 2012 г. по въпросите на устойчивото развитие, озаглавен „Бъдещето, което искаме“, и Програмата на ООН до 2030 г. за устойчиво развитие, озаглавена „Да преобразим света: програма до 2030 г. за устойчиво развитие“, приета през 2015 г. Страните потвърждават отново своя ангажимент да насърчават развитието на международната търговия по начин, който допринася за постигането на целта за устойчиво развитие за благото на настоящите и бъдещите поколения, и да гарантират, че тази цел е интегрирана и отразена на всяко равнище на техните търговски отношения.

2. Страните потвърждават отново своя ангажимент да се стремят да постигнат устойчиво развитие, чиито стълбове — икономическото развитие, социалното развитие и опазването на околната среда — са взаимозависими и се подсилват взаимно. Те подчертават ползата от вземането под внимание на свързаните с търговията въпроси на трудовата заетост и на опазването на околната среда като част от един глобален подход към търговията и устойчивото развитие.

3. Когато в настоящата глава се използва понятието „трудова заетост“, то включва въпросите, свързани със стратегическите цели на МОТ, чрез които е формулирана Програмата за достоен труд, както е договорено в Декларацията на МОТ относно социалната справедливост за справедлива глобализация от 2008 г.

ЧЛЕН 273

Право на регулиране и равнища на защита

Като признава правото на всяка от страните да определя свои политики и приоритети в областта на устойчивото развитие, да установява свои собствени равнища на вътрешна защита в областта на околната среда и трудовата заетост и да приема или да изменя съответно своето релевантно законодателство и своите релевантни политики по начин, съответстващ на поетите от нея ангажименти по отношение на международно признатите стандарти и споразумения, посочени в членове 274 и 275, всяка от страните се стреми да гарантира, че нейното законодателство и нейните политики предвиждат и насърчават високи равнища на защита в областта на околната среда и на трудовата заетост, и се стреми да усъвършенства непрестанно това законодателство и тези политики и съответните равнища на защита.

ЧЛЕН 274

Международни трудови стандарти и споразумения

1. Страните признават като основни елементи за справяне с последиците на глобализацията пълната и продуктивна трудова заетост и достойните условия на труд за всички и потвърждават отново своя ангажимент да насърчават развитието на международната търговия по начин, който допринася за пълна и продуктивна трудова заетост и достойни условия на труд за всички. В този контекст страните се ангажират да се консултират и да сътрудничат помежду си по целесъобразност по отношение на свързаните с търговията въпроси в областта на трудовата заетост, представляващи взаимен интерес.
2. Съгласно задълженията си като членове на МОТ и Декларацията на МОТ за основните принципи и права в областта на труда и механизма за нейното прилагане от 1998 г., страните се ангажират да спазват, популяризират и осъществяват в своето законодателство и своята практика и на цялата си територия международно признатите основни стандарти в областта на трудовата заетост, съдържащи се в основните конвенции на МОТ и протоколите към тях, и по-конкретно:
 - а) свободата на сдружаване и ефективното признаване на правото на колективно трудово договаряне;
 - б) премахването на всички форми на принудителен или задължителен труд;
 - в) ефективното премахване на детския труд; и
 - г) премахването на дискриминацията в областта на заетостта и професиите.

3. Страните потвърждават отново своя ангажимент да прилагат ефективно в своето законодателство и своята практика основните, приоритетните и другите конвенции на МОТ, както и протоколите към тях, ратифицирани съответно от държавите членки и от Република Армения.

4. Страните също така ще разгледат възможността да ратифицират останалите приоритетни конвенции и другите конвенции, които МОТ категоризира като актуални. В тази връзка страните редовно обменят информация за съответното положение във всяка от тях и за напредъка в процеса на ратифициране.

5. Страните признават, че нарушаването на основните принципи и права в областта на труда не може да се използва като основание или по друг начин като законно сравнително предимство и че стандартите в областта на трудовата заетост не може да се използват за протекционистични търговски цели.

ЧЛЕН 275

Международно управление и международни споразумения в областта на околната среда

1. Страните признават ползата от международното управление и международните споразумения в областта на околната среда като отговор на международната общност на глобалните или регионалните проблеми в областта на околната среда и подчертават необходимостта от засилване на взаимното подпомагане между секторите на търговията и околната среда. В този контекст страните се ангажират да се консултират и да си сътрудничат по целесъобразност във връзка с преговорите по свързаните с търговията въпроси в областта на околната среда и по отношение на други свързани с търговията теми в областта на околната среда, представляващи взаимен интерес.

2. Страните потвърждават отново своя ангажимент да прилагат ефективно в своето законодателство и своята практика многостранните споразумения в областта на околната среда, по които те са страна.

3. Страните редовно обменят информация за съответното положение във всяка от тях и за напредъка по отношение на ратифицирането на многостранните споразумения в областта на околната среда и на измененията на тези споразумения.

4. Страните потвърждават отново своя ангажимент да прилагат и да постигнат целите на Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (РКООНИК) от 1992 г., Протокола от Киото към нея от 1998 г. и Парижкото споразумение от 2015 г. Те се ангажират да работят съвместно за укрепване на многостранен, основан на правила режим съгласно РКООНИК и да си сътрудничат във връзка с по-нататъшното развитие и прилагане на международна рамка в областта на изменението на климата по линия на РКООНИК и свързаните с нея споразумения и решения.

5. Някоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства страните да приемат или да запазват в сила мерки за изпълнение на многостранните споразумения в областта на околната среда, по които те са страна, при условие че тези мерки не се прилагат по начин, който би представлявал средство за произволна или необоснована дискриминация между страните или за прикрито ограничаване на търговията.

ЧЛЕН 276

Търговия и инвестиции, благоприятстващи устойчивото развитие

Страните потвърждават своя ангажимент да повишават приноса на търговията за постигане на целта за устойчиво развитие в неговите икономически, социални и екологични аспекти. За тази цел страните:

- а) признават положителното влияние, което могат да окажат основните стандарти в областта на трудовата заетост и достойните условия на труд върху икономическата ефективност, иновациите и производителността, и се стремят към по-голяма съгласуваност между търговските политики и политиките в областта на трудовата заетост;

- б) се стремят да улесняват и насърчават търговията и инвестициите в екологични стоки и услуги, включително чрез преодоляване на свързаните с това нетарифни бариери;
- в) се стремят да улесняват премахването на пречките пред търговията със стоки и услуги или за инвестициите в стоки и услуги, които са от особено значение за смекчаването на последиците от изменението на климата и приспособяването към него, като например устойчивата енергия от възобновяеми източници и енергийно ефективните продукти и услуги, включително чрез:
 - i) приемане на рамки на политиката, които спомагат за внедряване на най-добрите налични технологии;
 - ii) популяризиране на стандарти, които отговарят на екологичните и икономическите нужди; и
 - iii) свеждане до минимум на техническите пречки пред търговията;
- г) се споразумяват да насърчават търговията със стоки, които допринасят за подобряване на социалните условия и на екологосъобразните практики, включително стоки, които са предмет на доброволни схеми за гарантиране на устойчивост, като например схеми за справедлива и етична търговия и екомаркировки; и
- д) се споразумяват да насърчават корпоративната социална отговорност, включително и чрез обмен на информация и на най-добри практики. В тази връзка страните се позовават на съответните международно признати принципи и насоки, като например Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия, Глобалния договор на ООН и Тристранната декларация на МОТ относно принципите за многонационалните предприятия и социалната политика от 1977 г.

ЧЛЕН 277

Биологично разнообразие

1. Страните признават значението на това да се гарантират опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие като ключов елемент за постигането на устойчиво развитие и потвърждават отново своя ангажимент да опазват и да използват устойчиво биологичното разнообразие в съответствие с Конвенцията за биологичното разнообразие от 1992 г. и ратифицираните протоколи към нея, Стратегическия план за биологичното разнообразие, Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) от 1973 г. и другите релевантни международни инструменти, по които са страна.
2. За тази цел страните:
 - а) насърчават устойчивото използване на природните ресурси и допринасят за опазването на биологичното разнообразие при предприемането на търговски дейности;
 - б) обменят информация относно мерки за търговията с произведения от природни ресурси продукти, имащи за цел спиране на загубата на биологично разнообразие и намаляване на натиска върху биологичното разнообразие, и когато е уместно, си сътрудничат за постигане на максимално въздействие на съответните свои политики и за осигуряване на взаимното подпомагане между тези свои политики;
 - в) насърчават включването в допълненията към CITES на видовете, които отговарят на заложените в CITES критерии за включване;
 - г) приемат и прилагат ефективни мерки срещу незаконната търговия с продукти от дивата флора и фауна, включително защитени видове по CITES, и си сътрудничат в борбата с тази незаконна търговия;

- д) си сътрудничат на регионално и световно равнище с цел насърчаване на:
- i) опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие в природните и селскостопанските екосистеми, включително на застрашените видове, техните местообитания, специално защитените природни територии и генетичното разнообразие;
 - ii) възстановяването на екосистемите и премахването или намаляването на негативните екологични последици от използването на живи и неживи природни ресурси или на екосистеми; и
 - iii) достъпа до генетични ресурси и справедливото и равноправно разпределение на ползите, произтичащи от използването на такива ресурси.

ЧЛЕН 278

Устойчиво управление на горите и търговия с горски продукти

1. Страните признават значението на това да се гарантират опазването и устойчивото управление на горите и важността на приноса на горите за постигане на икономическите, екологичните и социалните цели на страните.
2. За тази цел страните:
 - а) насърчават търговията с горски продукти, произведени от материал, произхождащ от устойчиво управлявани гори и добит в съответствие с вътрешното законодателство на държавата на добив.

- б) обменят информация относно мерки за насърчаване на потреблението на дървен материал и изделия от дървен материал, произхождащ от устойчиво управлявани гори, и когато е уместно, да си сътрудничат в разработването на такива мерки;
- в) приемат мерки за насърчаване на опазването на горската покривка и за борба с незаконната сеч и свързаната с нея търговия, включително и по отношение на трети държави, ако това е целесъобразно;
- г) обменят информация относно действия за подобряване на управлението в горския сектор и когато е уместно, си сътрудничат за постигане на максимално въздействие на съответните свои политики и за осигуряване на взаимното подпомагане между тези свои политики с оглед на това незаконно добитите дървен материал и изделия от дървен материал да останат извън търговския поток;
- д) насърчават включването в допълненията към CITES на дървесните видове, които отговарят на заложените в CITES критерии за включване; и
- е) си сътрудничат на регионално и световно равнище с цел насърчаване на опазването на горската покривка и на устойчивото управление на всички видове гори, като се използва сертифициране, чрез което се насърчава отговорното управление на горите.

ЧЛЕН 279

Търговия и устойчиво управление на живите морски ресурси

Като отчитат колко е важно да се гарантира отговорното управление на рибните запаси по устойчив начин, както и да се насърчава доброто управление в търговията, страните:

- а) популяризират най-добрите практики в управлението на рибарството, така че да се гарантират опазването и управлението на рибните запаси по устойчив начин и въз основа на екосистемния подход;

- б) предприемат ефективни мерки за наблюдение и контрол на риболовните дейности;
- в) насърчават схемите за координирано събиране на данни и двустранното научно сътрудничество с цел усъвършенстване на съществуващите към момента научни становища относно управлението на рибарството;
- г) си сътрудничат в борбата с незаконния, недеклариран и нерегулиран (ННН) риболов и свързаните с риболова дейности, като използват всеобхватни, ефективни и прозрачни мерки; и
- д) въвеждат политики и мерки за изваждане на получените чрез ННН риболов продукти от търговския поток и от своите пазари в съответствие с Международния план за действие на Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО) за предотвратяване, възпиране и премахване на незаконния, недеклариран и нерегулиран риболов.

ЧЛЕН 280

Запазване на равнищата на защита

1. Страните признават, че не е целесъобразно да насърчават търговията или инвестициите чрез занижаване на равнищата на защита, които се предоставят по силата на тяхното вътрешно законодателство в областта на околната среда или на трудовата заетост.
2. Никоя от страните няма право да се отказва от прилагането или да допуска дерогации от своето законодателство в областта на околната среда или на трудовата заетост, нито да предлага да се откаже от прилагането или да допусне дерогации от това законодателство като мярка за насърчаване на търговията или на установяването, придобиването, разширяването или запазването на инвестиция или инвеститор на своята територия.

3. Страните не могат да се въздържат от ефективното прилагане на своето законодателство в областта на околната среда и на трудовата заетост чрез постоянно или повтарящо се действие или бездействие като средство за насърчаване на търговията или инвестициите.

ЧЛЕН 281

Научни данни

При изготвянето и прилагането на мерки за защита на околната среда или на трудовите условия, които мерки биха могли да засегнат търговията или инвестициите между страните, всяка от страните взема предвид наличните научни и технически данни, както и релевантните международни стандарти, насоки или препоръки, ако такива съществуват, включително принципа на предпазливостта.

ЧЛЕН 282

Прозрачност

В съответствие с вътрешните си закони и подзаконови разпоредби и с глава 12 всяка от страните гарантира, че всички мерки за защита на околната среда и на трудовите условия, които биха могли да засегнат търговията или инвестициите, се разработват, въвеждат и прилагат по прозрачен начин, с надлежно оповестяване и обществени консултации и с подходящо и навременно информиране на недържавните участници и консултации с тях.

ЧЛЕН 283

Преглед на въздействието върху устойчивото развитие

Страните се ангажират да извършват преглед, контрол и оценка на въздействието върху устойчивото развитие вследствие на прилагането на настоящото споразумение, като използват съответните си процедури за участие и институции, както и установените по силата на настоящото споразумение такива, например чрез свързани с търговията оценки на въздействието върху устойчивото развитие.

ЧЛЕН 284

Съвместна работа в областта на търговията и устойчивото развитие

1. Страните признават важността на това да работят заедно по свързаните с търговията аспекти на политиките в областта на околната среда и на трудовата заетост с оглед на постигането на целите на настоящото споразумение. Те могат да си сътрудничат, наред с другото, в следните области:
 - а) аспектите на търговията и устойчивото развитие, свързани с трудовата заетост или околната среда, в рамките на международните форуми, сред които по-специално СТО, МОТ, Програмата на ООН по околната среда (ЮНЕП), Програма на ООН за развитие (ПРООН) и многостранните споразумения в областта на околната среда;
 - б) методологиите и показателите за оценките на въздействието на търговията върху устойчивото развитие;

- в) въздействието, което разпоредбите, нормите и стандартите в областта на трудовата заетост и на околната среда оказват върху търговията, както и въздействието, което правилата в областта на търговията и инвестициите оказват върху трудовата заетост и околната среда, включително и върху разработването на разпоредби и политики в областта на трудовата заетост и на околната среда;
- г) положителните и отрицателните въздействия на настоящото споразумение върху устойчивото развитие и начините съответно за тяхното подсилване, предотвратяване или смекчаване, като се отчитат също така оценките на въздействието върху устойчивото развитие, извършени от една от страните или и от двете страни;
- д) насърчаването на ратифицирането и на ефективното прилагане на основните, приоритетните и другите актуални конвенции на МОТ и на протоколите към тях, както и на многостранните споразумения в областта на околната среда, които са от значение в контекста на търговията;
- е) насърчаването на частните и публичните схеми за сертифициране, проследяване и етикетиране, включително и за екомаркировка;
- ж) насърчаването на корпоративната социална отговорност, например чрез действия за повишаване на осведомеността относно международно признатите насоки и принципи, за придържане към тях, за прилагането им и за предприемането на последващи мерки;
- з) свързаните с търговията аспекти на Програмата на МОТ за достоен труд, включително относно взаимовръзките между търговията и пълната и продуктивна трудова заетост, адаптирането на пазара на труда, основните стандарти в областта на трудовата заетост, системите за ефективна правна защита (в това число инспекции по труда) с цел поддържане на трудовите права, статистиката в областта на трудовата заетост, развитието на човешките ресурси и ученето през целия живот, социалната закрила и социалното приобщаване, социалния диалог и равенството на половете;

- и) свързаните с търговията аспекти на многостранните споразумения в областта на околната среда, включително митническото сътрудничество;
- й) свързаните с търговията аспекти на настоящия и бъдещия международен режим в областта на изменението на климата, включително начините за насърчаване на технологии с ниски нива на въглеродни емисии и енергийна ефективност;
- к) свързаните с търговията мерки за насърчаване на опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие, включително на борбата с незаконната търговия с продукти от дивата флора и фауна;
- л) свързаните с търговията мерки за насърчаване на опазването и устойчивото управление на горите, посредством които да се намали обезлесяването, включително във връзка с незаконната сеч; и
- м) свързаните с търговията мерки за насърчаване на практиките за устойчив риболов и търговията с рибни продукти, които са обект на устойчиво управление.

2. Страните обменят информация и споделят опит относно своите действия за насърчаване на съгласуваността и на взаимното подпомагане между търговските, социалните и екологичните цели. Освен това страните засилват своето сътрудничество и диалог по отношение на въпроси в областта на устойчивото развитие, които възникват в контекста на търговските им отношения.

3. Това сътрудничество и този диалог включват релевантните заинтересовани страни, по-специално социалните партньори, както и други организации на гражданското общество, по-конкретно чрез Платформата на гражданското общество, създадена съгласно член 366.

4. Комитетът за партньорство може да приема правила за това сътрудничество и този диалог.

ЧЛЕН 285

Уреждане на спорове

Глава 13, раздел 3, подраздел II от настоящия дял не се прилага към споровете по настоящата глава. Във връзка с всеки такъв спор, след като арбитражният състав представи окончателния си доклад съгласно членове 325 и 326, страните, вземайки под внимание доклада, обсъждат подходящи мерки, които да бъдат предприети. Комитетът за партньорство следи за изпълнението на такива мерки и осигурява редовен преглед на въпроса, включително чрез механизма по член 284, параграф 3.

ГЛАВА 10

КОНКУРЕНЦИЯ

РАЗДЕЛ А

ЧЛЕН 286

Принципи

Страните признават значението на свободната и ненарушена конкуренция за своите търговски и инвестиционни отношения. Страните признават, че антиконкурентните стопански практики и държавната намеса могат да нарушат правилното функциониране на пазарите и да компрометират ползите от либерализацията на търговията.

РАЗДЕЛ Б

СПОРАЗУМЕНИЯ, ЗЛОУПОТРЕБИ С ГОСПОДСТВАЩО ПОЛОЖЕНИЕ И КОНЦЕНТРАЦИИ

ЧЛЕН 287

Законодателна уредба

1. Всяка от страните приема или запазва в сила съответното си законодателство, което се прилага към всички икономически сектори¹ и в което е предвидено ефективно решение за всяка от следните практики:
- а) хоризонтални и вертикални споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, които имат за своя цел или последица възпрепятстването, ограничаването или нарушаването на конкуренцията;
 - б) злоупотреби от страна на едно или няколко предприятия с господстващо положение;
 - в) концентрации между предприятия, които засягат съществено ефективната конкуренция, по-специално в резултат на установяване или засилване на господстващо положение.

¹ В Европейския съюз правилата за конкуренцията се прилагат към селскостопанския сектор в съответствие с Регламент (ЕС) № 1308/2013 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти и с евентуалните му последващи изменения или замени (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 671).

За целите на настоящата глава това законодателство ще бъде наричано по-нататък „законодателство в областта на конкуренцията“¹.

2. Всички предприятия, независимо дали са частни или публични, са длъжни да спазват законодателството в областта на конкуренцията, посочено в параграф 1. Прилагането на законодателството в областта на конкуренцията не възпрепятства юридически или фактически изпълнението на специфични задачи от обществен интерес, които може да са възложени на въпросните предприятия. Дерогациите от законодателството в областта на конкуренцията на страните са ограничени до задачи от обществен интерес, пропорционални с постигането на желаната цел на обществената политика и прозрачни.

ЧЛЕН 288

Прилагане

1. Всяка от страните поддържа функционално независими органи, които отговарят и са надлежно подготвени за пълното и ефективно прилагане на законодателството в областта на конкуренцията, посочено в член 287.

2. Страните прилагат съответното си законодателство в областта на конкуренцията по прозрачен и недискриминационен начин, като съблюдават принципите на процесуална справедливост и правата на защита на засегнатите предприятия, независимо от тяхната националност или техния режим на собственост.

¹ За целите на настоящия раздел Армения смята, че позоваването на законодателството в областта на конкуренцията обхваща цялата ѝ система от правила за конкуренцията в областта на споразуменията, злоупотребите с господстващо положение, картелите и концентрациите.

ЧЛЕН 289

Сътрудничество

1. С оглед на постигането на целите на настоящото споразумение и засилването на ефективното прилагане на законодателството в областта на конкуренцията страните признават, че е от техен взаимен интерес да засилят сътрудничеството по отношение на развитието на политиката в областта на конкуренцията и по отношение на разследването на случаите на споразумения, злоупотреби с господстващо положение и концентрации.
2. За тази цел органите за защита на конкуренцията на страните се опитват да координират, когато е възможно и уместно, своите действия по правоприлагане по отношение на същите или свързани случаи.
3. За улесняване на сътрудничеството по параграф 1 органите за защита на конкуренцията на страните могат да обменят информация.

РАЗДЕЛ В

СУБСИДИИ

ЧЛЕН 290

Принципи

Страните се споразумяват, че всяка от тях може да отпуска субсидии, когато такива са необходими за постигането на цел на обществената политика. Страните признават обаче, че някои субсидии могат да нарушат правилното функциониране на пазарите и да намалят ползите от либерализацията на търговията. По принцип страните няма да отпускат субсидии на предприятия, доставящи стоки или услуги, когато тези субсидии се отразяват неблагоприятно на конкуренцията или търговията или има вероятност да им се отразят неблагоприятно.

ЧЛЕН 291

Определение и приложно поле

1. За целите на настоящата глава субсидия означава мярка, която изпълнява условията, предвидени в член 1, параграф 1 от Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки, което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО („Споразумението за СИМ“), независимо от това дали е отпусната на предприятие, което доставя стоки или услуги.

Алинея 1 не се засяга резултатите от бъдещите обсъждания в рамките на СТО за определяне на субсидиите за услуги. В зависимост от напредъка на тези обсъждания на равнище СТО страните могат да приемат в рамките на Комитета за партньорство решение за актуализиране на настоящото споразумение в това отношение.

2. Разпоредбите на настоящата глава се прилагат към дадена субсидия само ако тази субсидия е определена като специфична по смисъла на член 2 от Споразумението за СИМ. Всяка субсидия, която попада в приложното поле на член 295 от настоящото споразумение, се смята за специфична.

3. Разпоредбите на настоящата глава се прилагат към субсидиите, отпуснати на всички предприятия, независимо дали са публични или частни. Прилагането на разпоредбите на настоящия раздел не възпрепятства юридически или фактически изпълнението на специфични услуги от обществен интерес, възложени на въпросните предприятия. Дерогациите от прилагането на разпоредбите на настоящия раздел са ограничени до задачи от обществен интерес, пропорционални с постигането на възложената им цел на обществената политика и прозрачни.

4. Член 294 от настоящото споразумение не се прилага към субсидиите, свързани с търговията със стоки, попадащи в приложното поле на Споразумението за селското стопанство, което се съдържа в приложение 1А към Споразумението за СТО („Споразумението за селското стопанство“).

5. Членове 294 и 295 не се прилагат към аудио-визуалния сектор.

ЧЛЕН 292

Връзка със Споразумението за СТО

Разпоредбите на настоящата глава не засягат правата и задълженията на всяка от страните по член XV от ГАТС, член XVI от ГАТТ от 1994 г., Споразумението за СИМ и Споразумението за селското стопанство.

ЧЛЕН 293

Прозрачност

1. На всеки две години всяка от страните уведомява другата страна относно правното основание, формата, размера или бюджета и когато е възможно, получателя на субсидиите, отпуснати по време на отчетния период.
2. Такова уведомление се смята за направено, ако релевантната информация е била оповестена от една от страните или от нейно име на обществено достъпен уебсайт до 31 декември на следващата календарна година. Първото уведомление се оповестява не по-късно от две години след влизането в сила на настоящото споразумение.
3. За субсидиите, за които се уведомява по силата на Споразумението за СИМ, уведомлението се смята за направено, когато една от страните изпълни задълженията си за уведомяване по член 25 от Споразумението за СИМ, при условие че уведомлението съдържа цялата информация, изисквана по параграф 1 от настоящия член.

ЧЛЕН 294

Консултации

1. Ако една от страните смята, че отпуснатата от другата страна субсидия, която не попада в приложното поле на член 295, би могла да се отрази неблагоприятно на нейните интереси, тази страна може да изрази своята загриженост пред страната, отпуснала субсидията, и да отправи искане за провеждане на консултации по този въпрос. Получилата искането страна го разглежда добронамерено и с цялото необходимо внимание.

2. Без да се засягат изискванията за прозрачност по член 293 и с цел намиране на решение, чрез консултациите се цели по-конкретно да се установят целта или предназначението на политиката, поради които се отпуска субсидията, и размерът на въпросната субсидия, както и да се получат данни, които позволяват да се преценят отрицателните последици на субсидията за търговията или инвестициите.

3. С цел улесняване на консултациите получилата искането страна предоставя информация за въпросната субсидия в срок от 60 дни от датата на получаване на искането.

4. Ако след получаване на информация за въпросната субсидия отправящата искането страна смята, че тази субсидия се отразява неблагоприятно или би могла да се отрази неблагоприятно на нейните търговски или инвестиционни интереси по непропорционален начин, получилата искането страна ще положи максимални усилия да премахне или да сведе до минимум неблагоприятните последици за търговските или инвестиционните интереси на отправящата искането страна, причинени от тази субсидия.

ЧЛЕН 295

Субсидии, подчинени на условия

Всяка от страните подчинява на определени условия следните субсидии, доколкото тези субсидии се отразяват неблагоприятно на търговията или инвестициите на другата страна или има вероятност да им се отразят неблагоприятно:

- а) правна договорка, съгласно която държавата пряко или косвено отговаря за покриването на дълговете или финансовите задължения на определени предприятия, е допустима, при условие че покриването на дълговете и финансовите задължения е ограничено по отношение на размера на тези дългове и финансови задължения или на срока на такава отговорност;

- б) субсидии, отпускани на несъстоятелни предприятия или на предприятия в затруднено финансово положение, под различна форма (включително заеми и гаранции, безвъзмездни парични средства, капиталови инжекции, предоставяне на активи под пазарните цени и освобождаване от данъци) със срок, по-дълъг от една година, са допустими, при условие че е бил изготвен надежден план за реструктуриране въз основа на реалистични прогнози с цел гарантиране на възстановяването на дългосрочната жизнеспособност на несъстоятелното предприятие или предприятието в затруднено финансово положение в разумен срок и с принос от предприятието към разходите за реструктуриране^{1. 2}

ЧЛЕН 296

Използване на субсидиите

Всяка от страните гарантира, че предприятията използват субсидиите, отпуснати от една от страните, единствено за целта на обществената политика, за която са били отпуснати субсидиите.

¹ Това не възпрепятства страните да предоставят временна ликвидна подкрепа под формата на гаранции по заеми или заеми, ограничени до размера, необходим, за да се поддържа търговската дейност на предприятие в затруднено финансово положение за срока, необходим за приемане на план за реструктуриране или за ликвидация

² Малките и средните предприятия не са длъжни да допринасят за разходите за реструктуриране.

РАЗДЕЛ Г

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 297

Уреждане на спорове

Страните не могат да използват процедурите за уреждане на спорове, предвидени в глава 13 от настоящото споразумение, за въпроси, които произтичат от прилагането на раздел Б от настоящата глава или на член 294, параграф 4.

ЧЛЕН 298

Поверителност

1. Когато обменят информация съгласно настоящата глава, страните вземат предвид ограниченията, наложени от съответните им законодателства по отношение на професионалната и търговската тайна, и осигуряват защитата на търговските тайни и друга поверителната информация.
2. Всяка информация, съобщена по силата на настоящата глава, се третира от получаващата я страна като поверителна, освен ако другата страна, в съответствие с вътрешното си законодателство, не е разрешила разкриването на информацията или предоставянето ѝ на широката общественост.

ЧЛЕН 299

Клауза за преглед

Страните следят непрекъснато въпросите от настоящата глава. Всяка от страните може да отнася тези въпроси за разглеждане от Комитета за партньорство. Освен ако не се споразумеят за друго, страните правят преглед на напредъка по прилагане на настоящата глава на всеки пет години след влизането в сила на настоящото споразумение.

ГЛАВА 11

ДЪРЖАВНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

ЧЛЕН 300

Делегирани правомощия

Освен ако не е предвидено друго, всяка от страните гарантира, че всяко предприятие, в това число държавно предприятие, предприятие, на което са предоставени специални права или привилегии, или определен монопол, на които една от страните е делегирала регулаторно, административно или друго държавно правомощие на което и да е равнище на управление, при упражняване на това правомощие действа в съответствие със задълженията на страната, предвидени в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 301

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат следните определения:

- а) „държавно предприятие“ означава предприятие, в това число дъщерно дружество, в което една от страните пряко или косвено:
 - i) притежава повече от 50 % от записания капитал на предприятието или контролира повече от 50 % от гласовете, свързани с емитирания от това предприятие акционерен капитал;
 - ii) може да назначава повече от половината от членовете на управителния съвет или на равностоен орган на предприятието; или
 - iii) може да контролира предприятието;
- б) „предприятие, на което са предоставени специални права или привилегии“ означава всяко публично или частно предприятие, в това число дъщерно дружество, на което една от страните е предоставила юридически или фактически специални права или привилегии. Специални права или привилегии се предоставят от една от страните, когато тя определя или ограничава до две или повече броя на предприятията, на които е разрешено да доставят стока или услуга по критерии, които не са обективни, пропорционални и недискриминационни, съществено засягайки по този начин способността на което и да било друго предприятие да доставя същата стока или услуга на същата територия при равностойни по същество условия;

- в) „определен монопол“ означава субект, извършващ търговска дейност, в това число група от субекти или държавен орган и всяко тяхно дъщерно дружество, който субект за съответния пазар на територията на една от страните е определен за единствен доставчик или купувач на стока или услуга, като това понятие не включва субекти, на които е предоставено изключително право върху интелектуална собственост, само на основание на това предоставяне;
- г) „търговски дейности“ означава дейности, чийто краен резултат е производството на стока или предоставянето на услуга, която ще бъде продадена на съответния пазар в количества и на цени, определени от предприятието, като това се извършва със стопанска цел, но не включва дейности, извършвани от предприятие, което:
- i) действа с нестопанска цел;
 - ii) действа на принципа за покриване на разходите; или
 - iii) предоставя обществени услуги;
- д) „търговски съображения“ означава цената, качеството, наличността, пускането на пазара, транспортирането и другите ред и условия на закупуване или продажба или други фактори, които обичайно биха били отчетени при вземането на търговски решения от предприятие, действащо съобразно с принципите на пазарната икономика в съответния икономически сектор или промишлен отрасъл;
- е) „да се определи“ означава да се установи или разреши монопол или да се разшири обхватът на монопол така, че да обхваща допълнителна стока или услуга.

ЧЛЕН 302

Приложно поле

1. Страните потвърждават правата и задълженията си по член XVII, параграфи 1—3 от ГАТТ от 1994 г., по Договореността относно тълкуването на член XVII от ГАТТ от 1994 г., както и по член VIII, параграфи 1, 2 и 5 от ГАТС.
2. Настоящата глава се прилага към всяко предприятие по член 300, което извършва търговска дейност. Когато едно предприятие извършва както търговски, така и нетърговски дейности¹, само търговските дейности на това предприятие влизат в приложното поле на настоящата глава.
3. Настоящата глава се прилага към всички предприятия по член 300 на централно и на по-ниско равнище на управление.
4. Настоящата глава не се прилага към за възлагане на обществени поръчки, осъществявано от една от страните или от нейните възложители, по смисъла на обществените поръчки, които попадат в приложното поле на членове 278 и 279.
5. Настоящата глава не се прилага към услуга, доставяна при упражняване на държавна власт по смисъла на ГАТС.
6. Член 304:
 - а) не се прилага към секторите по членове 143 и 148;

¹ В интерес на правната сигурност и за целите на настоящата глава се уточнява, че предоставянето на обществени услуги не се смята за търговска дейност по смисъла на член 301, буква г).

- б) не се прилага към мярка на държавно предприятие, предприятие, на което са предоставени специални права или привилегии, или определен монопол, ако за същата мярка, в случай че е била приета или запазена в сила от една от страните, би се прилагала формулирана от въпросната страна резерва по отношение на задължение за национално третиране или задължение за третиране като най-облагодетелствана нация по член 144, съгласно изложеното в списъка на страната в приложение VIII-А за Европейския съюз или в приложение VIII-Д за Република Армения; и
- в) не се прилага към търговски дейности на държавно предприятие, предприятие, на което са предоставени специални права или привилегии, или определен монопол, ако същата дейност би засегнала търговията с услуги, по отношение на която една от страните е поела ангажимент по членове 149 и 150, съобразно условията и квалификациите, определени в списъка на въпросната страна в приложение VIII-Б за Европейския съюз и в приложение VIII-Е за Република Армения;

ЧЛЕН 303

Общи разпоредби

1. Без да се засягат правата и задълженията на страните по настоящата глава, никоя от разпоредбите на настоящата глава не възпрепятства страните да създават или да запазват държавни предприятия, да определят или да запазват монополи или да предоставят на предприятията специални права или привилегии.
2. Никоя от страните не може да изисква от предприятията, които попадат в приложното поле на настоящата глава, да действат по начин, който е в противоречие с настоящото споразумение, нито да ги насърчава да действат по такъв начин

ЧЛЕН 304

Недопускане на дискриминация и търговски съображения

1. Всяка от страните гарантира, че нейните държавни предприятия, определени монополи и предприятия, на които са предоставени специални права или привилегии, когато извършват търговски дейности:
 - а) при закупуването или продажбата на стоки или услуги се водят от търговски съображения, с изключение на случаите, когато трябва да изпълняват задълженията си за предоставяне на обществена услуга, които не са в противоречие с буква б);
 - б) при закупуването или продажбата на стоки или услуги:
 - i) предоставят на стоките или услугите, доставяни от предприятие на другата страна, третиране, което е не по-малко благоприятно от това, което предоставят на сходни стоки или сходни услуги, доставяни от предприятията на въпросната страна; и
 - ii) предоставят на стоките или услугите, доставяни от предприятия на другата страна, установени на нейна територия, третиране, което е не по-малко благоприятно от това, което предоставят на сходни стоки или сходни услуги, доставяни от предприятия на съответния пазар на нейна територия, които са установени предприятия на въпросната страна; и

- в) при продажбата на стоки или услуги:
 - i) предоставят на предприятията на другата страна третиране, което е не по-малко благоприятно от това, което предоставят на предприятията на въпросната страна; и
 - ii) предоставят на предприятията на другата страна, установени на нейна територия, третиране, което е не по-малко благоприятно от това, което предоставят на предприятията на съответния пазар на нейна територия, които са установени предприятия на въпросната страна.
- 2. Параграф 1 не възпрепятства държавните предприятия, предприятията, на които са предоставени специални права или привилегии, или определените монополи да:
 - а) закупуват или да доставят стоки или услуги при различни ред или условия, включително такива, свързани с цената, при условие че тези различни ред или условия са съобразени с търговски съображения; и
 - б) откажат да закупят или да доставят стоки или услуги, при условие че този отказ е мотивиран от търговски съображения.

ЧЛЕН 305

Регулаторни принципи

1. Всяка от страните се стреми да гарантира, че предприятията по член 300 спазват международно признатите стандарти за корпоративно управление.

2. Всяка от страните гарантира, че за да могат да изпълняват ефективно и безпристрастно регулаторната си функция при сходни обстоятелства по отношение на всички предприятия, чиято дейност регулират, в това число държавни предприятия, предприятия, на които са предоставени специални права или привилегии, и определени монополи, регулаторните органи, създадени или запазени от една от страните, не отговарят преди никое от предприятията, чиято дейност регулират¹.

Безпристрастността, с която регулаторните органи изпълняват регулаторните си функции, се преценява спрямо методите на работа или практиката в най-общ смисъл на съответния регулаторен орган.

За секторите, за които страните са се споразумели регулаторните органи да имат специфични задължения в други глави, съответната разпоредба в другите глави има предимство.

3. Всяка от страните гарантира прилагането на законовите и подзаконовите разпоредби по последователен и недискриминационен начин, в това число на законовите си и подзаконовите си разпоредби за предприятията по член 300.

ЧЛЕН 306

Прозрачност

1. Когато една от страните има основания да смята, че интересите ѝ по настоящата глава се засягат неблагоприятно от търговските дейности на предприятие по член 300 на другата страна в рамките на приложното поле на настоящата глава, тя може да поиска писмено другата страна да предостави информация за операциите на това предприятие, свързани с дейностите, които попадат в приложното поле на настоящата глава.

¹ В интерес на правната сигурност се уточнява, че за секторите, за които страните са се споразумели регулаторните органи да имат специфични задължения в други глави, съответната разпоредба в другите глави, както е предвидена в настоящото споразумение, има предимство.

В исканията за такава информация трябва да се посочат предприятието, стоките или услугите и съответните пазари и да се включат сведения за това, че предприятието участва в практики, които възпрепятстват търговията или инвестициите между страните.

2. Информацията, която трябва да се предостави съгласно параграф 1, включва:

- а) чия собственост е и каква е структурата на гласуване на предприятието, като се посочват процентът от акциите/дяловете и процентът от правата на глас, които сумарно притежава една от страните или предприятие по член 300;
- б) описание на всички специални акции/дялове или специални права на глас, или други права, които притежава една от страните или предприятие по член 300, когато тези права са различни от правата, произтичащи от обикновените акции/дялове на такъв субект;
- в) организационната структура на предприятието; състава на управителния съвет или на равностоен орган, който контролира пряко или косвено такова предприятие; и взаимното участие и други връзки с различни предприятия или групи от предприятия по член 300;
- г) описание на това кои държавни ведомства или публични органи регулират или надзирават предприятието, описание на йерархичната структура¹ и на правата и практиките на държавните ведомства или публичните органи, свързани с назначаването, възнаграждението или освобождаването от длъжност на лицата на ръководна длъжност;

¹ В интерес на правната сигурност се уточнява, че страните не са длъжни да разкриват доклади или съдържанието на доклади.

- д) годишните приходи или общата стойност на активите, или и двете; и
- е) освобождавания, несъответстващи мерки, имунитети и всякакви други мерки, включително по-благоприятно третиране, приложими на територията на получилата искането страна, спрямо предприятие по член 300.

3. Параграф 2, букви а) — д) не се прилагат към МСП, както са определени в законовите и подзаконовите разпоредби на страната.

4. Никоя от разпоредбите на параграфи 1 и 2 не изисква от страните да предоставят поверителна информация, разкриването на която би било в противоречие с техните закони и подзаконови разпоредби, би попречило на правоприлагането или по друг начин би навредило на обществен интерес, или би накърнило законните търговски интереси на конкретни предприятия.

ГЛАВА 12

ПРОЗРАЧНОСТ

ЧЛЕН 307

Определения

За целите на настоящата глава:

- а) „мерки с общо приложение“ включват законови и подзаконови разпоредби, решения, процедури и административни актове с общо приложение, които могат да имат отражение върху въпрос, попадащ в приложното поле на настоящото споразумение;
- б) „заинтересовано лице“ означава всяко физическо или юридическо лице, което може да бъде засегнато от мярка с общо приложение.

ЧЛЕН 308

Цел и приложно поле

Като признават въздействието, което тяхната съответна регулаторна среда може да окаже върху търговията и инвестициите между тях, страните осигуряват предсказуема регулаторна среда и ефикасни процедури за икономическите оператори, по-специално за МСП.

ЧЛЕН 309

Публикуване

1. Всяка от страните гарантира, че мерките с общо приложение, приети след влизането в сила на настоящото споразумение:

- а) стават достъпни бързо и лесно чрез официално предназначено за тази цел средство, включително чрез електронно средство, по начин, който да даде възможност на всяко лице да се запознае с тях;
- б) ясно посочват, доколкото е възможно, целта и основанието на тези мерки; и
- в) предвиждат достатъчно време между датата на публикуване и датата на влизане в сила на тези мерки, освен в надлежно обосновани случаи.

2. Всяка от страните:

- а) се стреми да публикува на достатъчно ранен етап всяко предложение за приемане или изменение на мярка с общо приложение, включително обяснение на целта и основанието на предложението;
- б) дава разумни възможности на заинтересованите лица да представят коментарите си по всяко предложение за приемане или изменение на мярка с общо приложение, като дава по-специално достатъчно време за оползотворяване на тези възможности; и

- в) се стреми да вземе предвид коментарите, получени от заинтересованите лица във връзка с всяко такова предложение.

ЧЛЕН 310

Запитвания и звена за контакт

1. При влизането в сила на настоящото споразумение всяка от страните определя звено за контакт, за да гарантира ефективното прилагане на настоящото споразумение и да улесни комуникацията между страните по всеки въпрос, попадащ в приложното поле на настоящото споразумение.
2. По искане на една от страните звеното за контакт на другата страна посочва органа или служителя, компетентен по въпроса, и предоставя необходимото съдействие за улесняване на комуникацията с отправящата искането страна.
3. Всяка от страните създава или запазва подходящи механизми за отговаряне на запитвания от лица по отношение на предложените или влезлите в сила мерки с общо приложение, включително по отношение на прилагането на тези мерки. Запитванията могат да бъдат отправяни чрез звената за контакт, създадени съгласно параграф 1, или чрез всеки друг механизъм по целесъобразност, освен ако с настоящото споразумение не бъде създаден специфичен механизъм.

4. Всяка от страните предвижда процедури на разположение на лицата, които търсят разрешаване на проблемите, произтекли от прилагането на мерките с общо приложение по силата на настоящото споразумение. Тези процедури не засягат никоя от процедурите по обжалване или преразглеждане, които страните създават или запазват по силата на настоящото споразумение. Освен това те не засягат правата и задълженията на страните съгласно глава 13.

5. Страните признават, че отговорът, предоставен съгласно настоящия член, не може да бъде окончателен или правно обвързващ, а се дава единствено с информативна цел, освен ако не е предвидено друго в съответните им законови и подзаконови разпоредби.

6. По искане на една от страните другата страна своевременно предоставя информация и отговаря на въпроси, отнасящи се до всяка мярка с общо приложение или до всяко предложение за приемане или изменение на мярка с общо приложение, за която мярка или за което предложение отправящата искането страна смята, че може да засегне прилагането на настоящото споразумение, независимо от това дали отправящата искането страна е била уведомена предварително за тази мярка.

ЧЛЕН 311

Администриране на мерките с общо приложение

Всяка от страните администрира по еднакъв, обективен, безпристрастен и разумен начин всички мерки с общо приложение. За тази цел при прилагането на такива мерки спрямо конкретни лица, стоки или услуги на другата страна в специфични случаи, всяка от страните:

- а) се стреми да предостави на заинтересованите лица, които са пряко засегнати от дадено производство, разумно предизвестие в съответствие със своите вътрешни процедури, когато производството започне, включително и описание на естеството му, посочване на правното основание, по силата на което то е започнато, и общо описание на всички спорни въпроси;
- б) предоставя на тези заинтересовани лица разумна възможност за представяне на факти и доводи в подкрепа на техните позиции преди предприемането на окончателно административно действие, доколкото времето, естеството на производството и общественият интерес позволяват това; и
- в) гарантира, че прилаганите от нея процедури са основани на нейното вътрешно законодателство и го спазват.

ЧЛЕН 312

Преразглеждане и обжалване

1. Всяка от страните създава или поддържа, в съответствие с вътрешното си законодателство, съдебни, арбитражни или административни трибунали или процедури с цел извършване на бързо преразглеждане и когато има основания за това, поправяне на административно действие по въпроси, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение. Тези трибунали или процедури трябва да са безпристрастни и независими от службата или органа, оправомощени да извършват административното правоприлагане, а отговорните за тях лица не трябва да имат съществен интерес от резултата от разглеждания въпрос.

2. Всяка от страните гарантира, че във всички такива трибунали или в рамките на тези процедури на страните по производството е предоставено правото на:

- а) разумна възможност да поддържат или да защитават съответните си позиции; и
- б) решение, основано на доказателствата и представената документация, или, ако това се изисква от вътрешното ѝ законодателство, на документацията, събрана от административния орган.

3. Всяка от страните гарантира, че в зависимост от изхода на евентуално обжалване или допълнително преразглеждане, предвидено във вътрешното ѝ законодателство, такова решение се прилага от съответната служба или съответния орган по отношение на спорното административно действие и определя тяхната практика по отношение на това действие.

ЧЛЕН 313

Добра нормативна практика и добро административно поведение

1. Страните си сътрудничат за насърчаване на качеството на нормативната уредба и резултатите от нейното прилагане, включително чрез обмена на информация и най-добри практики по отношение на съответните си процеси на реформиране на нормативната уредба и оценки на въздействието на нормативната уредба.

2. Страните подкрепят принципите на добро административно поведение и се споразумяват да си сътрудничат за насърчаване на тези принципи, включително чрез обмена на информация и най-добри практики.

ЧЛЕН 314

Поверителност

Разпоредбите на настоящата глава не изискват от страните да предоставят поверителна информация, разкриването на която би попречило на правоприлагането или по друг начин би навредило на обществен интерес, или би накърнило законните търговски интереси на конкретни публични или частни предприятия.

ЧЛЕН 315

Специфични разпоредби

Разпоредбите на настоящата глава се прилагат, без да се засягат специфичните правила, предвидени в други глави от настоящото споразумение.

ГЛАВА 13

УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

РАЗДЕЛ А

ЦЕЛ И ПРИЛОЖНО ПОЛЕ

ЧЛЕН 316

Цел

Целта на настоящата глава е да се създаде ефективен и ефикасен механизъм за предотвратяване и уреждане на всеки спор между страните относно тълкуването и прилагането на настоящото споразумение с оглед на това при възможност да се стигне до взаимноприемливо решение.

ЧЛЕН 317

Приложно поле

Настоящата глава се прилага към всички спорове относно тълкуването и прилагането на разпоредбите от настоящото споразумение, освен ако не е предвидено друго.

РАЗДЕЛ Б

КОНСУЛТАЦИИ И МЕДИАЦИЯ

ЧЛЕН 318

Консултации

1. Страните полагат усилия да разрешат всеки спор, като започнат добросъвестни консултации с цел стигане до взаимноприемливо решение.
2. Всяка от страните може да поиска провеждане на консултации, като връчи на другата страна, с копие до Комитета за партньорство, писмено искане, в което посочва спорната мярка и разпоредбите на настоящия дял, които смята за приложими.
3. Консултациите се провеждат в срок от 30 дни от датата на получаване на искането и на територията на страната, към която е отправено искането, освен ако страните не са се споразумели за друго. Консултациите се смятат за приключени след изтичане на 30 дни от датата на получаване на искането, освен ако двете страни не решат да продължат консултациите. Консултациите, и по-специално цялата оповестена информация и становищата, изразени от страните по време на консултациите, са с поверителен характер и не засягат правата на никоя от страните във всякакви по-нататъшни процедури.

4. Консултациите по неотложни въпроси, включително по тези, които са свързани с нетрайни стоки, сезонни стоки или услуги или въпроси, свързани с енергетиката, се провеждат в срок от 15 дни от датата на получаване на искането от страната, към която е отправено това искане, и се смятат за приключени след изтичане на тези 15 дни, освен ако двете страни не решат да продължат консултациите.

5. Страна, която иска провеждане на консултации, може да прибегне до арбитраж в съответствие с член 319, ако:

- а) страната, към която е отправено искането, не отговори на искането за консултации в срок от 10 дни от датата на получаването му;
- б) консултациите не се проведат в сроковете, определени в параграф 3 или 4 от настоящия член;
- в) страните се споразумеят да не провеждат консултации; или
- г) консултациите са приключили, без да се стигне до взаимноприемливо решение.

6. В хода на консултациите всяка от страните предоставя достатъчно фактическа информация, за да даде възможност за цялостно разглеждане на начина, по който спорната мярка би могла да засегне функционирането и прилагането на разпоредбите на настоящия дял. Всяка от страните се стреми да осигури участието на служители от своите компетентни държавни органи, които имат експертни познания по въпроса, предмет на консултациите.

ЧЛЕН 319

Медиация

1. Всяка от страните може да отправи искане по всяко време до другата страна за започване на процедура по медиация във връзка с всяка мярка, която се отразява неблагоприятно на търговията или инвестициите между страните.
2. Процедурата по медиация започва, провежда се и приключва в съответствие с механизма за медиация.
3. Комитетът за партньорство приема с решение механизма за медиация на първото си заседание и може да реши внасянето на изменения в него.

РАЗДЕЛ В

ПРОЦЕДУРИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ

ПОДРАЗДЕЛ I

АРБИТРАЖНА ПРОЦЕДУРА

ЧЛЕН 320

Започване на арбитражна процедура

1. Когато страните не успеят да решат спора посредством консултации, както е предвидено в член 318, страната, която е поискала консултации, може да поиска сформирането на арбитражен състав в съответствие с настоящия член.
2. Искането за сформиране на арбитражен състав се отправя писмено чрез връчване на другата страна и на Комитета за партньорство. В искането си страната ищец посочва спорната мярка и обяснява защо тази мярка представлява нарушение на разпоредбите на настоящия дял, така че да изложи ясно правното основание на искането.

ЧЛЕН 321

Сформиране на арбитражния състав

1. Арбитражният състав се състои от трима арбитри.
2. В срок от 14 дни от датата, на която страната ответник е получила писменото искане за образуване на арбитражен състав, страните провеждат консултации с цел да постигнат съгласие относно състава на арбитражния състав.
3. В случай че страните не могат да постигнат съгласие относно състава на арбитражния състав в срока по параграф 2 от настоящия член, в срок от пет дни от изтичането на срока, определен в настоящия параграф, всяка от страните назначава арбитър от своя подписък, включен в списъка, изготвен съгласно член 339. Ако някоя от страните не назначи арбитър, по искане на другата страна арбитърът се избира чрез жребий от председателя на Комитета за партньорство или от упълномощено от него лице от подписъка на тази страна, включен в списъка, изготвен съгласно член 339.
4. Освен ако страните не постигнат съгласие относно председателя на арбитражния състав в срока по параграф 2 от настоящия член, по искане на всяка от страните председателят на Комитета за партньорство или упълномощено от него лице избира чрез жребий председателя на арбитражния състав от подписъка с председатели, включен в списъка, изготвен съгласно член 339.
5. Председателят на Комитета за партньорство или упълномощено от него лице избира арбитрите в срок от пет дни от искането по параграф 3 или 4.

6. За дата на образуване на арбитражния състав се смята последната от датите, на която тримата избрани арбитри са уведомили, че приемат назначаването им съгласно процедурния правилник.

7. Ако някой от списъците, предвидени в член 339, не е съставен към момента на подаване на искане по параграф 3 или 4 от настоящия член или не съдържа достатъчен брой имена към този момент, арбитрите се избират чрез жребий измежду лицата, които са били официално предложени от едната страна или и от двете страни.

ЧЛЕН 322

Мандат

1. Освен ако страните не са се споразумели за друго в срок от пет дни от датата на избиране на арбитрите, мандатът на арбитражния състав се състои в следното:

„Съобразно със съответните разпоредби на дял V от настоящото споразумение, на които се позовават страните по спора, да разгледа въпроса, повдигнат в искането за сформирание на арбитражния състав, да се произнесе относно съвместимостта на въпросната мярка със съответните разпоредби и да представи доклад в съответствие с членове 324, 325, 326 и 338 от настоящото споразумение.“

2. Страните уведомяват арбитражния състав за мандата, за който са се споразумели, в срок от три дни от постигането на съгласие.

ЧЛЕН 323

Предварително решение на арбитражният състав относно наличието на спешност

Ако някоя от страните поиска това, в срок от 10 дни от своето сформирание арбитражният състав решава дали смята случая за спешен. За такова искане до арбитражния състав се уведомяват едновременно другата страна.

ЧЛЕН 324

Доклади на арбитражния състав

1. Арбитражният състав представя на страните междинен доклад, съдържащ неговите фактически констатации, приложимостта на съответните разпоредби и основните мотиви за всички направени от него констатации и препоръки.
2. В срок от 14 дни от представянето на доклада всяка от страните може да връчи писмено искане до арбитражния състав за преразглеждане на конкретни аспекти от междинния доклад. Другата страна се уведомява едновременно за такова искане.
3. След като разгледа всички писмени коментари на страните, свързани с междинния доклад, арбитражният състав може да измени своя доклад и да проведе всички допълнителни проучвания, които смята за целесъобразни.

4. В окончателния доклад на арбитражния състав се излагат фактическите констатации, приложимостта на съответните разпоредби на настоящия дял и основните мотиви за всички направени в него констатации и заключения. В окончателния доклад се обсъждат в достатъчна степен доводите, изтъкнати по време на междинния етап на разглеждане, и се съдържат ясни отговори на въпросите и становищата на страните.

ЧЛЕН 325

Междинен доклад на арбитражния състав

1. Арбитражният състав представя на страните междинен доклад не по-късно от 90 дни след датата на сформирането си. Когато арбитражният състав смята, че този срок не може да бъде спазен, неговият председател уведомява писмено страните и Комитета за партньорство, като посочва причините за закъснението и датата, на която арбитражният състав предвижда да представи своя междинен доклад. При никакви обстоятелства междинният доклад не може да бъде представян по-късно от 120 дни след датата на сформиране на арбитражния състав.
2. При спешни случаи по член 323, включително при такива, които са свързани с нетрайни стоки, сезонни стоки или услуги или въпроси, свързани с енергетиката, арбитражният състав полага максимални усилия, за да представи своя междинен доклад в срок от 45 дни и при всички случаи — не по-късно от 60 дни от датата на сформиране на арбитражния състав.

3. В срок от 14 дни от получаването на междинния доклад всяка от страните може да подаде писмено искане до арбитражния състав за преразглеждане на конкретни аспекти от междинния доклад съгласно член 324, параграф 2. Другата страна се уведомява едновременно за такова искане. В срок от седем дни от получаването на писменото искане от арбитражния състав всяка от страните може да представи коментарите си по искането на другата страна.

ЧЛЕН 326

Окончателен доклад на арбитражния състав

1. Арбитражният състав представя своя окончателен доклад на страните и на Комитета за партньорство в срок от 120 дни от датата на сформирането си. Когато арбитражният състав смята, че този срок не може да бъде спазен, неговият председател уведомява писмено страните и Комитета за партньорство, като посочва причините за закъснението и датата, на която арбитражният състав предвижда да представи своя окончателен доклад. При никакви обстоятелства окончателният доклад не може да бъде представян по-късно от 150 дни след датата на сформиране на арбитражния състав.
2. При спешни случаи по член 323, включително при такива, които са свързани с нетрайни стоки, сезонни стоки или услуги или въпроси, свързани с енергетиката, арбитражният състав полага максимални усилия, за да представи своя окончателен доклад в срок от 60 дни от датата на сформиране на арбитражния състав. При никакви обстоятелства окончателният доклад не може да бъде представян по-късно от 75 дни след датата на сформиране на арбитражния състав.

ПОДРАЗДЕЛ II

ИЗПЪЛНЕНИЕ

ЧЛЕН 327

Изпълнение на посоченото в окончателния доклад на арбитражния състав

С цел изпълнение на разпоредбите на настоящия дял страната ответник взема необходимите мерки за бързото и добросъвестно изпълнение на посоченото в окончателния доклад на арбитражния състав.

ЧЛЕН 328

Разумен срок за изпълнение

1. Ако не е възможно посоченото в окончателния доклад да бъде изпълнено незабавно, страните полагат усилия да се споразумеят относно срока, необходим за изпълнение. В такъв случай, не по-късно от 30 дни след получаването на окончателния доклад страната ответник връчва уведомление на страната ищец и на Комитета за партньорство за срока, който ще ѝ бъде необходим за изпълнение на посоченото в окончателния доклад („разумен срок“).

2. Ако между страните има несъгласие по отношение на продължителността на разумния срок, в срок от 20 дни от получаването на уведомлението по параграф 1 страната ищец може да връчи писмено искане до първоначалния арбитражен състав да определи продължителността на разумния срок. Искането се връчва едновременно на другата страна и на Комитета за партньорство. Арбитражният състав представя определението си за разумен срок на страните и на Комитета за партньорство в срок от 20 дни от датата на получаване на искането.
3. Страната ответник уведомява писмено страната ищец за напредъка, постигнат от нея при изпълнение на посоченото в окончателния доклад. Такова уведомление се прави писмено и се връчва най-малко един месец преди изтичането на разумния срок.
4. Разумният срок може да бъде удължен по взаимно съгласие между страните.

ЧЛЕН 329

Преглед на мярка, предприета за изпълнение на посоченото в окончателния доклад на
арбитражния състав

1. Страната ответник уведомява страната ищец и Комитета за партньорство относно всяка мярка, която е предприела за изпълнение на посоченото в окончателния доклад. Такова уведомление се връчва преди изтичането на разумния срок.

2. В случай на разногласие между страните относно наличието на мярка, за която е направено уведомление по параграф 1, или относно съответствието на такава мярка с разпоредбите на настоящия дял, страната ищец може да връчи писмено искане до първоначалния арбитражен състав да се произнесе по въпроса. Страната ответник се уведомява едновременно за такова искане. В искането се посочва конкретната спорна мярка и се обяснява защо тази мярка е в противоречие със съответните разпоредби, така че да се изложи ясно правното основание на искането. Арбитражният състав представя своя доклад на страните и на Комитета за партньорство в срок от 45 дни от датата на получаване на искането.

ЧЛЕН 330

Временни средства за правна защита в случай на неизпълнение

1. Ако страната ответник не уведоми за мярка, която е предприела, за да изпълни посоченото в окончателния доклад на арбитражния състав преди изтичането на разумния срок, или ако арбитражният състав постанови, че не е налице такава мярка или че мярката, за която е направено уведомление по член 329, параграф 1, е в противоречие със задълженията на страната ответник съгласно разпоредбите на настоящия дял, страната ответник предлага временно обезщетение, ако страната ищец поиска това и след консултации с нея.

2. Ако страната ищец реши да не иска предложение за временно обезщетение по параграф 1 или ако е било отправено такова искане, но не е било постигнато съгласие за обезщетение в срок от 30 дни след края на разумния срок или след датата на представяне на доклада на арбитражния състав по член 329, параграф 2, страната ищец има право, след като уведоми другата страна и Комитета за партньорство, да спре изпълнението на задълженията, произтичащи от разпоредбите на настоящия дял. В уведомлението се уточнява степента на спиране на изпълнението на задълженията, която не може да надвишава пропуснатите ползи или причинените вреди, дължащи се на нарушението. Страната ищец може да приложи спирането след изтичането на срок от 10 дни след получаването на уведомлението от страната ответник, освен ако страната ответник не е поискала арбитраж по параграф 3.

3. Ако страната ответник смята, че предвидената степен на спиране на изпълнението на задълженията надвишава пропуснатите ползи или причинените вреди, дължащи се на нарушението, тя може да връчи писмено искане до първоначалния арбитражен състав да се произнесе по въпроса. Страната ищец и Комитетът за партньорство се уведомяват за такова искане преди изтичането на срока от 10 дни по параграф 2. Първоначалният арбитражен състав представя своя доклад за степента на спиране на изпълнението на задълженията на страните и на Комитета за партньорство в срок от 30 дни от датата на връчване на искането. Изпълнението на задълженията не се спира, докато първоначалният арбитражен състав не представи своя доклад. Спирането трябва да съответства на посоченото в доклада на арбитражния състав за степента на спиране.

4. Спирането на изпълнението на задълженията и обезщетението, посочени в настоящия член, са временни и не се прилагат:

а) след като страните стигнат до взаимноприемливо решение съгласно член 334;

- б) след като страните се споразумеят, че посредством мярката, за която е направено уведомление съгласно член 329, параграф 1, страната ответник изпълнява разпоредбите на настоящия дял; или
- в) след като мярката, за която арбитражният състав е установил съгласно член 329, параграф 2, че е в противоречие с разпоредбите на настоящия дял, бъде отменена или изменена така, че да бъде приведена в съответствие с посочените разпоредби.

ЧЛЕН 331

Преглед на мярка, предприета за изпълнение, след приемането на временни средства за правна защита в случай на неизпълнение

1. Страната ответник уведомява страната ищец и Комитета за партньорство за мярката, която е предприела с цел изпълнение на посоченото в доклада на арбитражния състав след спирането на отстъпките или след прилагането на временно обезщетение, в зависимост от случая. С изключение на случаите по параграф 2 страната ищец прекратява спирането на отстъпките в срок от 30 дни от получаването на уведомлението. Когато е приложено обезщетение и с изключение на случаите по параграф 2, страната ответник може да прекрати прилагането на такова обезщетение в срок от 30 дни от датата на която е уведомила, че е изпълнила посоченото в доклада на арбитражния състав.

2. Ако в срок от 30 дни от датата на получаване на уведомлението страните не постигнат съгласие относно това дали посредством мярката, за която е направено уведомление, страната ответник изпълнява съответните разпоредби, страната ищец връчва писмено искане до първоначалния арбитражен състав да се произнесе по въпроса. Искането се връчва едновременно на другата страна и на Комитета за партньорство. Докладът на арбитражния състав се предоставя на страните и на Комитета за партньорство в срок от 45 дни от датата на подаване на искането. Ако арбитражният състав постанови, че мярката, предприета за изпълнение, е в съответствие с разпоредбите на настоящия дял, спирането на изпълнението на задълженията или обезщетението, в зависимост от случая, се прекратява. Ако арбитражният състав постанови, че мярката, за която е направено уведомление от страната ответник съгласно параграф 1, не е в съответствие с разпоредбите на настоящия дял, степента на спиране на изпълнението на задълженията или обезщетението, когато е уместно, се адаптира с оглед на посоченото в доклада на арбитражния състав.

ПОДРАЗДЕЛ III

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 332

Смяна на арбитри

Ако в рамките на арбитражна процедура по настоящата глава първоначалният арбитражен състав или някой от неговите членове не може да участва, оттегля се или трябва да бъде сменен, защото не отговаря на изискванията в кодекса за поведение, се прилага процедурата, предвидена в член 321. Срокт за представяне на доклада може да бъде удължен за толкова време, колкото е необходимо за назначаването на нов арбитър, но не за повече от 20 дни.

ЧЛЕН 333

Спиране и прекратяване на арбитражната процедура и на процедурата за изпълнение

По искане и на двете страни арбитражният състав спира своята работа по всяко време за уговорен от страните срок, чиято продължителност не надвишава 12 последователни месеца. Арбитражният състав възобновява работата си преди края на този срок по писмено искане и на двете страни или в края на този срок по писмено искане на една от страните. Отправящата искането страна уведомява съответно председателя на Комитета за партньорство и другата страна. Ако никоя от страните не поиска да се възобнови работата на арбитражния състав при изтичане на уговорения срок за спиране, процедурата се прекратява. В случай на спиране на работата на арбитражния състав съответните срокове по настоящата глава се удължават със същия срок, за който работата на арбитражния състав е била спряна.

ЧЛЕН 334

Взаимноприемливо решение

1. Страните могат да стигнат до взаимноприемливо решение на спор по настоящата глава по всяко време.
2. Ако по време на арбитражната процедура или на процедура по медиация се стигне до взаимноприемливо решение, страните съвместно уведомяват за това решение Комитета за партньорство и председателя на арбитражният състав или медиатора, ако е приложимо. При извършването на такова уведомяване арбитражната процедура или процедурата по медиация се прекратява.

3. Всяка от страните предприема необходимите мерки за изпълнението на взаимноприемливото решение в уговорения срок. Не по-късно от изтичането на уговорения срок изпълняващата страна уведомява писмено другата страна за всяка предприета мярка за изпълнението на взаимноприемливото решение.

ЧЛЕН 335

Процедурен правилник и кодекс за поведение

1. Процедурите за уреждане на спорове по настоящата глава се уреждат от настоящата глава, от процедурния правилник и от кодекса за поведение.
2. Комитетът за партньорство приема с решение процедурния правилник и кодекса за поведение на първото си заседание и може да реши внасянето на изменения в тях.
3. Всяко заседание на арбитражния състав е открито, освен ако в процедурния правилник не е предвидено друго.

ЧЛЕН 336

Информация и технически консултации

1. По искане на една от страните, за което се уведомяват едновременно арбитражният състав и другата страна, или по собствена инициатива арбитражният състав може да поиска всяка информация, която счита за необходима за изпълнението на своите функции, включително от страните по спора. Страните трябва да отговорят бързо и изчерпателно на всяко искане от страна на арбитражния състав на такава информация.
2. По искане на една от страните, за което се уведомяват едновременно арбитражният състав и другата страна, или по собствена инициатива арбитражният състав може да потърси всяка информация, която счита за необходима за изпълнението на своите функции. Арбитражният състав има също така правото да потърси становището на експерти, когато смята това за целесъобразно. Арбитражният състав се допитва до страните преди избора на такива експерти.
3. Физически или юридически лица, установени на територията на някоя от страните, могат да представят на арбитражния състав становища в качеството на *amicus curiae* в съответствие с процедурния правилник.
4. Всяка информация, получена съгласно настоящия член, се оповестява на всяка от страните и се предоставя за коментари от тяхна страна.

ЧЛЕН 337

Правила за тълкуване

Арбитражният състав тълкува разпоредбите на настоящия дял в съответствие с обичайните правила за тълкуване на международното публично право, включително правилата, кодифицирани във Виенската конвенция за правото на договорите от 1969 г. Арбитражният състав също така взема под внимание релевантните тълкувания в доклади на специализирани групи на СТО и в доклади на Апелативния орган, приети от Органа на СТО за уреждане на спорове. Докладите на арбитражния състав не могат да увеличават или намаляват правата и задълженията на страните, предвидени в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 338

Решения и доклади на арбитражния състав

1. Арбитражният състав полага максимални усилия да взема всички решения с консенсус. Ако не може да се стигне обаче до вземане на решение с консенсус, спорният въпрос се решава с мнозинство от гласовете. Особените мнения на арбитрите не се оповестяват в никакъв случай.
2. В доклада на арбитражния състав се излагат фактическите констатации, приложимостта на съответните разпоредби и основните мотиви за всички направени в него констатации и заключения.

3. Решенията и докладите на арбитражния състав се приемат безусловно от страните и не пораждаат никакви права, нито задължения за физическите и юридическите лица.

4. Комитетът за партньорство прави обществено достояние доклада на арбитражния състав при спазване на принципите за защита на поверителната информация, както е предвидено в процедурния правилник.

РАЗДЕЛ Г

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 339

Списъци с арбитри

1. Не по-късно от шест месеца след влизането в сила на настоящото споразумение и въз основа на направени от страните предложения, Комитетът за партньорство съставя списък с най-малко 15 лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на арбитър. Списъкът е съставен от три подписъка: по един подписък за всяка от страните и един подписък с лица, които не са граждани на никоя от страните и които са предназначени да изпълняват функцията на председател на арбитражния състав. Всеки подписък съдържа най-малко пет лица. Комитетът за партньорство следи за това списъкът да се поддържа винаги на това равнище.

2. Арбитрите трябва да имат доказани експертни познания по право, международна търговия и в други области, свързани с разпоредбите на настоящия дял. Те са независими, изпълняват функциите си в качеството си на частни лица и не приемат указания от никоя организация, нито правителство, нито пък са свързани с правителството на някоя от страните, и спазват кодекса за поведение. Председателят трябва да има и опит с процедури за уреждане на спорове.

3. Комитетът за партньорство може да състави допълнителни списъци с 15 лица, които имат познания и опит в специфични сектори, попадащи в приложното поле на разпоредбите на настоящия дял. Ако страните са съгласни с това, тези допълнителни списъци се използват за формирането на арбитражния състав в съответствие с процедурата по член 321.

ЧЛЕН 340

Избор на съд

1. При възникването на спор във връзка с конкретна мярка, за която се твърди, че нарушава задължение по настоящото споразумение или равностойно по своята същност задължение по друго международно споразумение, по което и двете страни са страни, включително Споразумението за СТО, търсещата правна защита страна избира съда, пред който да се уреди спора.

2. След като една от страните е избрала съда и е започнала процедура за уреждане на спор по настоящата глава или по друго международно споразумение, страната не може да започва процедури за уреждане на спор по другото споразумение по отношение на конкретната мярка по параграф 1, освен ако първоначално избраният съд не може да се произнесе по причини от процесуален характер или свързани с компетентността.

3. За целите на настоящия член:

- а) процедурите за уреждане на спорове по настоящата глава се смятат за започнати, когато някоя от страните поиска сформирането на арбитражен състав съгласно член 320;
- б) процедурите за уреждане на спорове по Споразумението за СТО се смятат за започнати, когато някоя от страните поиска сформирането на специализирана група по член 6 от Договореността на СТО относно правилата и процедурите за уреждане на спорове;
- в) процедурите за уреждане на спорове по всяко друго споразумение се смятат за започнати съгласно съответните разпоредби на въпросното споразумение.

4. Без да се засягат разпоредбите на параграф 2, никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства страните да прилагат спирането на изпълнението на задължения, разрешено от Органа на СТО за уреждане на спорове. Споразумението за СТО не може да се посочва като основание за възпрепятстване на страна да спира изпълнението на задължения по силата на настоящата глава.

ЧЛЕН 341

Срокове

1. Всички срокове, предвидени в настоящата глава, включително сроковете, в които арбитражните състави представят докладите си, се изчисляват в календарни дни, като първият ден е денят след действието или факта, за които се отнасят, освен ако не е посочено друго.
2. Всеки срок, предвиден в настоящата глава, може да бъде променен по взаимно съгласие между страните по спора. Арбитражният състав може по всяко време да предложи на страните да променят всеки срок, предвиден в настоящата глава, като изложи мотивите за предложението.

ЧЛЕН 342

Сезиране на Съда на Европейския съюз

1. Процедурата, предвидена в параграф 2, се прилага към спорове по въпроси, свързани с тълкуването на разпоредбите за сближаване в членове 169, 180, 189 и 192.

2. Когато в спор по параграф 1 се повдига въпрос, свързан с тълкуването на разпоредба от правото на Съюза, арбитражният състав иска от Съда на Европейския съюз да постанови решение по този въпрос, при условие че това е необходимо, за да може арбитражният състав да се произнесе с решение. В такива случаи сроковете, които се прилагат за решенията на арбитражния състав, спират да текат, докато Съдът на Европейския съюз не постанови своето решение. Решението на Съда на Европейския съюз има задължителна сила за арбитражния състав.

ДЯЛ VII

ФИНАНСОВА ПОМОЩ И РАЗПОРЕДБИ ЗА БОРБА С ИЗМАМИТЕ И ЗА КОНТРОЛ

ГЛАВА 1

ФИНАНСОВА ПОМОЩ

ЧЛЕН 343

Република Армения се ползва от финансова помощ, предоставяна посредством съответните механизми и инструменти на Европейския съюз за финансиране. Република Армения може да се ползва също така от заеми от Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие и други международни финансови институции. Финансовата помощ допринася за постигането на целите на настоящото споразумение и се предоставя в съответствие с настоящата глава.

ЧЛЕН 344

1. Основните принципи на финансовата помощ трябва да бъдат съобразени със съответните регламенти за финансовите инструменти на Европейския съюз.
2. Приоритетните области на финансовата помощ на Европейския съюз, уговорени от страните, се определят в годишните програми за действие въз основа, когато е приложимо, на многогодишните рамки, отразяващи договорените приоритети на политиката. Размерът на помощта, установена в тези програми, отразява потребностите на Република Армения, капацитета на нейните сектори и напредъка ѝ в реформите, и по-конкретно в областите, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение.
3. С цел да се осигури оптимално използване на наличните ресурси, страните се стремят да гарантират, че помощта на Европейския съюз се привежда в действие в тясно сътрудничество и координация с други държави донори, организации донори и международни финансови институции и в съответствие с международните принципи за ефективност на помощта.
4. По искане на Република Армения и при спазване на приложимите условия Европейският съюз може да предостави макрофинансова помощ на Република Армения.

ЧЛЕН 345

Основните правни, административни и технически разпоредби за финансовата помощ се установяват в рамките на съответни споразумения между страните.

ЧЛЕН 346

Съветът за партньорство бива информиран относно напредъка и привеждането в действие на финансовата помощ и нейното отражение върху постигането на целите на настоящото споразумение. За тази цел съответните органи на страните непрекъснато и взаимно си предоставят целесъобразни данни от контрола и оценяването.

ЧЛЕН 347

Страните привеждат в действие помощта в съответствие с принципите на добро финансово управление и си сътрудничат в защитата на финансовите интереси на Европейския съюз и на Република Армения в съответствие с глава 2 от настоящия дял.

ГЛАВА 2

РАЗПОРЕДБИ ЗА БОРБА С ИЗМАМИТЕ И ЗА КОНТРОЛ

ЧЛЕН 348

Определения

За целите на настоящата глава се прилагат определенията, предвидени в протокола към настоящото споразумение.

ЧЛЕН 349

Приложно поле

Настоящата глава се прилага към всяко по-нататъшно споразумение или инструмент за финансиране, които предстоят да бъдат сключени между страните, и към всеки друг инструмент на Европейския съюз за финансиране, към който органите на Република Армения или други субекти или лица под юрисдикцията на Република Армения могат да бъдат асоциирани, без да се засягат други допълнителни клаузи, уреждащи одити, проверки на място, инспекции, контрол и мерки за борба с измамите, включително и тези, провеждани от Европейската сметна палата и Европейската служба за борба с измамите (OLAF).

ЧЛЕН 350

Мерки за предотвратяване и борба с измамите, корупцията и всички други незаконни дейности

Страните предприемат ефективни мерки за предотвратяване и борба с измамите, корупцията и всички други незаконни дейности във връзка с изпълнението на средства на ЕС, включително посредством административна взаимопомощ и правна взаимопомощ в областите, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 351

Обмен на информация и по-нататъшно сътрудничество на оперативно равнище

1. За целите на правилното прилагане на настоящата глава компетентните органи на Европейския съюз и на Република Армения обменят редовно информация и по искане на една от страните провеждат консултации.
2. Европейската служба за борба с измамите може да се споразумее със съответните органи в Република Армения за по-нататъшно сътрудничество в борбата с измамите, включително и за оперативни договорености с органите на Република Армения.
3. По отношение на предаването и обработката на лични данни се прилага член 13.

ЧЛЕН 352

Сътрудничество за защита на еврото и на драма от фалшифициране

Компетентните органи на Европейския съюз и на Република Армения си сътрудничат с цел ефективната защита на еврото и на драма от фалшифициране. Това сътрудничество включва необходимата помощ за предотвратяване и борба с фалшифицирането на еврото и на драма, включително обмен на информация.

ЧЛЕН 353

Предотвратяване на измами, корупция и нередности

1. Когато им е възложено изпълнението на средства на ЕС, органите на Република Армения проверяват редовно дали финансираните със средства на ЕС операции се провеждат правилно. Те предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване и отстраняване на нередности и измами.
2. Органите на Република Армения предприемат всички подходящи мерки за предотвратяване и отстраняване на всички практики на активна или пасивна корупция и за изключване на наличието на конфликт на интереси на всеки етап от процедурите, свързани с изпълнението на средства на ЕС.
3. Органите на Република Армения уведомяват Европейската комисия за всички предприети мерки за предотвратяване.
4. За тази цел компетентните органи на Република Армения предоставят на Европейската комисия цялата информация, свързана с изпълнението на средствата на ЕС, и я уведомяват незабавно относно всички съществени промени в своите процедури или системи.

ЧЛЕН 354

Разследване и наказателно преследване

Органите на Република Армения гарантират разследването и наказателното преследване на предполагаемите и действителните случаи на измами, корупция или други нередности, включително на конфликт на интереси, открити вследствие на национални проверки или на проверки на ЕС. Когато е целесъобразно, Европейската служба за борба с измамите може да съдейства на компетентните органи на Република Армения в изпълнението на тази задача.

ЧЛЕН 355

Предаване на информация относно измами, корупция и нередности

1. Органите на Република Армения предават незабавно на Европейската комисия стигналите до тяхно знание сведения относно предполагаеми или действителни случаи на измами, корупция или други нередности, включително на конфликт на интереси, във връзка с изпълнението на средства на ЕС. В случай на предполагаема измама или корупция Европейската служба за борба с измамите също бива уведомявана.
2. Органите на Република Армения докладват също така относно всички мерки, предприети във връзка с факти, за които е предадена информация по силата на настоящия член. Ако няма предполагаеми или действителни случаи на измами, корупция или други нередности, за които да бъде докладвано, органите на Република Армения информират Европейската комисия на годишното заседание на съответния подкомитет.

ЧЛЕН 356

Одити

1. Европейската комисия и Европейската сметна палата имат право да проверят дали всички разходи, свързани с изпълнението на средства на ЕС, са били направени по законосъобразен и редовен начин и дали финансовото управление е било добро.
2. Одитите се извършват на основата както на поетите задължения, така и на извършените плащания. Те се извършват въз основа на документацията и ако е необходимо, се провеждат на място в помещенията на всеки субект, който управлява или участва в изпълнението на средства на ЕС, включително на всички бенефициери, изпълнители и подизпълнители, които са получили пряко или косвено средства на ЕС. Одитите могат да се извършват преди приключването на отчетите за съответната финансова година и за период от пет години от датата на окончателното плащане.
3. Инспекторите на Европейската комисия или другите оправомощени от Европейската комисия или от Европейската сметна палата лица могат да провеждат проверки на документи или проверки и одити на място в помещенията на всеки субект, който управлява или участва в изпълнението на средства на ЕС, и в помещенията на неговите подизпълнители в Република Армения.
4. Европейската комисия или другите оправомощени от Европейската комисия или от Европейската сметна палата лица разполагат с необходимия достъп до обектите, дейностите и документите и до цялата информация, необходима с цел извършването на такива одити, включително в електронна форма. Това право на достъп се съобщава на всички публични институции на Република Армения и се посочва изрично в договорите, сключени за изпълнение на инструментите, посочени в настоящото споразумение.

5. При изпълнението на своите задачи Европейската сметна палата и органите за одит на Република Армения си сътрудничат в дух на доверие, като запазват своята независимост.

ЧЛЕН 357

Проверки на място

1. В рамките на настоящото споразумение Европейската служба за борба с измамите има право да извършва проверки и инспекции на място с цел защита на финансовите интереси на Европейския съюз.
2. Проверките и инспекциите на място се подготвят и провеждат от Европейската служба за борба с измамите в тясно сътрудничество с компетентните органи на Република Армения.
3. Органите на Република Армения се уведомяват своевременно за предмета, целта и правното основание на проверките и инспекциите, така че да могат да окажат нужното съдействие. За тази цел длъжностни лица на компетентните органи на Република Армения имат право да участват в проверките и инспекциите на място.
4. Ако съответните органи на Република Армения изразят интерес, проверките и инспекциите на място могат да се извършват съвместно от Европейската служба за борба с измамите и от тях.

5. Когато икономически оператор се противопостави на проверка или инспекция на място, органите на Република Армения в съответствие със законодателството си оказват на Европейската служба за борба с измамите съдействието, от което се нуждае, за да изпълни задължението си по извършване на проверка или инспекция на място.

ЧЛЕН 358

Административни мерки и санкции

Комисията може да налага административни мерки и санкции на икономическите оператори в съответствие с Регламент (ЕО, Евратом) № 2988/95 на Съвета¹, Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета² и Делегиран регламент (ЕС) № 1268/2012 на Комисията³. В съответствие с приложимото национално законодателство органите на Република Армения могат да налагат допълнителни мерки и санкции, които допълват тези, споменати в първото изречение.

¹ Регламент (ЕО, Евратом) № 2988/95 на Съвета от 18 декември 1995 г. относно защитата на финансовите интереси на Европейските общности (ОВ L 312, 23.12.1995 г., стр. 1).

² Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза (ОВ L 298, 26.10.2012 г., стр. 1).

³ Делегиран регламент (ЕС) № 1268/2012 на Комисията от 29 октомври 2012 г. относно правилата за прилагане на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012 на Европейския парламент и на Съвета относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза (ОВ L 362, 31.12.2012 г., стр. 1).

ЧЛЕН 359

Събиране

1. Когато на органите на Република Армения е възложено изпълнението на средства на ЕС, Европейската комисия има право да събира недължимо платените средства на ЕС, по-специално чрез финансови корекции. Органите на Република Армения предприемат всички подходящи мерки за събиране на недължимо платените средства на ЕС. Европейската комисия взема предвид предприетите от органите на Република Армения мерки за предотвратяване на загубата на съответните средства на ЕС.
2. В случаите, посочени в параграф 1, Европейската комисия провежда консултации по този въпрос с Република Армения, преди да вземе решение за събиране на средства. Споровете относно събирането на средства се обсъждат в рамките на Съвета за партньорство.
3. Разпоредбите на настоящия дял, с които се налага парично задължение на субекти, различни от държави, имат изпълнителна сила в Република Армения в съответствие със следните принципи:
 - а) принудителното изпълнение се урежда от нормите на гражданскопроцесуалното право, които са в сила в Република Армения. Изпълнителният лист се издава без допълнителен контрол, освен проверка на автентичността на решението за принудително изпълнение, от национален орган, който е определен за тази цел от правителството на Република Армения. Правителството на Република Армения информира Европейската комисия и Съда на Европейския съюз кой е този национален орган;

- б) след като формалностите по буква а) бъдат изпълнени по искане на Европейската комисия, тя може да пристъпи към принудително изпълнение в съответствие със законодателството на Република Армения, като сезира директно компетентния орган;
 - в) законността на решението за принудително изпълнение подлежи на контрол от страна на Съда на Европейския съюз. Принудителното изпълнение може да бъде спряно само с решение на Съда на Европейския съюз. Европейската комисия информира органите на Република Армения за всяко решение на Съда на Европейския съюз за спиране на принудителното изпълнение. Съдилищата на Република Армения са компетентни да се произнасят по жалби относно незаконосъобразни действия по принудителното изпълнение.
4. Решенията на Съда на Европейския съюз по силата на арбитражна клауза в договор в рамките на приложното поле на настоящата глава имат изпълнителна сила при същите условия.

ЧЛЕН 360

Поверителност

Информацията, съобщена или придобита под каквато и да е форма съгласно настоящата глава, представлява професионална тайна и е защитена по същия начин, по който сходна информация е защитена от законодателството на Република Армения и от съответните разпоредби, приложими за институциите на Европейския съюз. Такава информация може да се свежда до знанието единствено на лица от институциите на Европейския съюз, от държавите членки или от Република Армения, чиито служебни задължения изискват те да са запознати с нея, и може да се използва единствено с цел да се осигури ефективна защита на финансовите интереси на страните.

ЧЛЕН 361

Сближаване на законодателството

Република Армения сближава своето законодателство с актовете на Европейския съюз и с международните инструменти, посочени в приложение XII към настоящото споразумение, в съответствие с разпоредбите на това приложение.

Декларация във връзка с глава 2 (Разпоредби за борба с измамите)

Не се смята, че задължението да предприеме подходящи мерки за отстраняване на всички нередности, измами или практики на активна или пасивна корупция и за изключване на наличието на конфликт на интереси на всеки етап от изпълнението на средства на ЕС по дял VII, глава 2 налага финансова отговорност на Република Армения във връзка със задълженията, поети от субекти и лица под нейна юрисдикция.

При упражняването на правото си на контрол в съответствие с дял VII, глава 2 Европейският съюз спазва националните норми за банковата тайна.

ДЯЛ VIII

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ, ОБЩИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ГЛАВА 1

ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА

ЧЛЕН 362

Съвет за партньорство

1. С настоящото се създава Съвет за партньорство. Той упражнява надзор над изпълнението на настоящото споразумение и редовно прави преглед на това изпълнение.
2. Съветът за партньорство е съставен от представители на страните на министерско равнище и заседава на редовни интервали от време, най-малко веднъж годишно и всеки път, когато обстоятелствата налагат това. Съветът за партньорство може да заседава във всеки от съставите си по взаимно съгласие.
3. Съветът за партньорство разглежда всички важни въпроси, които възникват в рамките на настоящото споразумение, и всички други двустранни или международни въпроси от взаимен интерес с оглед на постигането на целите на настоящото споразумение.

4. Съветът за партньорство изготвя свой процедурен правилник.
5. Съветът за партньорство се председателства от представител на Европейския съюз и от представител на Република Армения, които се редуват.
6. С оглед на постигането на целите на настоящото споразумение Съветът за партньорство има правомощието да взема решения в рамките на приложното поле на настоящото споразумение в случаите, предвидени в него. Решенията имат задължителна сила за страните, които трябва да предприемат необходимите мерки за изпълнението им. Съветът за партньорство може също така да отправя препоръки. Той приема своите решения и препоръки въз основа на съгласие между страните, като се изчаква приключването на съответните вътрешни процедури на страните.
7. Съветът за партньорство е форум за обмен на информация относно действащото законодателство на Европейския съюз и на Република Армения и относно законодателството в процес на подготовка, както и относно мерките за прилагане, изпълнение и привеждане в съответствие.
8. Съветът за партньорство има правомощието да актуализира или да изменя приложенията, без да се засягат специфичните разпоредби от дял VI.

ЧЛЕН 363

Комитет за партньорство

1. С настоящото се създава Комитет за партньорство. Той подпомага Съвета за партньорство при изпълнението на неговите задължения и функции.

2. Комитетът за партньорство е съставен от представители на страните, обикновено на равнище висши служители.
3. Комитетът за партньорство се председателства от представител на Европейския съюз и от представител на Република Армения, които се редуват.
4. В своя процедурен правилник Съветът за партньорство определя задълженията и функциите на Комитета за партньорство, чиито отговорности включват подготовката на заседанията на Съвета за партньорство. Комитетът за партньорство заседава най-малко веднъж годишно.
5. Съветът за партньорство може да делегира на Комитета за партньорство всяко свое правомощие, включително правомощието да взема решения със задължителна сила.
6. Комитетът за партньорство има правомощието да приема решения в областите, в които Съветът за партньорство му е делегирал правомощия, и в случаите, предвидени в настоящото споразумение. Тези решения имат задължителна сила за страните, които трябва да предприемат необходимите мерки за изпълнението им. Комитетът за партньорство приема своите решения въз основа на съгласие между страните, като се изчаква приключването на съответните вътрешни процедури на страните.
7. Комитетът за партньорство заседава в специален състав за разглеждането на всички въпроси, свързани с дял VI. Комитетът за партньорство заседава в този състав най-малко веднъж годишно.

ЧЛЕН 364

Подкомитети и други органи

1. Комитетът за партньорство се подпомага от подкомитети и други органи, създадени по силата на настоящото споразумение.
2. Съветът за партньорство може да реши да създаде всякакви подкомитети или други органи в конкретни области, необходими за изпълнението на настоящото споразумение, като определя техния състав, техните задължения и тяхното функциониране.
3. Подкомитетите докладват редовно за своята дейност на Комитета за партньорство.
4. Съществуването на който и да е от подкомитетите не възпрепятства никоя от страните да отнася въпроси директно до Комитета за партньорство, включително в състав „Търговия“.

ЧЛЕН 365

Парламентарен комитет за партньорство

1. С настоящото се създава Парламентарен комитет за партньорство. В състава му влизат членове на Европейския парламент, от една страна, и членове на Националното събрание на Република Армения, от друга страна, като той представлява форум, в който да се събират и да обменят възгледи. Той определя сам периодичността на заседанията си.

2. Парламентарният комитет за партньорство изготвя свой процедурен правилник.
3. Парламентарният комитет за партньорство се председателства от представител на Европейския парламент и от представител на арменското Национално събрание, които съответно се редуват, съгласно разпоредбите, които ще бъдат установени в неговия процедурен правилник.
4. Парламентарният комитет за партньорство може да поиска от Съвета за партньорство да му предостави всяка информация, която се отнася до изпълнението на настоящото споразумение, вследствие на което Съветът за партньорство трябва да му предостави исканата информация.
5. Парламентарният комитет за партньорство бива информиран за решенията и препоръките на Съвета за партньорство.
6. Парламентарният комитет за партньорство може да отправя препоръки към Съвета за партньорство.
7. Парламентарният комитет за партньорство може да създава парламентарни подкомитети за партньорство.

ЧЛЕН 366

Платформа на гражданското общество

1. Страните насърчават провеждането на редовни срещи на представителите на своите граждански общества с цел да ги информират за изпълнението на настоящото споразумение и да получават обратна информация от тях в тази връзка.
2. С настоящото се създава Платформа на гражданското общество. В състава на този форум за срещи и обмяна на възгледи влизат представители на гражданското общество от страна на Европейския съюз, сред които членове на Европейския икономически и социален комитет, и представители на организации, мрежи и платформи на гражданското общество от страна на Република Армения, сред които националната платформа в рамките на Източното партньорство. Платформата на гражданското общество определя сама периодичността на заседанията си.
3. Платформата на гражданското общество изготвя свой процедурен правилник. Този процедурен правилник включва, наред с другото, принципите на прозрачност, приобщаване и ротация.
4. Платформата на гражданското общество се председателства от представител на гражданско общество на Европейския съюз и от представители на гражданско общество на Република Армения, които съответно се редуват, съгласно разпоредбите, които ще бъдат установени в нейния процедурен правилник.
5. Платформата на гражданското общество бива информирана за решенията и препоръките на Съвета за партньорство.

6. Платформата на гражданското общество може да отправя препоръки към Съвета за партньорство, Комитета за партньорство и Парламентарния комитет за партньорство.

7. Комитетът за партньорство и Парламентарният комитет за партньорство поддържат редовни контакти с представителите на Платформата на гражданското общество с цел да се запознаят с вижданията им относно постигането на целите на настоящото споразумение.

ГЛАВА 2

ОБЩИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 367

Достъп до съдилища и административни органи

В рамките на приложното поле на настоящото споразумение всяка от страните поема ангажимент да гарантира на физическите и юридическите лица на другата страна, във връзка със защитата на техните лични и имуществени права, достъп до компетентните си съдилища и административни органи без дискриминация в сравнение с достъпа на собствените си граждани до тях.

ЧЛЕН 368

Изключения във връзка със сигурността

Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се тълкува като:

- а) изискваща от някоя от страните да предоставя информация, чието разкриване тя смята за противоречащо на основните ѝ интереси в областта на сигурността;
- б) възпрепятстваща някоя от страните да предприеме действие, което тя смята за необходимо за защитата на основните ѝ интереси в областта на сигурността:
 - i) свързано с производството или търговията с оръжия, боеприпаси или военно оборудване;
 - ii) отнасящо се до икономически дейности, извършвани пряко или косвено с цел снабдяване с продоволствие на военно учреждение;
 - iii) отнасящо се до материали, свързани с ядрения разпад или ядрения синтез, или материалите, от които те се извличат; или
 - iv) предприето по време на война или друго извънредно положение в международните отношения;
- в) възпрепятстваща някоя от страните да предприеме действие в изпълнение на своите задължения по Устава на ООН с оглед на поддържането на мира и международната сигурност.

ЧЛЕН 369

Недискриминация

1. В областите, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение, и без да се засягат специалните разпоредби в него:
 - а) прилаганият от Република Армения режим по отношение на Европейския съюз или на неговите държави членки не може да поражда дискриминация между държавите членки или техните физически или юридически лица; и
 - б) прилаганият от Европейския съюз или от неговите държави членки режим по отношение на Република Армения не може да поражда дискриминация между физическите или юридическите лица на Република Армения.
2. Параграф 1 не засяга правото на страните да прилагат съответните разпоредби на своето данъчно законодателство към данъкоплатците, които не са в идентично положение, що се отнася до мястото им на пребиваване.

ЧЛЕН 370

Постепенно сближаване

Република Армения осъществява постепенно сближаване на своето законодателство със законодателството на ЕС, както е посочено в приложенията, въз основа на ангажиментите, определени в настоящото споразумение, и в съответствие с разпоредбите на посочените приложения. Настоящият член не засяга специфичните разпоредби от дял IV.

ЧЛЕН 371

Динамично сближаване

В съответствие с целта Република Армения да сближи постепенно своето законодателство със законодателството на ЕС, Съветът за партньорство периодически преразглежда и актуализира приложенията към настоящото споразумение, за да отрази, наред с другото, развитието на правото на ЕС и приложимите стандарти, заложи в международните инструменти, които страните смятат за релевантни, като се вземе предвид приключването на съответните вътрешни процедури на страните. Настоящият член не засяга специфичните разпоредби от дял IV.

ЧЛЕН 372

Осъществяване на контрол и оценка на сближаването

1. Осъществяването на контрол означава непрекъснатото оценяване на постигнатия напредък в прилагането и изпълнението на мерките, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение. Страните си сътрудничат с цел улесняване на процеса на осъществяване на контрол в рамките на институционалните органи, създадени по силата на настоящото споразумение.
2. Европейският съюз извършва оценка на сближаването на законодателството на Република Армения със законодателството на ЕС, както е определено в настоящото споразумение. Тези оценки обхващат аспектите на прилагането и изпълнението. Европейският съюз може да извършва такива оценки самостоятелно или в съгласие с Република Армения. С цел улесняване на процеса на оценка Република Армения докладва на Европейския съюз за постигнатия напредък по отношение на сближаването, когато това е целесъобразно, преди края на преходните периоди, предвидени в настоящото споразумение във връзка с правните актове на Европейския съюз. При докладването и оценяването, включително що се отнася до условията и реда и честотата на оценките, се вземат предвид специфичните условия и ред, предвидени в настоящото споразумение, или решенията на институционалните органи, създадени по силата на настоящото споразумение.
3. Оценката на сближаването може да включва проверки на място с участието на институции на Европейския съюз, органи и агенции, неправителствени организации, надзорни органи, независими експерти и други, според необходимото.

ЧЛЕН 373

Резултати от осъществяването на контрол, включително оценки на сближаването

1. Резултатите от дейностите по осъществяване на контрол, включително оценките на сближаването по член 372, се обсъждат в съответните органи, създадени по силата на настоящото споразумение. Тези органи могат да приемат съвместни препоръки, които се представят на Съвета за партньорство.
2. Ако страните се споразумеят, че необходимите мерки, попадащи в приложното поле на дял VI, са били приложени и се изпълняват, Съветът за партньорство, по силата на предоставените му правомощия по член 319, параграф 3 и член 335, параграф 2, взема решение относно по-нататъшното отваряне на пазара, когато това е предвидено в дял VI.
3. Процедурата по уреждане на спорове, предвидена в дял VI, не се прилага по отношение на съвместна препоръка, представена на Съвета за партньорство в съответствие с параграф 1, или по отношение на невъзможността да се постигне съгласие по такава препоръка. Процедурата по уреждане на спорове, определена в дял VI, не се прилага по отношение на решение, взето от Подкомитета по географските означения, или по отношение на невъзможността да се вземе решение.

ЧЛЕН 374

Ограничения в случай на затруднения по платежния баланс и външната финансова позиция

1. Когато някоя от страните изпитва сериозни затруднения, свързани с платежния баланс или с външната финансова позиция, или е изправена пред заплаха от настъпването на такива затруднения, тя може да приеме или да запази в сила защитни или ограничителни мерки, засягащи движението на капитали, плащанията или трансферите.

2. Мерките по параграф 1:

- а) третира страна не по-малко благоприятно от субект, който не е страна, в сходна ситуация;
- б) са съвместими с Учредителния договор на Международния валутен фонд от 1944 г., когато е приложимо;
- в) не причиняват излишни вреди на търговските, икономическите и финансовите интереси на другата страна;
- г) имат временен характер и с подобряване на ситуацията, посочена в параграф 1, постепенно отпадат.

3. В случая на търговия със стоки всяка страна може да приеме или да запази в сила ограничителни мерки, за да защити платежния си баланс или външната си финансова позиция. Тези мерки трябва да са в съответствие с ГАТТ от 1994 г. и с Меморандума за разбирателство относно разпоредбите на ГАТТ от 1994 г., отнасящи се до платежния баланс.

4. В случая на търговия с услуги всяка страна може да приеме ограничителни мерки, за да защити платежния си баланс или външната си финансова позиция. Такива мерки трябва да са в съответствие с ГАТС.

5. Страната, която е запазила в сила или е приела ограничителни мерки по параграф 1, бързо уведомява другата страна за тях и представя във възможно най-кратък срок график относно тяхното премахване.

6. Когато са били приети или запазени в сила ограничения съгласно настоящия член, в Комитета за партньорство бързо се провеждат консултации, ако такива консултации вече не се провеждат извън контекста на настоящото споразумение.

7. По време на консултациите се прави оценка на затрудненията, свързани с платежния баланс или с външната финансова позиция, които са довели до съответните мерки, като се вземат предвид, наред с друго, фактори като:

- а) естеството и степента на затрудненията;
- б) външната икономическа и търговска конюнктура; или
- в) други възможни коригиращи мерки.

8. По време на консултациите се обръща внимание на съответствието на всякакви ограничителни мерки с параграфи 1 и 2.

9. По време на тези консултации всички констатации за статистически и други факти, представени от Международния валутен фонд, отнасящи се до валутния обмен, паричните резерви и платежния баланс, се приемат от страните, като заключенията се основават на оценката на Международния валутен фонд за платежния баланс и за външната финансова позиция на засегнатата страна.

ЧЛЕН 375

Данъчно облагане

1. Настоящото споразумение се прилага по отношение на данъчни мерки само доколкото такова прилагане е необходимо, за да бъдат приведени в действие разпоредбите на настоящото споразумение.
2. Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не се тълкува по начин, който възпрепятства приемането или прилагането на мерки, които целят предотвратяване на избягването или на укриването на данъци в съответствие с данъчните разпоредби на спогодбите за избягване на двойното данъчно облагане, с други данъчни договорености или с вътрешното данъчно законодателство.

ЧЛЕН 376

Делегирани правомощия

Освен ако не е предвидено друго в настоящото споразумение, всяка от страните гарантира, че всяко лице, в това число държавно предприятие, предприятие, на което са предоставени специални права или привилегии, или определен монопол, на които една от страните е делегирала регулаторно, административно или друго държавно правомощие на което и да е равнище на управление, при упражняване на това правомощие действа в съответствие със задълженията на страната, предвидени в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 377

Изпълнение на задълженията

1. Страните предприемат всички необходими мерки за изпълнението на техните задължения по настоящото споразумение. Те гарантират постигането на целите, определени в настоящото споразумение.
2. Страните се споразумяват да се отзовават бързо на искането за консултация по искане на всяка от тях, като използват подходящи канали, с цел обсъждане на всеки въпрос, който се отнася до тълкуването или изпълнението на настоящото споразумение и до други релевантни аспекти на отношенията между страните.
3. Всяка от страните сезира Съвета за партньорство за всеки спор, свързан с тълкуването или изпълнението на настоящото споразумение, в съответствие с член 378.
4. Съветът за партньорство може да уреди всеки спор чрез решение със задължителна сила в съответствие с член 378.

ЧЛЕН 378

Уреждане на спорове

1. При възникване на спор между страните относно тълкуването или изпълнението на настоящото споразумение всяка от страните може да изпрати на другата страна и на Съвета за партньорство официално искане за решаване на спорния въпрос. Чрез дерогация споровете относно тълкуването и изпълнението на дял VI се уреждат единствено от глава 13 от дял VI.
2. Страните полагат усилия да разрешат спора, като започват добросъвестни консултации в рамките на Съвета за партньорство с цел постигане на взаимноприемливо решение във възможно най-кратък срок.
3. Консултациите по всеки спор могат да се провеждат и по време на всяко заседание на Комитета за партньорство или на всеки друг релевантен орган, посочен в член 364, при наличието на съгласие между страните или по искане на една от тях. Консултациите могат да се провеждат и в писмена форма.
4. Страните предоставят на Съвета за партньорство, на Комитета за партньорство или на други съответни подкомитети или органи цялата информация, необходима за задълбочено разглеждане на ситуацията.

5. Спорът се смята за решен, когато Съветът за партньорство вземе решение със задължителна сила за уреждането му, както е предвидено в член 377, параграф 4, или когато обяви, че спорът е приключил.
6. Цялата информация, оповестена по време на консултациите, остава поверителна.

ЧЛЕН 379

Подходящи мерки в случай на неизпълнение на задълженията

1. Всяка страна може да предприеме подходящи мерки, ако даден спорен въпрос не е решен в срок от три месеца от датата на уведомяване за официално искане за уреждане на спора в съответствие с член 378 и ако страната ищец все още смята, че другата страна не е изпълнила някое задължение по настоящото споразумение. Изискването за тримесечен срок на консултации не се прилага по отношение на изключителните случаи по параграф 3 на настоящия член.
2. При избора на подходящи мерки се дава предимство на мерките, които в най-малка степен смущават прилагането на настоящото споразумение. Освен в случаите, описани в параграф 3 от настоящия член, тези мерки не могат да включват спиране на упражняването на права или на изпълнението на задължения, предвидени съгласно разпоредбите на настоящото споразумение, изложени в дял VI. Съветът за партньорство се уведомява незабавно за мерките по параграф 1 от настоящия член, като те са предмет на консултации в съответствие с член 377, параграф 2 и на процедурата за уреждане на спорове в съответствие с член 378, параграфи 2 и 3.

3. Изключенията по параграфи 1 и 2 се отнасят до:
- а) денонсиране на настоящото споразумение, което не е допустимо съгласно общите норми на международното право; или
 - б) нарушение от другата страна на някой от съществените елементи на настоящото споразумение, посочени в член 2 и член 9, параграф 1.

ЧЛЕН 380

Връзка с други споразумения

1. Настоящото споразумение заменя Споразумението за партньорство и сътрудничество между Европейските общности и техните държави членки, от една страна, и Армения, от друга страна („СПС“), подписано в Люксембург на 22 април 1996 г. и влязло в сила на 1 юли 1999 г. Позоваванията на СПС във всички други споразумения между страните се тълкуват като позовавания на настоящото споразумение.
2. До момента, в който се постигнат равностойни права за физическите и юридическите лица съгласно настоящото споразумение, то не засяга правата, предоставени им чрез съществуващи споразумения, които имат задължителна сила за една или няколко държави членки, от една страна, и за Република Армения, от друга страна.
3. Съществуващите споразумения, които се отнасят до специфични области на сътрудничество, попадащи в приложното поле на настоящото споразумение, се смятат за част от цялостните двустранни отношения, уредени с настоящото споразумение, и като част от обща институционална рамка.

4. Страните могат да допълват настоящото споразумение, като сключват специфични споразумения във всяка област, която попада в приложното му поле. Такива специфични споразумения представляват неразделна част от цялостните двустранни отношения, уредени с настоящото споразумение, и са част от обща институционална рамка.

5. Без да се засягат съответните разпоредби на Договора за Европейския съюз и на Договора за функционирането на Европейския съюз, настоящото споразумение и предприетите в съответствие с него действия по никакъв начин не засягат правомощията на държавите членки да предприемат действия за двустранно сътрудничество с Република Армения или да сключват, когато е целесъобразно, нови споразумения за сътрудничество с Република Армения.

ЧЛЕН 381

Срок на действие

1. Настоящото споразумение се сключва за неограничен срок.

2. Всяка страна може да денонсира настоящото споразумение чрез писмено уведомление до другата страна по дипломатически път. Настоящото споразумение се прекратява шест месеца след датата, на която е получено такова уведомление.

ЧЛЕН 382

Определяне на страните

За целите на настоящото споразумение терминът „страни“ означава, от една страна, Европейския съюз или неговите държави членки или Европейския съюз и неговите държави членки съгласно съответните им правомощия, произтичащи от Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, и когато е уместно, означава също и Евратом съгласно неговите правомощия по силата на Договора за създаване на Европейската общност за атомна енергия, и от друга страна, Република Армения.

ЧЛЕН 383

Териториално прилагане

Настоящото споразумение се прилага, от една страна, на териториите, в които се прилагат Договорът за Европейския съюз, Договорът за функционирането на Европейския съюз и Договорът за създаване на Европейската общност за атомна енергия, и в съответствие с предвидените в посочените договори условия, а от друга страна — на територията на Република Армения.

ЧЛЕН 384

Депозитар на споразумението

Депозитар на настоящото споразумение е Генералният секретариат на Съвета на Европейския съюз.

ЧЛЕН 385

Влизане в сила, заключителни разпоредби и временно прилагане

1. Страните ратифицират или одобряват настоящото споразумение в съответствие със собствените си процедури. Инструментите за ратифициране или одобрение се депозират при депозитаря.
2. Настоящото споразумение влиза в сила на първия ден от втория месец след датата, на която е депозиран последният инструмент за ратифициране или одобрение.
3. Настоящото споразумение може да бъде изменяно писмено по взаимно съгласие на страните. Такива изменения влизат в сила в съответствие с разпоредбите на настоящия член.
4. Приложенията и протоколите са неразделна част от настоящото споразумение.
5. Независимо от параграф 2 Европейският съюз и Република Армения могат да прилагат временно цялото настоящо споразумение или части от него съгласно съответните си вътрешни процедури и законодателство, според случая.

6. Временното прилагане поражда действие от първия ден на втория месец след датата на получаване от депозитаря на следното:

- а) уведомлението от страна на Европейския съюз относно приключването на необходимите за тази цел процедури, в което се посочват частите от споразумението, които да се прилагат временно; и
- б) депозирането от страна на Република Армения на инструмента за ратифициране в съответствие с нейните процедури и приложимо законодателство.

7. За целите на съответните разпоредби от настоящото споразумение, включително от приложенията и протоколите към него, всяко позоваване в тези разпоредби на „датата на влизане в сила на настоящото споразумение“ се разбира като „датата, от която настоящото споразумение се прилага временно“ в съответствие с параграф 5.

8. По време на периода на временно прилагане разпоредбите на СПС, които не попадат в приложното поле на временното прилагане на настоящото споразумение, продължават да се прилагат.

9. Всяка страна може да уведоми писмено депозитаря за своето намерение да прекрати временното прилагане на настоящото споразумение. Прекратяването на временното прилагане поражда действие шест месеца след получаване на уведомлението от депозитаря.

ЧЛЕН 386

Автентични текстове

Настоящото споразумение е съставено в еднообразни екземпляри на английски, български, гръцки, датски, естонски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки, шведски и арменски език, като всички текстове са автентични.

В УВЕРЕНИЕ НА КОЕТО долуподписаните, надлежно упълномощени за целта представители, подписаха настоящото споразумение.

ЗА КРАЛСТВО БЕЛГИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЗА ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА КРАЛСТВО ДАНИЯ

ЗА ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ЕСТОНΙΑ

ЗА ИРЛАНДИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ

ЗА КРАЛСТВО ИСПАНИЯ

ЗА ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ

ЗА ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РЕПУБЛИКА КИПЪР

ЗА РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ЛИТВА

ЗА ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ

ЗА УНГАРИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА МАЛТА

ЗА КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА ПОЛША

ЗА ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РУМЪНИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ

ЗА СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА

ЗА РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ

ЗА КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ

ЗА ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО ВЕЛИКОБРИТАНИЯ И СЕВЕРНА ИРЛАНДИЯ

ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

ЗА ЕВРОПЕЙСКАТА ОБЩНОСТ ЗА АТОМНА ЕНЕРГИЯ

ЗА РЕПУБЛИКА АРМЕНИЯ